

**Verzameld werk. Deel 3. De gestalte der stem. Het dier heeft een mens
getekend. Ezel mijn bewoner**

Bert Schierbeek

bron

Bert Schierbeek, *Verzameld werk. Deel 3. De gestalte der stem. Het dier heeft een mens getekend.
Ezel mijn bewoner*. De Bezige Bij, z.p. [Amsterdam] 1981

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/schi003verz04_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Verantwoording

Bert Schierbeek 3 omvat de experimentele romans *De gestalte der stem* (1957), *Het dier heeft een mens getekend* (1960) en *Ezel mijn bewoner* (1963).

De blinde zwemmers, dat uit 1955 dateert, is niet opgenomen, omdat het een voorpublicatie van blz. 55-81 uit *De gestalte der stem* blijkt te zijn geweest. In de colofon heet *De blinde zwemmers* een prozagedicht. Later zou Bert Schierbeek dit genre ‘proëzie’ noemen. Vooral *De gestalte der stem* en *Ezel mijn bewoner* komen dan voor deze kwalifikatie in aanmerking. In *Het dier heeft een mens getekend* is bovendien de verhalende samenhang aanwezig van *Het boek ik*, *De andere namen* en *De derde persoon* (gebundeld in *Bert Schierbeek 2*), zij het dat de autobiografische laag is vervangen door een mythologische.

Deze verschuiving, die vooral geïnspireerd lijkt door C.G. Jung en zijn theorie van de archetypische beelden, laat zich ook aflezen aan zijn medewerking aan archeologische en cultureel-antropologische publikaties: *Mens en grondspoor; silhouetten der Nederlandse prehistorie* (1963) en *Tellem: verkenning van een oude Afrikaanse cultuur* (1965).

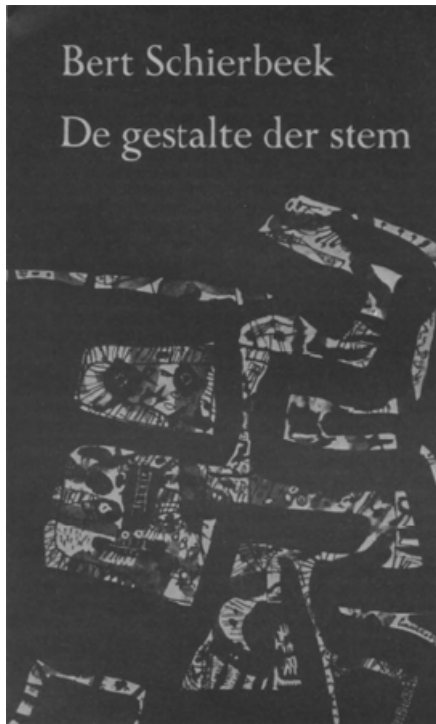
Hoewel *Het dier heeft een mens getekend* zowel bij de eerste druk als bij de tweede druk is verschenen in combinatie met ‘Bomen, een gesprek tussen John Vandenbergh en Bert Schierbeek’, is dit interview hier niet opgenomen. Het hoort thuis in de categorie ‘Werk over Bert Schierbeek’ (zie daarvoor blz. 255-292 in *Bert Schierbeek en het onbegrensde - Een inleidende studie over de experimentele romans - Met een bibliografie*, De Bezige Bij 1980).

Behalve ‘Bomen’ zijn ook de essayistische en dramatische publikaties in boekvorm uit de periode 1945-1963 buiten de verzameldelen 1, 2 en 3 gebleven. Dat zijn *Op reis door Spanje* (1952); *Op reis door Italië* (1954); *Het kind der tienduizenden*, televisiespel (1959); *De tuinen van Zen*, een essay over het Zenbuddhisme (1959); *Een groot dood dier*, een toneelstuk (1963).

Bij deze fotomechanische herdruk is de tekst van de eerste drukken gevolgd. Aan het einde van elk boek is de drukgeschiedenis ervan beschreven.

Siem Bakker
Jan Stassen

[De gestalte der stem]

Bert Schierbeek | De gestalte der stem

Bert Schierbeek

De gestalte der stem

Uitgeverij De Bezige Bij Amsterdam

Voor Margreetje

[Ik beweeg mij nu in de gestalte der stem]

IK BEWEEG MIJ NU in de gestalte der stem
die gaat in de kilkeper het woord
in mijn linkerhand een gehoorapparaat
in de rechter de huid van de aarde
ik hoor de weerwraak
ik zie het slachtofferspel der geliefden
ik zet mijn hart uit in de tastende ruimte
mijn mond op het raster der angst
mijn lippen kussend de donkere gang van het leven
in de doorbraak der ogen het licht
van de architectuur van de stem
die gaat binnen de tonggeslachten
door het raamwerk der voorstellingsstromen
in het wonderlijk kristal van het zweet onzer handen
langs de denkbeeldige muur
met de poorten van in- en uitgang
over de drempel der zevende eenzaamheid mens
die bouwt in de architectuur van de stem
die staat als het dak over woorden
de zwarte zee en de huifkar der liefde
het edelkoord van het schrift der dode volken
en het breukverband der verdoofde oren
de bouwkunstige gang van de stem op aarde

16 (6)

dat is zei een man dat ik zo licht mag worden als zeer oude
thibetanen en mij met ketenen omhang om van de aarde te
blijven om het levensbeeld van minnend maanvolk aan de
hellingen der bergen te voltooien met de naar binnen
geslagen stem der wijzen uit het duistere gat van het licht
waarin ik woon en zeer langzaam met spelden de muren
doorboor om wederom tot de zon te geraken gaande naakt
door de eeuwige sneeuw van het bidden voor een beeld van
altaar in de omwandelende voet van het heiligdom

strelend de verlatenheid van de menselijke huid gaat de hand
van de stem
ik speel met de vingers
ik heb mij van veel ontdaan
met de worgende en strelende vingers
ik sta alleen in het huilende huis van de wind
met de verloren handschriften der dode zee
zo zout
zo oude legende
de knoros van het licht in mijn ogen
de vliegende koeken verlaten mijn handen
dat zijn de daden
om te verzachten

zij maakten daarvoor zei de man wonderlijke reliefs in de
vorm van wagenwielen en ook zo groot en de spaken waren
de paden waarop gesteld stonden de gestalten van verbeeldin
die hen omringden de vlaggen, lampen en wierook en de
stemmen der lama's waren torentjes klei de torma's
genaamd
dit is
de cosmogenese der stem vol vreemde figuratie

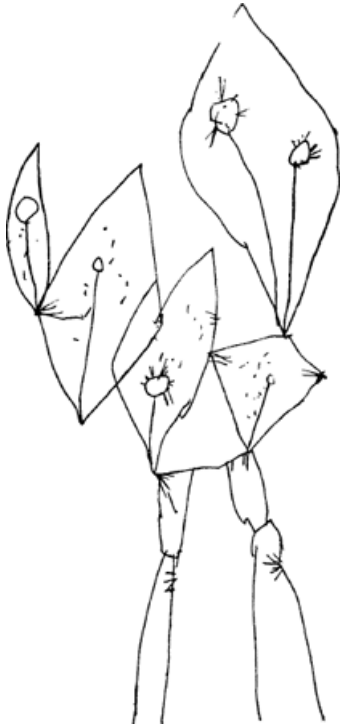
over de lippen
de menselijke
de draagbalken weedom
de consoles vertrouwen
de loketten der twijfel
de hang en sluitwerken der hartkameren vrees
de windhaken der hoop
de wonderlijke formules van de eenheden uitgaande en
inkerende stem waardoor ik de dood vrees
zoals de arme vrouw die de stemmen kent soms vraagt het
geluid te stoppen of wat terug te zetten en ook de gaten der
doorgang de deuren muren en ramen
de stem die de genade niet geeft
en de gek van de mens maakt die hoort

want er zijn slechts weinigen die de stem horen
maar er zijn er de velen die haar maken

zij bouwen het schaduwtheater der verontrusting binnen de
tekenen der contemplatie en staan kinderernstig in de
wenteling van het wiel sluiten hun ogen grijpen duizelig het
speelgoed en laten het vol vrees en verwondering de blinde
vingers der daden ontglippen
en zij graven een gat voor het wiel om het te verbergen
een heilige grot
en zij slaan gade de wenteling van het wiel dat hun wereld is
en zij vrezen binnen de gekleurde samenzang die zij doen
zij zien een krampplaat vol afzondering
een hongerplafond
zij straffen en lachen een architraaf over alles
het kettingverband van het leven op aarde
de menselijke stem

de schreeuw uit het mangat
de afstand van iedere dag naders gemeten
waarover wij lopen wat wij kunnen
met de voeten in de epische gestalte der stem
ook ik die reed in het hart van de weerkerende vrouw van
liefde uit het land kostverloren en de buurtschap genaamd
hongerige wolf in de omslag van de versiering der blikken de
maag leeg en de maan laag onder het melkgesprek van de
sterren en zeer bewogen want ik had mij van veel ontdaan
ik woonde in de waterschoten der grachten
en in de windharp het woord
mijn hart lag op mijn handen en klopte langs de bouwputten
der huizen
ik had de wakers en slapers geplaatst binnen de vervoering
der stem
en de stem was de eenzaamheid
waarover wij lopen wat wij kunnen
met de zwijgende stenen die de nagel schrapen
tegen de stilte der stem
en ik schreef vreemde talen tegen de donkere muren
omdat kwekers bomen bouwen, zei de geliefde
en mijn stem beweegt zich door de offers
en is met open mond bewogen
temidden der mensen met de vreemde lampen geluid
leg ik de dag vast
de iedere
op het gezegelde veld der seconden
binnen het dekblad der tijden
de bekfluit geheven tot het beeld van dit tongwerk
in de gewonde mond die de boom zal bouwen
van de ontrukte en schouwende gang van de stem
plechtig als een oerwoud

omarmend het ongeziene water
de vrees in de keel der dieren
de stap en de stand van de trotse flamengo
de gevleugelde afdruk der handen gehouwen in stenen
woestijn
om dit toonaarden geslacht de draagbalk te verleggen
van de taal
de avater
de dada
de wonderboom van dit hoofdmanuaal
levend in de windtrap der stamtonen
de stijgende
de dalende
de madrigale vloed der gemene namen
de mysterie-stad van de stem
het onder-en-boven-ding
mijn koelemansoog geheven
mijn zon-en-regelkeel
de wonderlijke kiel van dit schip gekanteld op aarde
de romp van deze schelp is doorzichtig
de traanbouw het heelal van het hart
het oor het omvarend karkas
boven het ontoereikende doen van de handen
het beeld van de gestoorde
ik in mijn stem
die de klank naboots
ik lig aan de kust en luister
in de verschrikkelijke greep der aanwezigheid
een zwarte paus
een lichtridder
een fabelfontein
van het modderbad van de menselijke stem

[Dit was zei de man toen ik nog op Korfoe woonde en de]

DIT WAS ZEI DE MAN toen ik nog op Korfoe woonde en de
bergen bouwde uit wijn en vulde tot de rijke gang van mijn
vrouwen die zongen in de tempels der wind natuurgetrouw
en oosters bewogen de statige kruik geheven als de zuilen en
het fries sprekend in de wonderbaarlijke voorstellingen van
hun ogen de schepen van hun gang gemetseld in zwijgend
marmer hun huid warm van hart en de handen traag bevrogen
omdat daar de schedel der hemel zo zinvol is
dat is zei de man het licht van Korfoe
een zeer oud weten van vogels en planten en de vegeterende
vaart der schepen
in de valhelm der stilte beweegt zich de zee
om het heiligenschrift te voltooiën

de ontelbaren waarin wij staan in de bewegende daden
wij de doende stem
de stokers wij en ruimteblind
en geboren in de bewoning der steden en de vlakten onder de
hemel
met het handwerk der nood in de ogen
met de gemalen der denkkraft
in het hart de nier het geloof wij zijn en zullen doen en
bebouwen
dit alles
ons
in de rondvaart der stem
met de kindermoorders der oren gespist
om het zinkstuk der angst te voltooiën
tot dijken dicht
om ons heen
de gebouwde genade van reine gerekte vrouwen
die zich geven
aan aarde en duisternis en tegen de wateren der wind
ruimteziek wij zijn in sarkophagen vrees
maar open
onbeschut en bewogen de rug tegen het hart gezet
de borst naar de aarde
in de ijzerperioden der handen
met de helicoptère heffing der stem
wij
de gehavenden
de gewonden van het gewone leven
op de daken der huizen die wij bouwden
tot de wateren vervuld
en biddend tot dit water red ons
noodzaak ons niet vrouw en kind te kelen

wij hebben het huis steen voor steen gemetseld
wij zitten en bidden tot de hals in het water red ons
onze stem is de ladder tot alles wat hoger is dan de handen
die dit maakten
en red ook de dieren die niet weten
en de ongeborenen in onze vrouwen
opdat zij het licht zullen zien door de duisternis der geheimen
en dat de kinderen uw stem op het water zien staan
en wandelen aan de hand van de hoepel der aarde
en muren bouwen tegen het onbegrijpelijke water
van voor de geboorte
en de nacht van het openbreken der moeders
de brullende zee vol hoop en ellende
waartegen wij weten geen huis is te bouwen
geen dijk hoog genoeg is
geen reis ondernomen
maar enkel een gat in de wind
dat wij schreeuwen
tot torens ontstaan en plaatsen om te begraven

daartussen de dreun van de stem
en het zachte praten
over de ontwaking der volken
en het schrobben der vloeren
en het wassen der ramen

het mededogen dat opstaat tot in de tenen van 't land
en weten wij niet alleen wij verdrinken wij dat zijn zij die in
china bij honderdduizenden samen te water gaan zonder wil
van een god en gebouwd ook zij niet tegen het wandelend
waterhuis dat de goden bouwden bij ons de god bouwde als
grens van het land als grens van ons lichaam het land dat wij

zijn en zij zijn in china langs de jankse in hyderabad en
 bombay langs rivieren en zeeën de millioenen die verhieven
 het gebed van hun stem tot de daad van hun hand en bouwden
 zoals wij
 er zal geschreven staan:
 velen huisden in bomen
 in willemstad en mijnsherenland
 in rangoon minnesota en peking
 en zenden wij naar ieder pakketten?
 want de stem zegt de wereld der mensen is één
 de adem van ieder is de adem dergenen
 en de dood van een die van allen
 de boom het binnenwerk van de hoop
 want de dingen zijn verschrikkelijk belast met het wonder
 en de dijken altijd te laag
 zodat de mens gek wordt
 en zich terugtrekt in het gekkenhuis van zijn stem

zij zei zie ik draag nu windmolens in mijn handen om de
 kracht van de wind te meten en niet om kracht op te wekken
 ik meet alleen zoals ik eens het gewicht van mijn kinderen
 mat één voor één en voelde ze zijn te zwaar ik kan de last
 niet dragen en vooral niet als hij altijd tegen de thee de stad
 in loopt omdat hij onrustig is en de mensen die goed voor
 hem zijn ook niet kan dragen en dus bier gaat drinken in een
 café en het glas voor zich heeft staan onder zijn blikken en hij
 niet in de spiegel kijkt maar er doorheen en een huis ziet dat
 schommelt dat hij eens bouwde en mij maar alleen en ik het
 ook zien en hij niet begrijpen we groeien langselkaarheen ik
 las eens de mensen die elke dag elkaar zien die groeien langs
 elkaarheen en kennen elkaar niet meer zoals de muren in een
 huis en koppen op het aanrecht niet zo zijn mensen maar met

windmolens mat ik het gewicht van de kinderen en de
snelheid waarmee zij zouden vallen die spiegel door waarin
mijn man kijkt alleen met onder zijn ogen het bier een witte
kraag in het glas en om zijn kin en zijn handen gevouwen en
zijn lippen niet stil zo keek ook ik in die diepte en wierp hen
toen één voor één uit het raam maar de spiegel ging niet stuk
en ik sprong na maar alleen mijn benen mijn armen maar mijn
oren en ogen braken niet en mijn handen dragen nog
windmolens en de kinderen hoor en zie ik overal en ik proef
ze in mijn keel want de kracht wil dat het leven niet te meten
is en de last te zwaar om te dragen maar gedragen moet
worden en daarom spreken de kinderen
in cosmische onrust
met draadogen
binnen de schaduw van twee droombeelden
de lippen bewegen en over de lippen de adem en de adem
vraagt gestalte
aan de moeder die wierp
aan de vader die gescheiden bier drinkt
de ouders uit wier gestalten het kind is
op de samenvloeiing van beeld en bloed
en het kind spiegelt zich in de val en verbeeldt zich
een weg omhoog
de jacobs ladder uit ouderlijke nachten
een wondertaal tegen het plaveisel
want de weg is een gat door de aarde tot een andere weg de
weg kruist
en de mensen elkaar zien en groeten met woorden
de woorden bouwen de nabuur of breken hem af
de nabuur neemt het gebouw en legt er zijn hand tegen en
vraagt
de vraag gaat het oor in en uit een gat door het hoofd

het gat is de smalste verbinding tussen nabuur en buur
waardoor een onzichtbare draad trekt het bewegende lichaam
der lippen
over de lippen groeten de mensen elkaar
en het leed dat zij deden
en de kinderen leggen de lussen der ogen om de gestalte der
stemmen
zij horen en zijn gereed
omdat op aarde en tussen de mensen niets valt te meten
en de kortste verbinding de cirkel is
of een grillige boomvorm met hoorns van prehistorische
dieren
of de wentelende vorm van steen als de aarde zelf
of de grens van het water dat de spoelstreep verlegt en
neerwerpt de zeester der vreemde herkenning
want zei een chinees mij de wortel is natuurlijker dan de stam
omdat uit de larven der duisternis het experiment van het
licht is
waarin de mens geworpen een spelonk vol schaduw en echo
en binnen zijn angst een tactisch lichaam
dwz binnen de krijgskunde een veelvoud van krijgslieden met
één enkele wil
dat is de macht van één vorm van stem
en de gestalten daaruit zijn dood waanzin lijden lachen en
broederschap
en soms het soldatenlied
en de verre vriend uit bombay
en ook het kind van één nacht dat later de grenzen leert
en vraagt met draadogen
en luistert met ankeroren
en de hand strekt grijpt en begrijpt
een geheimzinnige formule vol vreemde tempelbouw

enkel nog adem en windgang tot vorm van zwarte taal
magisch het lichaam omgrenzend tot toekomst van handwerk
een blauwe moederschap
maar gaande negen maanden met het beeld
tot het rood is en uit en schreeuwt
het kind uit het begeleidende woord van liefde
dat vlees werd en stem
een mirakel van harlekijn hoepel knikker en trein
daartussen de begeleidende vriend van de stem
de dag-dag van ouders en kinderen
zoals zij bouwen een voetbad voor de geweldige leegten
een lineaire in het landschap
een windtunnel in het geweten
met een wrijvingsweerstand tegen de dagen
tegen de rimpels der droge rivieren
de grijze
de meedogenloze
waar wij de nachtschade bewonen
in de kreten om vreemde winst
het stormsein van de vergeelde tanden geheven
de drukdoos van het hart geopend
in de armen de lege omhelzing
en de mond spreken over de eigenschappen der lucht
objectief
meervoudig
van het innerlijk als het kan
en het uiterlijk verkeer van de huiden
dat de kleur opwekt
de ontleding der letters en de maatschets het woord
op de lippen
de arbeidsslag van het bloed bezonken
een luxeleven

een noodbestaan
en wat daartussen ligt
een onderkomen voor het warme dier van de stem
met de melkbakens der nacht om zijn huid
en daarbinnen de onthavende moeder
vol geweld van het rokende leven van liefde
dat de lichamen tekent
en huizen zet om ons allen
met een gonzende buikbron van binnen
waar de roodharige paarden wonen in magische ritens
bewogen
lichaam en ziel gehangen tussen de armen van de geliefde
de paarden de sprekende
van de schaduwen der duisternis aangedaan en een stad
op hun lippen dragen zij de broederhoede
en de creatieve leegten der stem
in de oren liggen de zieken die fluisteren
wij rotten weg
wij lachen nog tegen de bezoekers
wij gaan heimelijk met hen naar bed
zij menen het goed en drinken ons ogenwater
zij sturen bonbons en zijn verheugd over de smaak
wij gaven in hun sterke leden met onze ogen
een gat om te sterven
wij fluisteren
een wijgeschenk vol kanker
de zwarte voeten der ziekte
de gaande der gezonden de liggende der zieken
de nagels gewet
in de wegterende hof van de stem
het lichaam rot weg
maar de lotos bloeit zonder wortel

en onze ogen zijn grote vogels
waarin een lachende regen
en boren gaten in onze oren
hebben een grote baard
hebben gevlochten haren
scheren ons hoofd kaal en schreeuwen
kleuren onze kleren
en worden grote praters
bouwen bergen emigratie
met een brakende mond vol snaren
waarop wij de wegen zien
naar een mooier weer
en in de rover ons hart het touw van de stem
om water te putten
om brand te blussen
tot er geen werkzaamheid meer is
en wij belanden op ons remvlak
met de eigen in- en uitvalshoek van onze ontlading

en dan staan wij roerloos in de geweldige stromingsleer die
dit drijft en leveren de hefkracht op boven de kunstmatige
horizon der bliken uit en stellen onze hoogteroeren met de
bewegende stuurkolom van ons lichaam dat wij hebben en
dienen en waarbovenuit wij willen zonder verlies van een der
leden met de volle inzet der mist- en lichtbakens die dit hart
zijn het menselijke met kans op de krukassen der liefde te
gaan in de verboden spelen die wij opvoeren en noodzakelijk
zijn

wij zijn zeer noodzakelijk onder de sterren
op de lippen der mensen
in de legioenen der boze geesten

zijn wij de pelgrims
en wonderlijke dieren
en vruchtvlokken op de uitdrogende aarde
een moesson vol kruiden
wij de bouwers in de menselijke stem
wat wij stichten
de dwaling en vreugde der dingen
met harpsnaren onbekommerd
het bloedende hart in de handen
steden in het land
gazons in de stad
met de tuinen der tegenspraak in onze oren
onze hoofden onmatig vergroot over alles
wij hebben lief
en zijn ontroerd
en slaan de hand aan ons zelf en aan anderen
en bewonderen het bloed dat vloeit
en zijn bewogen en weten niet
maar bouwen in de stem
die roept de onmenselijke die ons roept tot de handen de
menselijke die doen als honden gehoorzaam ons
en maken
wat de stem beveelt en
wij zien en wij horen niet
maar wij zeggen wij zijn geheel doorzichtig
en hebben een heldere stem
wij zijn een machtige moeder met het kind op haar rug
want zo wil ik lopen door alles
wil een gat in de tijd
ben een dagloner van smart
heb rekenkamers voor de schuld
en ik reken en heb lief en ben verschijnsel

want ik deel de oorkonden uit van een verschrikkelijke
dronkenschap in een bedelorde van woorden sta ik als een
pestheilige en bouw het leprozenhuis van de voor v-en
nakomende geslachten van wij mensen zoals wij leven op
aarde in de goddelijke diepten der smart op de kerkhoven van
onze onnozele kinderen die wij baarden voedden en
voorzagen van een gang die zou zijn de gang der zuilen om een
vrome hof waarin de kunst van het sterven gemakkelijk
geleerd zou worden wij de knekeldieren met de verdraaide
blikken en de droomtorens van onze geest die huisde in de
buik der chinezen die wisten wat de geslachtsbomen bestuurt
diep in de wortel van bloed en stem onder het blonde schild
dat de beloften draagt een berg vol mooie mensen
zo stond zij voor mij, zei de man
zij had ontslag genomen binnen een nieuwe beeldvorming
haar stem een weldoorvoede savanne
heilig om de fluistering achter het woord
dat zij zou gaan
naar een ver land, zei zij
de bloedzuiger heimwee is pas begraven
ik liep over het kerkhof en legde de bloemen
dit wordt geen bijblad
een land zonder stopverbod, zei zij
en de vruchtbaarheid der spelen is zonder einde
ik volg het bloedspoor van mijn hart

ik zag het kloppen eens en heel doorzichtig niet enkel een
spier zoals de dokters zeggen maar na een tijd een
mannenhoofd in mijn hand het lag met de lippen ogen en
oren die spraken door een voile van vroeger maar helder
direct en ik heb mijn hart gekust ik had het in mijn hand en ik
heb het wederom geplaatst onder mijn linkerborst ik kus

voortdurend mijn hart de lippen ogen en oren en een stem
bouwt in mij voort en het beeld af dat nu voor mij staat en wij
vertrekken een werk vol visioenen en ik brand rood op in de
voorholten van mijn blikken en ben een wereld ik nu ver van
de leegten die ik vul
want het vormeloze is in het hart van alle vormen
in het onnoemlijke daadloze wonen
zo zal mijn stem de aarde bevroeien
als een grote wind zal ik staan in de slag der guitarenakkers
mijn handen wijn
mijn vingers drama
een nachthuis vol geluiden
en daar zit men aan tafel en vermoordt een man in zijn slaap
meerdere malen zit men sterk vergroot in zijn eigen scène
de volgende dag eet men samen en bouwt een snaarinstrument
en 's nachts begeleidt men zich zelf in de daad
zo sterft een man soms mooi
door de dag of de nacht
wij mensen van bewegende schaduw
waarin wij de vorm
en ik de stilstand der buitensporigen
de mangel van mannen en vrouwen en de weerwolf der daden
en zet ze op en laat ze los
en zij staan gothisch gespits in de stem
die de kreet is uit de weergang der angst
zoals wij staan
uitelkaar
de klauwen omhoog
het hart een wild dier
het woord de klokketoren genade zij ons
de traan een gevel gevoel
in de bolronde

in de koerende buik van mond
door de droeve landen van het menselijk doen
het gat der ogen over alles
en vervuld
van wat niet is te behouden
niet is te proeven
geen dag en geen nacht
de ruïneuze gal van de liefde
die niet is te behouden
maar het klooster is van de komende daden
de omzetting der wereld
in een legendarische mis zonder naam
tegen het getater der eenvoudigen
de dodenakkers getrokken met vaste hand
onder de weergaloze stampdans
een werk meer dan menselijk boven de dagen uit
de moeders heffen het brood en de bloemen
zij bouwen zacht heen en weer
in de beheerste spierkramp der zapateado
want wij zijn zwanger van onbekende kinderen en wij willen
uitgaan over de aarde die ons niet kent en wij haar niet en wij
zijn hetzelfde en wij zullen dragen naar de dalen van vreugde
hetgeen ons bezet houdt om te vervullen maar wij zullen
sterven door een groot mes zo de tijd eerder gekomen is dan
wij ter plaatse om te laten uitgaan hetgeen wij maken de
onbekende kinderen wijzelf van onze mannen die met het
zwaard elkander bestrijden ons vanwege een bezeten liefde
zoals te zien is in de man als hij uitgestuurd zonder
gemeenschap de aarde met nagel en voeten krabt om tot het
vuur van binnen te geraken en uit het vormeloze te bouwen
het beeld van de geliefde zijn misbeeld dat hij instaat niet is te
zien en niet staat aan de ingang van het heiligenhuis dat wij

dragen doch vol van haar zwaarte en hatende het gewicht
 van deze gave om over te geven en weg uit ons zelf en zo wij
 op weg de eindeloze en zij en de kruising ligt nabij op de
 uitkijk en komt ongevraagd onder de voeten en geeft
 brandende pijn en bittere koude en voor velen hangt daarna
 de huid gestroopt voor de ramen der gesloten huizen geheel
 melaats en ontdaan gaan de lichamen rond zonder ander
 kenteken dan de adel der waanzin omdat het oog menselijk
 bewaard bleef en het hart zichtbaar klopt en de kramp der
 spieren open en bloot de smart weggeeft die ook zij dragen zij
 en wij en de komende kinderen die wij willen baren in de
 vallei van het licht vol koele vruchten om te bewaren

want zij zullen voltooien wat niet is
 zij zullen niet meer maken dan wij
 in het ongeluk van hun woord
 in de tater der stem
 als een kelder vol licht
 geen ramen te zien
 onder de huid de hand aan het bloed
 in de vervoering der angst de zuil van het lichaam
 het lichaam van nu
 zoals het gemaakt wordt sinds mensenheugenis
 in het samenstel van de ziel
 die overgedragen wordt raadselrond
 door de eeuwen
 soms een god
 meer herberg van radeloos verweer
 zoals dat diep vloeit door de gang der mensen in de aarzel
 der blikken in de handvaart der daden en staat roerloos op het
 gelaat van de doden die in hun kamers liggen en wachten
 de armen gekruist

dan vallen de muren der menselijke zwakheid
en zij heeft haar eigen stem
deze vreemde geliefde die liefheeft wat de man sterven doet
zij de mensenhand grote spin in het lichaam van de ander
en eten
altijd eten
gevuld zijn tot uitersten
en de uitersten omhullen tot haar eigen schijn
en de schijn verkopen aan het hart
en het hart op tafel
daarnaast het mes de boter het brood en de kaas
en de mond maar eten
langzaam het hart verdelen
tot een klein leven
een moderne devotie
een vrijzinnige pelgrim
een bedevaart door de goot van het zelf
wij zelf geslagen in de deun der zachte ontaarding
geen berg meer in het oog
geen hand meer om te bouwen
en zeer te kort in het hoge woord
een adem

ik vraag een adem zo heet als de dienst der geliefde en zolang
als de omgang der nacht en gestut door het kruisgewelf van
het hart om te spreken:
wat mijn stem ziet maken mijn handen
het lied van de bewogen mond
tegen de minaretten stilte die staan in het lichaam
daarop de verzamelkreet
om naakt te bidden tot de macht van de aarde
met de ploeg links en de vrouw rechts

de kinderen in de vore gedoken
 wij de verzamelden zoals wij liggen alleen
 en de stem spreekt: gij zult niet lijden door mij
 en wederom: gij zult liefhebben en lijden door mij
 om te leven
 wij
 wij mensen zoals wij gebogen of geheven gaan tegen de aarde
 met onze voeten
 de telgang der dagen

en in de grote grot der geliefden de katten te eten geven
 en de ene zegt het is morgen te laat en loopt langs de Arno
 alleen de zee nog is ontvankelijk omdat niemand aanvaarden
 wil maar ik zal staan zei zij nog eenmaal op de rots op het
 heetst van de dag in de kolk van het licht zo oud als de eeuwen
 dat ik niet meer mag zien dat niet mag zien in mij wat daar
 groeit het misverstand omdat het morgen te laat is en ik zo
 moe mij de gang door de straten zonder de hand van genade
 de jouwe zo tere en je huid weerbarstig maar zacht het
 lichaam een muur blank en een land mij zoals het land kan
 zijn en is nu onder de plakken van kies voor uw kinderen en
 blijf niet thuis maar morgen ziet de zon mij tarpeïsch geheven
 want mijn lichaam kan de wijn der geliefde niet verdragen het
 draagt mooi en het zou jou omvatten die ik liefheb de tere en
 bewogen ook de ruwe en groot zijn en breken de ruïnes wij
 samen van een tijd die de voorwaarden niet heeft kunnen
 leren zoals wij de katten voerden de tijgers van vroeger die de
 harten vraten van hen die geloofden nog niets veranderd wij
 lazen samen het nieuws van de middag en samen wij mijn
 geliefde waren wij onaangeraakt en zonder aarzeling
 want wij bouwden een renaissance met hoge vierkante torens
 en waren persoonlijk op de berg van het geloof jij in mij en ik

in jou en wij samen in de overvloed die wij waren meer
 landschap dan mens en vol oorsprongen en beloften en
 rivieren zouden ontstaan op de toppen nabij de hemel in een
 smetteloos sneeuw ons hart dat uit zou vloeien over de wereld
 en schoon en doorzichtig de bedding maar nu staan wederom
 de muren en de landschappen liggen gescheiden wij de
 geliefden door de muur en de schaduw die jij verkoos van de
 wereld die altijd tegen is

ik zie duisternis en ruïne
 geen plaatsen boven onszelf uit
 ik ben in tranen bewogen en bebouw de akker des doods
 mijn lichaam stort zich door de doorzichtige spiegel
 ik zie een man met een zwart mes
 hij komt nader en houdt mijn hoofd in zijn handen
 mijn mond spreekt nog eenmaal het rijk uit dat wij zagen
 ginds op de bergen woont het hart alleen schreeuw ik
 zijn handen staan bloedrood in de lust van zijn ogen
 ik ben de stem van de wereld
 waar wij samen de katten voerden boven de ouders uit
 in het dragelijke licht der verbeelding
 wij de geliefden ik o mijn geliefde ik ga heen als een oorlog
 en lever mijn lichaam in en word verbrand als een heilig
 boek en ben bewogen over ons mijn geliefde wij waarin het
 afscheid zal voortleven het beeld der vervolgte wier ogen
 vergroeien met het oververgrande water en oceanisch zal ik de
 kusten der aarde bespoelen als teken en bespringen als teken
 het rijk dat wij bouwden waarin de katten uit onze handen
 vraten jouw handen mijn geliefde waarin mijn hart ligt en
 klopt legendarisch als van de moeder der middeleeuwen in de
 hand van de zoon die het uitsneed
 ende ghij mijn zone bezeret u niet

de vreemde moed van de liefde tegen de rest van dit leven
ik zeg spreekt de stem dat gij allen wederom thuis zult
geraken
en op de rots sta ik alleen als deze vrouw
zij is heen gegaan en haar lichaam werd niet gevonden
dat staat te lezen op de hoeken der straten
er zijn mannen die schreeuwen: wij gaan ten onder
er zijn moeders die de handen vouwen en de grote moeder
aanroepen
want de kinderen gaan heen in afzondering
de grote vervreemding breekt los, fluistert een onweer
stil staat de kolom van Trajanus in floodlight en vertelt bleek
en verheven het grote verhaal
de paus spreekt over psychiatrie en zegt het kruis woont
boven de navel
en rome is een heilige stad
gij zult niet kussen op straat
de ouders zijn heilig en de vrouw is een wonder
het wonder zal onder u wonen
zij zal fundament zijn en onaangeraakt
zij staat vijf meter boven de aarde en is overbekleed
zij woekert in vruchtbaarheid met jaren en dagen
zij voedt de miljoenen kinderen die zij baart
zij gaat verlegen tussen de groei naar het graf van de ene
de onbekende
de soldaat
de dochter of de zoon van vijf maanden
zij voedt geeft voedsel maakt nieuw voedsel voedt haar man
en zich zelf soms
en onder ons bouwt de stem voort
en door de eeuwen regeerde zij en maakte het land
bewoonbaar met huizen

vol overlevering
in de echos der bergen die zij stichtte
als de moeder der dingen
zichtbaar en hoorbaar
zoals de vrouwen die gaan als zij zijn in Perugia
umbriesch bewogen hoog binnen de volledige begroeiing der
stem
mijn oren en ogen stonden vereenzaamd binnen dit paradijs
Dionysos die zijn gevangenen hoorde
zijn slaven touw liet draaien
met het touw de verhalen der wereld knoopte
Archimedes te eten gaf
de wetten liet vinden
de spiegels liet richten
schepen verbrandde
de silenus uithing om bacchus te vangen
en alles in Syracuse op de milde vlakten boven de zee
en het aanschouwde en zei de wereld is de geheime stem van
mijn luisterende oren
het paradijs van de zeven-lach
het theater der traanmaniakken
de tempel van Paestum aan een eeuwige zee
en daarom heen in de verte leven de mensen en dragen hun
leven in hand en hoofd en zien de zon en zoeken de schaduw
de wet van het lichaam en zien de vreemdeling komen en
denken aan de winter en verkopen hem de vruchten van het
land die zij dragen binnen hun ogen de appels van het klokhuis
hun hart
gij zult heengaan tot de uwen
naar de grote rivier die u voedt
gij hebt vrouwen alleen gelaten in de nacht
zij liggen te bidden

gij hebt uw hart willen breken dat onbreekbaar is want het
 ligt in de stroom die breed door het land gaat van de bergen
 op afstand bewogen en door de dalen bestuurd tot de zee
 gezeten traag olifantastisch op de huid van het water met
 boeddhamanieren tegen te sterke beweging des harten
 maar de rivier stroomt door onzichtbaar gedoken soms onder
 de aarde
 de vuisten der grotten blauw van geheimzinnige weerschijn
 onder water zwijgt alles
 bouwen de ogen het licht
 stapvoets gaat de wind
 enkel een vis is beweging
 duisternis meer legende
 over alles is steen
 daarboven de hemel met vogels
is zij nu heen gegaan de geliefde in eenzaamheid
 nee, zei Castello op Capri het is zo dat de aarde geeft en heeft
 de aarde is altijd klaar
 en het is ook zo dat de hemel de koepel is
 zij staat altijd daarboven en is ook klaar
 maar wij de mensen staan daartussen
 niet van de hemel
 niet van de aarde
 daartussen met de werken van ons heimwee
 die zijn de inlijving van beide
 op de breuklijn wij leven van alle relaties
 het verdriet is de zwarte vuist van de lava
 de zwarte vuist van de lava schenkt over eeuwen rijkelijk
 voedsel
 de etna is de zuil die de hemel stut
 haar stem heeft de echo der eeuwen
 die ligt met de warme buik naar boven

en prijsgeeft en inneemt
 voedt en vordert
 de schuur van alles
 il canto dell'amore
 de lava is geblust en ligt in vage helling met de buik naar
 boven
 zij zet gedachten voor het raam
 van diep oud en warm vuur
 zij is geheel van zich zelf nu
 een landschap
 daarin de optocht der ogen
 zoals ik die zag in Perugia
 een symphonische vegetatie
 zij leven van de lucht de geliefden
 zij vullen zich met adem
 en de adem maakt hun stem

want zo schreef F. Tomaso Stigliani:
 'De menselijke stem die niets anders is dan lucht bewogen
 door de adem, wordt dientengevolge een lichamelijke zaak en
 wel zo dat het als lichaam de 3 gebruikelijke maten heeft, die
 zijn
 de meerdere of mindere hoogte
 de meerdere of mindere lengte
 de meerdere of mindere breedte.
 Reden waarom het menselijk woord, dat gearticuleerd
 geluid is door het oor gemeten wordt op deze drie wijzen.'

en mijn geliefde zei met de maten in haar hand zie ik heb mij
 overmeten het hart van mij zoals het klopte geheel binnen mij
 zelf nietwaar zoals het leven is persoonlijk binnen de huid
 maar de vergissing was de vergroting die ik wilde en jij ook en

zo bouwden wij gestadig een afstand tegen ons zelf en leefden jaren op een echo die wij zochten van vroeger nog en zo bleven wij met elkaar verbonden door een oud geluid dat opsteeg uit de priëlen van dat verborgen land een schoot in de draaiende aarde en wij volgden de gang en de richting met ons hart op de hand als kompas binnen de slingerang van de dorst en wij zijn door veel met elkaar verbonden en wij schilderen de buitenkant van ons lichaam op met mooie tekens en geven symboliek weg en een groter leven dan vroeger want ik heb overal nieuwe lampen gehangen en twaalf lagen oudpapier van de muren gescheurd en klim op ladders en verf aan een groot werk want er staat geschreven dat zij die zich verloren wanen elkander een nieuw huis zullen bouwen en het gezang hunner stemmen hun een hemel zal zijn

want de mens bouwt zijn eigen huis
en gaat de wijnwagen gang
dronken de berg van beweeglijke dieren
opgericht tegen de hand van de mens
en tussendoor en overal het beeld van de geliefde
een voorbeeld van woning

ik heb zei Signor Costa van Stromboli tien jaar gewerkt in New York en twintig in Buenos Aires en ik was veertig toen ik terugkwam hier en mijn bloed tot rust was gekomen en men zich terug kan trekken op zijn eigen ogen en woorden en op de stem van de zee en het vuur der vulkanen de fakkel uit het heetst van de aarde en men kan wonen de vis koken en eten omdat men van de aarde is en omdat men leven kan want de huid van de aarde is de huid van de moeder die wiegde mij hier negen jaar en ik streel met mijn hand nog de lava der liefde en ik leef met de lelijkste vrouw van de wereld

die een hart heeft zo vol geheim van warme wijnbakkende
helling dat zij mij meer wieg is dan ooit en wij samen belopen,
behandelen en beluisteren de vertrouwde stem van zeer oude
grond

hij lachte deze vreemde broeder van Chaplin op Stromboli
hij bouwde een klooster midden in zee
Florence moet heel mooi zijn zei hij ik heb het nog nooit
gezien
mijn vader had een lapjeswinkel in New York 't was mij er te
koud
ik ben naar Zuid Amerika gegaan dat ken ik goed daar was het
warm
dat was Signor Costa van Miramare op Stromboli die een
broer van Chaplin leek
en ondertussen lees ik oude geschriften
hoe men het leven opnieuw beginnen kan
dat niet alles omver te gooien is ook al wil men het
dat het hart vol ruilvoet zit
dat de huid wel raad geeft van buiten naar binnen
maar dat buiten en binnen elkaar niet verstaan
dat men dan de steden der mond rood gaat kleuren
en verkiezingen houdt
graftombes opricht
ook wel de doden kust zoals ik deed in verscheidene kerken
ze liggen gewoon op de grond en de mensen knielen en bidden
er heerste op sommige plaatsen een geweldige rouw
doch de zwerfkei der menselijke stem gaat vele wegen
en soms van het zwijgen
ik zag hem
stil
in de cel van Sint Franciscus

op een houten tafel
het doodshoofd bij de hand
daarboven de Christus
hij at niet
zijn lippen zeiden zwijgende woorden
dat wij verlost zouden zijn
binnen een kloostergang
in schamelheid
onder het lied van honderd vogels
met een bidprent in het hart
de grote
wij
de mensen van deze aarde
een museum wij
zoals ik zag die Egyptische vrouw gebalsemd en opgelegd in
haar lichaamskist
de vorm van een mens
zwijgend
getekend naar de natuur
een overerfd landschap van fijne kleuren
Sint Franciscus had de dieren lief
in Fiesole
in Egypte
in China
en hij zag een beeld en bad
en de stem sloeg over en men verstond hem niet
zijn broeders verzamelden Boeddhas en chinese vloeken
zij bouwden een hel van goud
en soms een mooi uitzicht
soms werden zij in stukken gesneden omdat ze de taal niet
machtig waren
het leven is geen grammair dacht Christus

dan wetten de negers hun messen
bazoeka! bazoeka!
dan verplaatst men de hof en maakt muurschilderingen
men spreekt met planten en dieren
men rekest een vegetatie uit
men bouwt een cel of een roofridderslot
men geeft kunstenaars te eten
en ik loop langs de Lago Acciaoli bij de Ponte San Trinita
daar ontmoet een dichter soms zijn geliefde
men leest in een oud misverstand
men ziet daarin een dichter staan
men ziet tweemaal het meisje
één keer zich zelf
van weerskanten vierkant
en de vasomotore stelsels van het menselijk hart gingen zich
bewegen onder onze overgevoelige huiden en alles wat er aan
onzekerheid is hernam zijn kracht en ging heersen en sloeg in
als een regen meteoren en brandde het krachsveld uit tot
woestijnen op plaatsen waar de bronnen door de aarde braken
en oase waren meer dan wij wisten wij van de wereld wij
wilden zijn in het woord hoog de geest maar het lichaam staat
sterk in hormonen gedompeld en de vingers verdriet zijn
ontelbaar en nooit te voorzien
wij wilden de climax van het land
wij pleegden roofbouw op het lichaam
wij hadden niet meer de groene duim der beplanting
wij brandschatten ouders en kinderen
dit is de weg van alle heiligheid
een vacuumpomp
niet zonder wroeging, lees ik
ik heb, zei de man op achternamiddagen mijn leven verknoeid
met beeldwerpen en schaduwsteken en stuurde mijn geliefde

uit wandelen om te genieten van een ander uitzicht in vrijheid
dacht ik ik was gebouwd voor een uitgebreid leven dacht ik en
de geleerden hadden vele woorden gevonden
ik zocht schutpatronen
en ik vergat de geliefde die ging in eenzaamheid en met de
hand der
ontroering de ruïnes streefde der liefde
dat pad dat liep langs een afgrond
de hoge bomen die ruïsten in rust
de enkele woorden
de warme kamer
dat zijn gewone dingen voor ieder
en gaat één ding verloren dan is er een zwart papier op de
deuren
lutto in famiglia
wij tekenden nauwkeurig de tranen vooruit
zij stroomden uit de zelfde vulkaan
zij stroomden terug naar hetzelfde dal
wij liepen elkander met beschilderde gelaten voorbij
en voor mij stond meer dan ooit de jammerklacht der
vrouwen
een muur van vreemde bezigheden
en in alle kamers de bedden
en ik kuste mijn eigen voeten en het maanlicht
ik leefde in lege tuinen
maar uit het donker bouwde ik beelden met de stenen der
stem
en iedere steen nam ik uit jou
en jij verging zienderogen
dat was de wraak der geliefde
gelijk Archimedes liefhad in Syracuse
hij schreef de regel der communicerende vaten

ik bezing
ik kan de grondwet niet wijzigen
dit is een panorama
het regiem van hart en nieren
zoals het woekert in de kamers der liefde
in het korte woord
me te ja
me te nee
nu nee
nu
en oh
ik wij mijn geliefde zoals wij liggen in de geur van ons verre
lichaam
de vretende bloem
van vruchtbare vrede
loom over de steden gegoten zoals zij liggen
dynamische tuinen
op vertrouwde voet met de aarde
de ene hand karnend de hemel
de andere regelt het dagelijks verkeer
en door het verkeer de straten
met de stampende wijnvoet vol zweet
over alles de cultivaties der menselijke stem
dit in de ontmoetende lichamen
van de vingers teder
van het woord bijna ontdaan
enkel het ovaal der ogen
meer landschap dan menselijk zoals San Gimignano waar men
de torens liet staan
dertien nog
phallisch geheven uit de moeder der aarde
een monsterman uit de middeleeuwen

en daardoorheen de microfoon der verkiezing
 een land vol lawaai
 een modern leven

soms doolt een man rond met een mes in de waanzin des
 harten en doodt zijn familie hij zegt omdat hij de duivel zag
 uit het altaar des heren en de stem hoorde die zei dit is de
 laatste dag de aarde is vervuld van de tekens en mijn oren en
 ogen vol klei en hier zijn de boeken aangeboden voor de
 verbranding richt mij op en steek mij in brand zonder genade
 gij mensen zonder genade al de families die hun doden zo
 mooi versieren met een marmeren huis er omheen van steen
 natuursteen zo hard en glanzend van de harde overmoed maar
 niet de moed tot de daad tot de laatste het ijzeren offer zoals
 het grijnst uit mijn handen jullie de hond liever gekookt dan
 de honger gezien steek mij in brand en draag de fakkel rond
 en boet mij mijn lichaam mijn geliefde zoals ik haar zag in de
 laatste snik toen mijn rechter hand haar onthalsde en mijn
 linkerhand haar hoofd hief en mijn mond haar lippen nog
 eenmaal kuste gij gruwet mijne burgers van deze liefde uit het
 huis der verdoemden de laatste surreële grot op aarde met de
 mensenhand besneden en gedaan door de eeuwen

ik vraag het offer dat ik bracht
 aan beide zijden van de denkbeeldige lijn
 de processie staat gereed
 de glazenkasten staan opgesteld
 de vergulde traan rinkelt langs de gevels
 ik lampion van extase
 ik sier uw steden op
 uw verleden op
 uw lachlust op

in mijn borstholte dwaal ik rond
met de echo der stem in mijn hand
een microbe die de organen vernietigt
en dan komt er een vrouw voorbij met een wonde aan haar
vinger tot op het bot
zij bedelt om amputatie
de mensen geven haar lachend geld
de vrouw lacht dankbaar terug
de dokter zit te wachten met het mes
wilt u uw vinger terug mevrouw op sterk water
de vrouw knikt en neemt haar vinger mee
thuis zet zij de fles op tafel
haar kinderen zien de vinger
die streefde die sloeg en die waste
haar man ziet de vinger
die streefde die wees hem de weg tot de plaatsen
zij zwijgen de man, de kinderen en de vrouw
zij zien de vinger
dan neemt de man de fles en plaatst haar onder een
heiligenbeeld
de vrouw voelt pijn op de plaats waar de vinger eens zat
de familie gaat bidden
leid ons niet in verzoeking
de vrouw staat op en loopt het huis uit
zij draagt nu haar hele hand in verband
de dokter zegt het was toch de zieke vinger
de vrouw knikt en gaat haar bedelgang
zij ziet geen man en kinderen meer
ik ben iets kwijt zegt zij
met de jaren wordt haar stem zachter
zij heeft zich geheel in verband gezet
zij sterft als een mummie

dat komt verklaarde de vader later zijn kinderen omdat zij
iets miste

de oudste zoon knikte en las:

Om 7 uur in de morgen 30 juni 1908 zat boer Semenow
voor zijn huis in Siberië. Plotseling zag hij in het noorden
een vurig blauw lichaam groter dan de zon, door de
hemel rollen. Het viel neer tussen de Yenisei en de Lena
en waar het neerkwam rees een rode kolom vuur ten
hemel. Hoewel Semenow op een afstand van 60 km van
het vuur woonde was het zo heet dat hij dacht dat de
kleren van zijn lichaam schroeiden. Het licht verdween
en er volgde een geweldige explosie. En Semenow's
lichaam en geest hielden op te bestaan.

zo slaat de stem van de hemel de aarde dood zei de zoon
dat was een natuurramp antwoordde de vader

een meteor

de streek was wild en onbewoond

er leefde slechts één man met een kudde schapen

de zoon stond op en verliet het huis zoals zijn moeder

en op een plaats in het veld vond men hem ver buiten de stad

liggende op de nog warme aarde die hij kuste met tranen zijn

handen en armen gestoken in twee loodrechte diepe gaten

zijn gelaat vol modder zijn lichaam schokkend

ik ram de aarde zong hij

mijn moeder mijn geliefde die iets miste

hier is uw zoon

de bevolkingen vluchten want zij kunnen de moeder niet

meer bewonen

in de steile wand van hun stem

ik berijd de muur des doods fluisterde het meisje op een
motocyclet

en de mensen verzamelden zich
zij zongen een gouden lagune onder hun voeten
want wij zullen de heiligen zijn en niet een gat in de aarde
zoals de heer ging door het water
en het water week
en er was de doorgang
wij trekken de huizen op met het hout der eenzaamheid
wij zitten doge hoog en stil
Athene werd geboren uit de wenkbrauw van Zeus
maar de legende is wanhoop geboren uit een catastrofe
tragisch en plechtig gaan wij over de aarde
fris en zout is ons voedsel
kaal is de cel met de muren wit en het doodshoofd
daaromheen in de verte de bergen warmte
op de flanken de ossen
daarachter de mens met de stem o caro mio
bevrijd ons van het innerlijk leven
het innerlijk leven is een ziekte
de ziekte bouwt huizen in alleenstaand water
het alleenstaande water kweekt valse goden
de valse goden gaan de stem bevolken
zij zingen vals

ik Pia dei Ptolomei de schoonste uit Siena stierf in een moeras
alleen in een zinkend kasteel
nog éénmaal kwam Nello mijn lichaam aanschouwen
ik was al lijk
ik o caro mio
ik die de liefde verloren
het verdriet van gister
de verwachting vandaag
ik had u lief graaf Nello della Pietra dei Pannochieschi

Maremma was mijn graf waar nu de huizen staan de nieuwe
en uw oud kasteel
langs de muren uit de cellen der aarde bloeien de rozen
ik ben de mest
ik geef kleur nog aan uw verbleekte botten
niemand weet waar ze liggen Nella
en ik zelf?
in de galm van Marcus?
met de vliegende leeuw in mijn hand
in de gondolagang van mijn stem
met de beschrijvingen der dingen in mijn ogen
met het ontmoetende lichaam van droom
wie zie ik
de stroom der paleizen in de spiegel het beeld dat mij bouwt
met de gewassen handen
het lichaam gebalsemd
het hart gezuiverd
ik de ontroerde zoals ik zag de schapen die tot den heer
kwamen om hen te ontdoen van de aarde
wij schaffen zo zongen zij de wereld af
en wij vliegen op en worden verblind
wij vallen terug en omhelzen de verlaten woning
wij schenken de burens bloemen
wij bouwen autos
wij maken treinen
wij bewegen ons over de aarde
wij kijken sterren
wij meten de afstand
wij wegen het hart
wij zijn geheel uit oude stenen opgetrokken
die wij slaan
tot ruïne wij

wij die ons aanschijn zullen veranderen
ge vleugeld
wij een weg door het heelal
dat wij dragen en kleuren
wij zijn gastvrij
wij nemen iedereen op
wij zijn de manifestatie van meer dan onszelf
want diep onder en boven vloeit de stroom der verschijnselen
en wij schijnen daarop
het merg in de pijpen
tussen de tanden het woord
het dagverlies heiligt de handen
de lippen zijn het lichaam der liefde
en tropisch is onze gang
wij delen de vegetaties uit in ontroerend mozaïek
daar staan wij en werken ons lichaam leeg
maar soms brengt een man bloemen mee en legt hij het landschap uit
dit is hennep en dit is de wijnstok
daar staan de wilgen
en dit is een dijk
en dat zijn aardbeien en die daar zijn mispels
ja de druiven groeien tegen de bomen
dat is een gewoonte al heel oud
in de archieven der menselijke stem
die staan als doopvont
als wijwatervat
en wij met de vingers het heilig zoeken
en ons gezicht aanraken
en een historische optocht beginnen
want wij zijn geheel gecostumeerd
en zingen oeroude liederen

maar soms schroeven wij ons hoofd af en smijten het door de spiegel

het doek valt, schreeuwt de menigte en bereidt zich voor
zij houden de bekers gereed om het bloed te gaan drinken
een nieuw rijk ontstaat
de wegen geplaveid met verouderde ribben
in portieken wordt nog jaren stil geweend door geelbruine
vrouwen
zij houden de handen op
wij zijn blind, zeggen zij
wij dragen vuile kleren
maar onze kinderen bezoeken de heilige plaatsen
de nieuwe

zo staan wij dan in een nieuw systeem om ons te verplaats en in de grondlaag der stem

die komt en die gaat door de regenlanden der ziel en soms de
zon op dan gaan de treinen weer stromen van het bloed en
geven ons het hart vol en zo op de tong liggen wij die leven
zonder genade van hierna zoals ik zag in Ravenna mozaïeken
van de heilige Apollinaris die zei dat de schapen zouden
komen en hebben een hemel bewoonbaar ook boven de
ruilmotoren en het halfsteensverband van het hart dat
menselijk is en van de aarde wij en geloven in de steden
mysterie die ons bewonen en het slingerbeen geven onder de
bolvormige voorraadschuren van onze stem die de mond
maakt en eieren laat rapen voor ons geld en willen niet weten
wat wij kunnen maar hebben de handhaving der dingen op het
oog liggen stekeblind wij maar schoon in de phoenix die ons
drijft over de terreinkeus van hoge vegetaties naar de kans

van de dag en wij zijn onsterfelijk en een levende landschap-
stoffering en zingen in onze materie en gaan de weg van het
vlees onder de uitbarstingen der zon en zijn een sterstoring
in het heelal
wij de weidevogels
deze man is meer neus, zei iemand
wij
en leven in de nieuwe funderingen die de golfslag zullen
breken
en drinken wijn wij
en spreken
en doorboren wij de vrouwen
en alles wat gemaakt wordt
en de geest hebben
en blauw zeggen en heilig over alles
omdat wij gewijd zijn
en de lampion dragen door de nacht
en zelf scheppen een woning
men kan herbeginnen
er is altijd een volgende keer
wij weten de horizon een denkbeeldige lijn
wij zijn de verplaatsing
een grondsoort
in de cafés der bekerschenking
wij houden de handen op
astronomische eenheden zij zijn en hebben een dienstregeling
zij zullen op tijd zijn
en ons inkuilen zullen zij
de handen
want wij gaan het weer veranderen
en de opperhuid van de aarde
en de waterstand in de lichamen der mensen

omdat wij het voedsel zoeken en niet zeker kunnen zijn
omdat wij de kleine condensaties zijn in een oorspronkelijke
nevel
waaruit alles geboren werd
met de misslag der wil
in het grondprofiel van zoekende stem
die trilt
die liefheeft ons de tong die ons spreekt
dat wij gelukkig zouden zijn en vergeten kunnen
en ons de uitroeiing van het gezichtspunt zou zijn
zoals wij staan in de stem stekeblind
maar soms staat de vader voor een winkel met speelgoed
hij gaat naar binnen en koopt een zeilboot
voor mijn zoon, zegt hij
en later ligt hij in een hotel en hoort de bedden spreken
zij zeggen als wij eens spreken konden
de dubbele en de enkele
en de volgende dag leest men wat er geschreven staat dat er
gekozen is en dat de terreinen zoals zij nu liggen overheerst
worden door het pijpestrootje en ook wel door de
blauwezegge
dat zijn planten denkt een vrouw
zij neemt de schoffel en wiedt het onkruid
dan gaat zij haar huis in en verplaatst de meubels
zij houdt schoonmaak
tegen de avond zit zij alleen in de kamer en fluistert: ik heb
alles vernieuwd
maar er is geen bewoning zeggen de muren
hoor de adem

dit is de adem die gaat door alle dingen en de vleugel en hoog
geeft en het open over de gesloten steden heen want wij

sluiten niets meer af omdat wij niet alleen kunnen zijn en nog
 liever de dieven dan geen schoorvoetende gang van het wezen
 dat ons leeft en de huid vol gevoel heeft gevormd om te
 kunnen gaan op haar strand want zij is de moeder waartegen
 onze zeeën rusten en zeggen hier is de grens wij reizen nog
 wel maar tussen de wielen van haar die draait en het alog
 laat gaan over onze en eigen beweging en soms uitrust in de
 stem van een schijn-dode god zoals ook de vulkanen wel
 eeuwen zwijgen maar ineens de vuurmond openen en een
 verschrikkelijke taal ten gehore brengen en beelden zo zwart
 als de nacht op aarde achter laten

later zijn wij vruchtbaar als vrouwen
 en zijn de bomen onze kinderen
 en eten de kinderen ons fruit
 dat de moeders kopen
 dat de mannen verzamelen in manden en wegdragen en
 omzetten

zo ben ik ook brood sprak de commune cataian tot mij
 en aanbidden wij de wolf die de kinderen voedt
 en vormen wij nieuwe dingen sprak Arturo Caruso
 met een TL-buis van licht er doorheen
 en verheft zich de daad van mijn handen tot licht
 want ik werk gewoon in klei en de oven geeft de kleuren
 zoals de Etna het land sprak Caruso

en ik denk
 men moet wel vogelkundige zijn om de trek der dieren te
 kunnen begrijpen
 en oog hebben voor het natuurlijke gas
 en de veelband

en de gratie te knielen in deze donkere kerk op het hoofd van
een dode
die niet antwoordt
die ligt gehouwen in steen boven zijn eigen skelet
de naam op het voorhoofd gebeiteld
de trek om de mond van morgen ook jullie
en bedelen om geld
dat door de vingers valt van het loos alarm
buiten staat de wind stil
de klok slaat negen
de duiven verlaten de pleinen en nestelen zich in de armen
der heiligen
en men ontvangt een brief waarin staat dat een vriend de
zeven ruimten der eenzaamheid vult met lampletters
die zijn ook 's nachts te lezen zegt hij
kom en eet het voedsel lees ik
zie hoe zij gebogen staat
en de vogels slapen in de handen der heiligen
en wat wij hebben verlangd
dat ik een vrouw bouw in de nacht mijn geliefde die mij bouwt
en zie ik de asregen
en omhels haar
dat ook zij versteend zal staan aan de kachelrand
op haar gelaat de uitdrukking die zij is
de stem die straalt door de zandverstuiving der blikken
de blonde opgraving uit de hand der goden
dat zij ellendig kan omkomen
en ik ga naast mij staan en zie ons lichaam
dat wij zijn
daar achter de schaduwen
zonder enige vergelijking gaan wij heen
in de onthulde nacht van de stem

die spreekt tegen het dodenhuis
in de mummiekist van de mond
met een kloppend hart
in de hand een vergrootglas
zo gaan wij door de zeven mogelijkheden ja en nee
om te verblinden

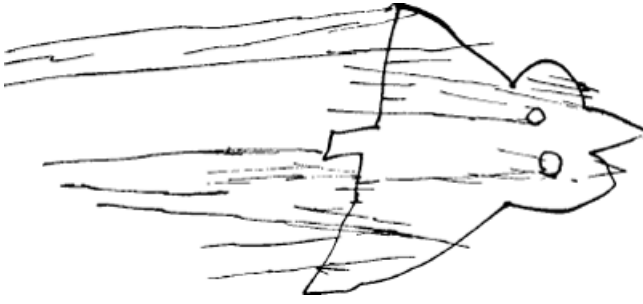

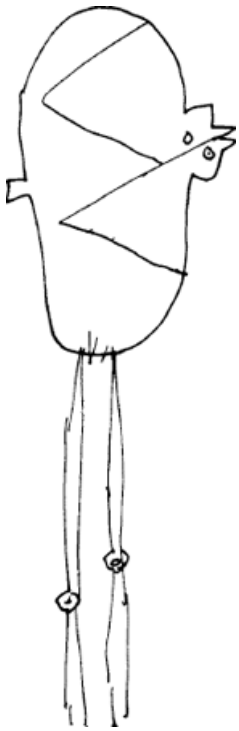
[Ik zie haar zij plukt een bloem langs de weg]

IK ZIE HAAR zij plukt een bloem langs de weg
 zij zegt wat is het zelf dat ik ben
 zij vliegt heen in verschrikking
 omdat het woord gekruisigd wordt
 in de kerker der eeuwigheid
 in een letter vol licht
 waarin staat de mens is warme beweging
 in de schoot van koele goden
 in de stijgbeugel der stem gevat
 staan zij
 staan wij mijn geliefde
 die de opstand zijn
 die de huizen hebben gebouwd waarin de wreedheid
 van één tegen één ligt besloten
 omdat de vingers de naald kennen maar de hand niet

en wij bouwen skeletvaten en drinken de wijn
 en verlenen de inschriften
 en gaan heen in de stola der stem en zijn een man vol dromen
 soms leggen wij de nacht vol zwarte doeken
 en zetten de danshoed op
 en nemen de hand en maken het lichaam van de geliefde
 zodat zij welriekend is en gezalfd
 en een bloem van bloedsomloop
 dan fluistert zij soms zie hij gaat heen en neemt mij mee
 naar het dodenrijk
 om te bewonen het karkas van een verdorst kameel
 en mijn huid wordt papier van oudheid
 zijn handen zijn de ontvlieding
 ik sta opgebaard in de lichtkokers der ogen

ik sta model voor mij zelf

[O wij mijn geliefde die opgericht worden]

O WIJ MIJN GELIEFDE die opgericht worden
 in de onbeweeglijke zetel ons lichaam
 zodat wij de vogels heiligen
 onze vingers
 de gehavende kinderen in de verschrikking der liefde
 waarvan wij het schrift neerleggen binnen een staarrog
 dat ons aanziet
 dat ons de waarheid en leugen verplaatst
 zodat wij prevelend ons zelf binnen komen
 en vragen om vier cent
 om papier te kopen en daarop te stellen de vraag
 en vlug ademen
 want de wind eet ons leeg met citaten
 waarin de droom van een kalf
 het houdt de tijdschaal
 links de gaande voeten en rechts het ziende oog
 in het midden de voorraad der stem
 die is onzichtbaar en zonder een woord
 en wij schreeuwen o mijn geliefde wij staan alleen in de
 kanker der stem
 wij zijn haar vreemdeling
 wij zijn in beweging tegen de ladder bewogen
 in de takken der ruimte

met de tweeledigheid onzer lippen
die de letters verbuigen en heen doen gaan
en zetten alles open
want waar is de liefde die wij zijn van onszelf in de richting
der duizenden
wij zien haar gaan
en schrijven er de muren vol
en zien de sneeuw vallen om de verlaten lichamen
en schreeuwen de angst der ruimten uit het schrijdende huis
van de stem
en wij heffen een gebed aan tegen het lege lijf
wij die de denkers doodslaan
en de woningbouw in standhouden
en verwilderde tuinen aanleggen binnen de hartstreek
en de toekomst heffen aan de bewegende schijf van de maan
onze ogen van smeltend ijs
want wij staan aan de kant en vrezen de dood
maar de mens is warme adem uit de schoot der goden
een versierde voorstelling wij o mijn geliefde die is de berg
van mijn stem
die ik mij bebouw in de doorbraak der wildernis
waarin wij staan onze mastaba
met wat wij de huid als vruchten ons gaven
moerbijboomheilig en verwant en vakkundig
wij leggen vreemde lijnen neer en zeggen
dit is een vierkant
hierbinnen gaat het gebeuren
en wij aanwezig zijn
en de aarde opnieuw bevolken
wij zullen wat wij weten nog voorschrijven
voor de miljoenen die de stem bevolken
zie mijn geliefde ik ben kwetsbaar nu

wij zijn gemaakt tot een ander
jij hebt mijn hart uit mijn lichaam genomen
jij hebt de huid die ik draag herkend
jij hebt driemaal de sterren geschoten
zie ik ben de drempel tussen lippen en ogen
en daartussen de handen die leeg zijn
het hart loopt alleen op papyrus
daarop de ogen
daarop de lippen
een landschap vol vreemde afspraak
en ik vraag
ik vraag mij af ben ik de raadsman des konings
bouw ik een dodenkapel
lig ik als mammoth bevroren
zal ik bewaard blijven
zullen wij o mijn geliefde mijn stem wij bewaard blijven
want de wereld valt om in ruimten van wartaal
maar het woord heft zich op van haar lippen
en vliegt hoog en zegt de stem helder uit
schuim zal er zijn en open poorten en de beweging der
sleutels en een overeigen gang tussen hoogstaande verroeste
sterren
wij zullen gast zijn voor allen
gast tot onszelf
india bewonen in de stroom van brede rivieren
de flanken der maagden staan als dampende schalen
het vuur ligt ontstoken aan bergen
regen slaat over de gang der voeten
dat is het spoor
de vaders zij gaan om hun zonen te offeren
de maagden houden de schalen gereed
het bloed drinkt zichzelf

de moeders liggen alleen binnen eigen grenzen
de maagden openen de schalen
de zonen de mond
zij breken open
zij worden opengebroke

o mijn geliefde de werking is de aanvoer door de rompgestalten
die staan in de daden der mensen zoals zij gaan gebogen over
de aarde in de aan- en onthechting onder de dekking der stem
de zekere
de onhoorbare
die wij horen
doof in de vezel van leven
en de maagden legen de schalen en de zonen drinken
de vaders keren huiswaarts naar de grenzen der moeders
zij dragen brandende takken
voor ons uit branden de takken schreeuwen de moeders
de hutten van leven worden in vlam gezet
de vrouwen vluchten de huizen uit
zij verzamelen zich om de gebroten schalen der dochters
onder het huilende bos van de stem
de jongens breken de takken
de vrouwen knielen en bidden om letters
de onsterfelijke boom staat stil

in aanwas en onthechting wij gaan aan de voetzool der aarde

de aarde trapt en heeft lief
de aarde bloedt en bloeit
de aarde voedt de boom
in de openbaring der stem
die in ons stelt de stoel van geheim

en de hoogmoed die is in de dieren
en de deernis der dingen
wij wassen o mijn geliefde ons hoofd in ons hart
wij staan kwetsbaar in de schrik der vergroting
jouw ons mijn huis mijn geliefde
onze handen wegen de tranen op aarde
wij worden gehandhaafd onder de beitel der kosmos
met het bestel omhangen in de angstkreet der stem
o geef ons mijn geliefde de atoomtong en sluitsteen
opdat het hoofd van de koning wit is
en wij liggen met een lach op de diertafel der stem
want wij spreken uit de huid van een paard
in de mond de tachtig kolommen der liefde
met het huis en de woning
het behang van ons oogvermogen
in ons lichaam het schone het graf van de tranen op aarde
zie mijn geliefde is blond en gevleugeld
en in het bloedvat geweten zij staat in magische tekens
dat zijn de ogen die zien
dat zijn de handen die doen
dat is het onzichtbare hart in de roerende kus van haar lippen
dat is de vlucht over de duizend steden van dorpen van
menselijke daden
het jachtgebied mijn geliefde waarin wij staan
waarin wij drogen de ogen van de heldere geest
en de armen te eten geven
en een nieuw rijk stichten
op de gespannen draad waar zijn wij
waarop wij knielen en bidden
met een cantate van eerbied
want in de nieuwbouw staat het huis van de afbraak
en zingen vreemde liederen wij

o mijn geliefde die staat aan de pendsjaab
en de mens ziet
lijdend aan licht
met het vóorkomen van gas in de handeling der dingen
een zichtbare maaltijd van belijdenis
in een machine vol mensen
en wij de maan ontluisteren
en het noorderlicht zien
met de slapende mens in de strot van de stem
een tempel van mededogen in de reflex van vreemd water
een zuivere rede zij zegt mijn geliefde
want zij is de jongste dag
in de manschap der stem
in de overmaat van dit uitzicht
in de stotter mijn tong
want wij weten de galgen opgericht en zien de schapen gaan
in de blinddoek het landschap
de ram voorop met de bellen
de wolfshond der honger blaft aan de kant
op de horizon staat het huis van het offer
dat fluistert in het hart van de mensen
die gaan in het stof der beweging
de schapen in een maan van meelij
de belhamel belt in de berging der ogen
want zij komt en gaat mijn geliefde die straalt in de stem
in de verheving
en uitlandig
tot wie ik adem
want eenmaal ben ik gestorven en reisde ik als een dode onder
de zon
en bewoonde ik de waankelders der inwendige verbloeding
en gooide ik

mijn hart op straat en stond mijn lichaam alleen
ik zocht een waardgrond
het drama der onschuld
op het omgekeerde blad van mijn hart
een biddende sprinkhaan in het gesticht van mijn stem
en onbehuisd
zoals wij zijn mijn geliefde wij mensen op aarde
gesloten binnen de gordel der vreemde oogsten
die groeien onder de drup der duisternis
onder een heilige spreekkunst van bijgebaren
en het aardvarken knort
en wij in de litanie van ons lichaamsgebeuren
onder het zegel der ziel
en naast de lijnen der bijslag
onvermoed
wij mijn geliefde die ik wacht
wij in synchronische visie onder de helm der stem
in de heilige trapgeest
want wij gaan over het zand der aarddaden met onze voorvoet
wij betreden de beerputten der dieren
wij vullen een nieuw stroomgebied met hoogdravend water
het woord ligt verbijsterd aan de oever
wij kennen de gestichten der aarde en de mensen die gebukt
de woning bouwen
zij graven holen onder de dekens der angst
met gesloten ogen wachten wij de bruid
en ik zeg kom

want diep draagt ons voort de wortel der beplanting
en sta ik weer aan het zand van jouw ogen
en beveel de ziel een leven lang
en geven ons hart uit handen

want ik zie de historie der vrouwen in de samenhang der
omhelzing
blond op de berg der extase
doorzichtig beweegt de spin van ons hart
een voorwereld van barbaarse slaap gaat ons bewonen
het insect der materie wordt het bloed uit gezogen
de witte gang der beenderen blijft
uit het skelet van de stem spreken de doden
wij groeien uit boven de toeslag der tijd
de angst schroeit om de ribben het huis der bewoning
wij wonen o mijn geliefde zonder deuren
wij gaan heen door ons zelf en het wandelpark van onze
woorden
de lippen die zeggen
onder de beweging der tong
een luchtreis van liefde
die zij doet in de diepzee parel van haar beweging
werkzaam en liefelijk onder het oogmerk van waakzaam
wij gaan door de verschrikkelijke tijdrekening
die de huid ons tekent
want de huid mijn geliefde is het hol van ons hart
en wij dragen om de hals onze snoeren
en door de hals gaat de stem
in de stem de jaarlijkse viering van geboorte
wij staan op in de draagstoel der tijd
verlichten het nachthuis der ruimte
en belopen elkaar
over de straling van ons oppervlak
de huid in de hand
en samengeroepen
de reuzenschelp die beweegt niet weet en het wonder loslaat
dat de landwoning ons lichaam vult

met de zevenkleur van de menselijke afzet
 zo zien wij een schildpad van tweehonderd jaar
 en is zij de genezing der kwalen
 en bidden wij diep onder water
 drijvend in de handmaat der stem
 om het behoud van de aarde die waarzegt en wordt geteisterd
 in het verschrikkelijk teken volwassen
 met het éénbeen van half wij
 o mijn geliefde
 wij
 een wateruurwerk van waanbouw
 de mens een stinkdier van stem

wij zetten de maskers op en betreden de dichte huizen
 en plakken de kieren dicht voor een schone verstikking

want mooi staat de dood om de lippen van de gifplant
 dit voedsel
 geboren uit de spijskaart van de halswenders
 wij wonden de hals en gaan heen
 aan de schijnhand van een praatziek lichaam
 wij mijn geliefde in het gedenken der doden
 over de graftekens der horizon
 met een gedenkboek en een verklaring
 in commissie
 met de revolte der stem tegen de bestuurders der aarde
 wij geven ons weg aan het water
 en onderstromen dit handelshuis
 wij blazen de adem uit en geven een nieuwe geest
 wij nemen een vreemde schuld over en stellen ons schadeloos
 vanwege de reiniging o mijn geliefde
 wij in het water van de onteigening

en de mergel der stem
omdat wij niet zonder geluid door de ruimte durven
niet zonder heilwens
niet zonder een teken tegen het noodlot
omdat wij de kaskinderen zijn van eeuwen
onder water ontstaan en heimwee gebonden
blind uit de beweging gekropen en door het wonder bewogen
het hoofd rechts het hart links in de handen geheven
in de tenen de blindgang
het oog tot de tanden gewapend
op de slijpsteen der angst
en wij gaan heen in bevolking
en leren lopen
over een veld van visie
onze ogen op de stelten der stem
onze oren hangen wij buiten
en zien een statische voorstelling
zoals mijn geliefde en wij en mijn stem die staan in canada
en horen de doden in peru zittend met elkaar praten
zij zeggen wij zien de blinde zwemmers
in het ogenwater dat de wereld de vorm denkt
zij bewegen in de armen hun lach
en over de lippen gezuiverde rede
en hoe zij gaan zijn zij de buurman van morgen
over het vierkant van de droom der dagen
in het lichtwezen zij staan
en wij de doden zien zittend toe en hebben de deernis
die wij in gramschap dragen
want wij zijn de doden en zien toe
en hebben gemaakt de stap van iedere voet op aarde
en de lach uit iedere mond
wij hebben de tong over alles bewogen

zijn zonder genade
zitten stil
zijn dood
zien toe
wij zijn de hartsvangers der stem van allen die leven
en geven de lessen weg
om te vergeten
maar zitten recht en zien toe
en hebben alles bij ons
en heffen onzichtbaar de memoriehand uit ons lichaam
tot opheldering van vele waarheden
en zijn geweldig in alles
wij in de nacht
de doden
en zitten
en zien
maar mijn geliefde staat uit als genezing en zingt uit de hoorn
haar schoot
en spreekt de doden toe uit de daden die zij deden
en de doden leggen hun hoofden af en doorboren hun oren
in taalgebrek zitten wij recht

zij zeggen zie de tong staat gestold in figuren op aarde
de dieren aan de rotswand der ruimte
de kaart op de hand van het land

wij waren voelhoorn en schrikdraad
zijn het merg van de meter van tijd
zijn het gevecht van vele dieren
de lust en de schrik van het volk
en zitten
en zien

maar mijn geliefde draagt de korhoen van vreugde
 uit de grote deemoed haar lichaam
 en spreekt mij toe
 en neemt van mijn hoofd de oren
 en zegt figuren van warm zand
 op mijn lippen de wet der vertroosting
 mijn ogen beëdigd van smart

over mijn huid loopt de doopvader rond en stelt mij boven
 de orde
 de waanzinhand slaat masseert en bebouwt de ruimte
 de stem zit stil en ziet
 ik ben de rijksraad en lach
 een spel van gekleurde plankjes
 op de afgescheiden zitplaats in de zwemstoel der stem
 en geef drievoudige winst en een zware vergelding
 en maak mooie gelijklopende woorden
 tweesnijdend van erfdeel en aanhef
 en dans om de hellebaard en deel mij uit
 en tegen de miskraam der stem
 wij staan in het offer en vieren feest
 wij trekken de doodsengel een nieuw hemd aan
 en zijn een bestendige wind
 en passagieren op aarde met de maan in venus
 en plaveien met rijkunst de voorhal
 en rijden rond in de koetsen der stem
 en dobbelen met alle stenen om ieder bezit
 en geven het bezit een loopbevel
 met sleutel en looper gaan wij ter zitting
 en wij zitten en scheiden ons af
 en op de passen der bergen ligt de vrijbrief en wacht op de
 plaatsvullers

het volmaakte getal
er wordt hooggerekend
vergunning en vergeving worden getekend
en achter de berg ligt het water van andere orde
en over het water gebogen liggen de geliefden en drinken
en wassen de ziektebeelden af
op de bodem ligt lettergraniet en spreekt klare taal
uit de traanbron der eeuwen

want mijn geliefde wij zijn opgesteld ter beproeving
ons wordt de mantel omhangen
gemaakt uit het rood van de offers
onder onze voeten speelt het klavier uit eigen vermogen
de minerale zang uit het hart van de aarde
waar de wortel ligt der beweging
zo wij zijn mijn geliefde
geleend aan de tijd
van ziekten bezocht en het bidden
opdat wij niet vergaan binnen de mondkost
of in halfschaduw half zijn
maar harde steen voor de dagloners der ziekte
een voedingsstof en nieuw gemaakt
onder de pergola van de stem
wij gaan
wij gaan o mijn geliefde mijn stem heen als de beschrijver
van dit land
gelegen wij zijn in het hoofdmoment en vieren het brandpunt
en staan logisch in de samenhangende zin der leden
de onderscheidene
van lengtepunt tot lengtepunt
van de verlofbrief en ruiling der plaatsen voorzien
als de galeiboef der stem

en zonder genade
achter de dood van de woorden
ik sta
bevlogen
o land zo geschreven ik ben de schitterende
o mijn geliefde
gebouwd uit lucht en aarde
op de schaal gelegd met de planten en dieren
en gewogen in water
mineraal van de stem
in dit vijfstromenland van de menselijke bijtaal
die wij spreken
onderhevig aan dit geheel
opgelegd door het spoor

ik weet mijn geliefde wij bezochten de steden en wij stierven
ik nam aan de haven een mes om te doden
ik stierf zelf
ik liep maanden als lijk binnen een leersysteem
op mijn hoofd de lamskroon
in het rijk van de rest der dingen
ik was de naamgeving kwijt
de betekenis stond stil

maar in het geheim mijn geliefde wij weten dat wij ons be-
wegen temidden der naamloze dingen
en de maan beschrijft in de schotel der ruimte
en wij leven door de naamgeving
in de overbevolking der stem
waarin wij stonden
wij staan
als vormmeester geschoven

als verschijning magisch in de menigte van de mensen
barbaarse vogels onder de rode regen
wij
in de marge van de benadering
en wij nemen tot ons
en zijn de tranensmid
en verslepen de woning
en houden het verband
met de beklemdheid van koppensnellers
wij staan
aangepast aan de jungle
met een handschrift vol koningsstraten
met de gitaar in de nacht van ons hart
onder de waterdragers der stem
gebukt
wij

en ik gaf de naam
die is de nachtplant
met de stokkende adem
uit de dag
uit het privaatbezit van de woorden
en ik sla over ons de paradijsboog
zijn onwetend en vliegen

maar er zal geschreven staan dat wij voortgeschoven werden
onder de demonie van de blindheid en dat het oog achter is op
de visie en het oor doof van geluid en de wereld onvindbaar
doch de stem schrijft braille en houdt het oog in de hand
het oor over de aarde
en spreekt de visie uit

dat wij onvindbaar zijn
in het geroosterd verband der millioenen
wij staan en drinken op aarde de oorlam van de belening
wij zijn uitgeleend
wij leunen
en zeggen het verhaal uit
dat het geen verhaal is in deze schrijfkamer vol stikstof
het toevluchtsoord van de verbinding
waarin wij ons lichaam hebben
o mijn geliefde laten wij ons lichaam hebben in deze
verschrikkelijke samenspraak
die wij doen met allen
met ons zelf
en verloren op de hoogte gesteld
wij in de honger
in de voortgang om voedsel
en wij niet leeg mogen staan in dit bidden
maar de lokbloem ons hart houden
dat klopt
en hoog
en het bloedscherm vormt
waarin het spookbeeld gaat van de moeder van stem
die de bekers opstelt
wij staan te dringen en drinken niet
wij lijden mee en staan droog van ellende
maar dat de kinderen zullen lachen staat in blindschrift
geschreven
en de vreemde zijn van de moeder
die de bekers vult
de hand aan de lippen brengt en tot stilte maant
die met manshoge veren omgaat en het eenvoudig tafreel
bouwt van de geliefden die wij zijn

wij belopen elkaar en kweken eenzelvige bloemen
in ons lichaam
onze handen schoorvoetend strelen
en zien de bekers
en drinken langzaam
en jij zegt ik zie groenland
en ik hoor de klopgeest
en drinken langzaam
en zien een turkse hof met een bloeimaand
duistere spraak aan de muren
geteld gewogen en gedeeld
wij dragen de bekers rond
wij geven te drinken
en de mensen staan op van de aarde
een verzoekschrift in het kruis van hun stem
de moeder gaat heen in goudwinning
de kinderen staan op en zingen wij zijn met ons allen alleen
een vreemd rijk ontstaat
wij lopen om in elkaar
wij dragen grijze kleren en gaan de gerechtskamers door
wij tekenen de stukken

wij o mijn geliefde bijeengebracht op dit eiland der stem

dit eiland uit de adem der mensen
van wie wij van het zingen uw warmond zijn
uw hondsrug verlangen
waarop wij schrijven met het bloed van de duisternis
uw moeras
tot welk licht wij
zei een man
zei een vrouw

zeggen de kinderen
een eiland waarop wij weinig zullen eten
en verlaten zijn
zingen de kinderen
in de veertien richtingen die de mens dient te gaan
wij o mijn geliefde
wij
die houden de graal met de wisselbrief
ons hart gewogen en vergeleken met een struisvogel veer
staan in de erfopvolging
klimmen tegen de wind op
drinken tegen de zee
een mansdeel
een kindsdeel
in de halve maan die je hand houdt
ik de man met de schuimlat om de lippen
en zeef het licht
en ben zaadvanger
en ga de papierbaan op zonder benen
en jij houdt de maan en spreekt met de man
over de koepel die de adem bouwt en de graven die de
mummies bewonen
en de ziel wegen
dit eiland ligt in satanisch water
is bewogen
en de hand schrijft de vluchtende mens voor zijn adem
en ziet de tekens
en loopt getergd rond
is kortademig in de overstroming
waartegen wij staan
zijn waanzinnig en dichten
in de koorts van een naam en een ziekte

en lachen tegen de bomen
in de geheimgang ons hart

want wij willen niet sterven met open ogen
zien de gang van de mens en volgen
want in ons hoofd zingt een engel
van de veertien richtingen die wij gaan
met in het midden het beest
dat de stroomregelaar houdt en de stoelen opzet
en zacht rolt af het register
en volgen de namen
en schreeuwen luid
de hand likt als een hond het papier
en beschrijft de bewaarplaats dit eiland van adem
en verdicht wat aanwezig is
het hart uitkleedt en de bloedstroom toont
daar blaast door de lichamen de wind een gat
zegt de mens wij zijn doorzichtig
draagt een ezel de schepping
houdt de man de verre maan
gaat gebogen onder de last der doden
en heeft grote oren

ik o mijn geliefde sta ontsteld op de scheiding en beschilder
mij tegen de ruimte
op de ruispijp mijn stem
om wat de goden verbraken en losgooiden in brokken
de toorn
die wij zijn
en beschrijven
met de lengte en sterkte van onze benen
en omhelzen met de armen kort en teder

en bewegen in de ruimte en richting ons bekken
want het is waar dat wij onze natuurlijke gang niet verkeerd
hebben
het hoofd rechtop dragen
en tegen de droom staan
dit land
dat is onze drempel
en ligt
en kraakt onder de stampvoet
de waandans van vorm
gemaakt uit dat hoofd
rechtop
en door de hand bewogen
en op- en weggezet
en waanzinnig stilstaan
omdat alles geteld is binnen de grens van dit jachtgebied
ons lichaam
aangeraakt door de heilige aantocht van de gestalten
die zich uit de aarde verheffen
en tot de engel gaan
die hen ontdoet van de nevel der geboorte
en zij ongewenst naakt staan
en zij de vormen zien en de schaamte die schildert
en zij buiten staan
stil
de drempel verheft zich onder hun voeten
het hoofd gaat rechtop
de wind doorboort hun lichamen
zij werpen zich ter aarde tegen de ontluistering
de ontluistering gaat haar gang door het vreemde lichaam
en zij kleurt zwart
dat er nooit meer gelachen kan worden

dat we in een gesticht wonen
geen ventilatie hebben
en waanzinnig worden en zingen
tegen de roetmuur ons lichaam en het geweld van de tralies
der ribben
waarbinnen het hart woont en wiegt en weent
dat er nooit meer gelachen kan worden
en wij de aarde de huid van de moeder met messen kerven
en zij niet meer te bewonen is

maar mijn geliefde belopen wij de straten
en liggen aan de muur
en luisteren
stil in de verbrandingskamers ons lichaam
wij
en slaat de stem alarm
openen de magmakamers der ziel
gaan heen in omhelzing
die is de kringloop
en zien wij de stad der blinden gebouwd in geheimschrift
aan de voet van de grote spreker
op de hoge berg in de navel der dingen
jouw lichaam gebogen over de hoorn
en de stem spreekt goud
is de sleutel der aarde
jij geeft het brood de wijn en de olie
ik deel de magische bloemen uit
wij beschrijven de vormen der mist
en zijn een zachte biografie
die komt van de lippen
die zijn ons broodlichaam
en bewonen een ledig landschap

en zeggen wij zijn bijeen op dit eiland der hoogte
wij knielen ons lichaam in arabische hitte
en zijn de vogelval van de mens
zien de dieren der verschrikking
en zeggen het land ligt uiteen
wij o mijn geliefde liggen uiteen in dit land en houden de
stukken
een centraal thema
dat is het kloppende hart in de stem der velen
dat zijn de namen der mensen die gaan over de aarde
het wonder dat leeft onder een schrikbewind
het omstandig bordeel van de stem
en wij sluiten de alarmketens
landen op lichtbakens
en zijn blind
aan de hand van de ezel der schepping wij gaan
houden onze oren hoog en groot
daarin wonen de apen met de voelspriet begroeid
de voeten gevouwen
en slapende dromen
en zeggen wij zijn de dovemansoren
en wederom wij knielen ons neer in ons lichaam

wij mijn geliefde
wij
tellen geluid
horen het lachen in decimalen
en leggen legende om de dingen die zien
want wij zijn gevangen
voor de geopende deur staat de uitsmijter der stem
in ons lichaam
gekniel in elkaar

zo wij gaan over de aarde begroeid met de manshoge namen
 in de deernis der stukken
 door het land dat uiteen ligt
 wij in de vroedschap der stem
 tot beeld geworpen
 en zien de mensen en dieren door de roodhuid der ogen
 gaan geschoeid en ingekeerd door de nacht

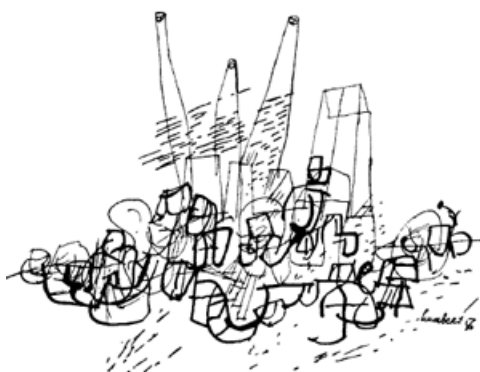
wij
 o mijn geliefde die mij warm ligt
 mij vreemde geschriften schenkt
 mij waterloopkundig maakt
 en een zinkstuk van stem
 mij stelt in de burchten der dagen tot litanie
 en zegt zie in mijn oogkassen verandert de kaart
 in misverstand behoedt zich de mens
 en hij scheef staat
 en daartegen is
 de vrome kluizenaar in verschrikkelijke verstaanbaarheid
 hij ons het leven uitlegt
 de overschotten uitdeelt
 op de geslachtsregels der stem
 hij zelf
 gelegen in zijn hoofd dat wij koken
 dat wij ontdoen van de huid tot het kaal ligt
 en wit op de lippen gebrand wij lezen
 ik ben van u allen
 neem de schaar der devotie en deel het vlees uit
 ontruikt
 scheur de doeken van mijn lichaam en kleed u
 vlecht de haren
 zet de dozen gereed van de mens

en draag de stukken rond
en zingen wij van de heilige voorgangers
en vrezen de ontzuivering niet
maar bouw in de extase der stem
die wij zijn
ongezien in ons schrikgehoel
want wij gaan door de eeuwen
en leggen in verering het huis uit der mensen
van de bewoning
ontvang de kaarten rond de bomen
die de beplanting zijn en de dragers
gaande op de grenslijn van leven
wij zien hen staan en horen zeggen
wij hebben de kruisstand aangenomen op de horizon
en weten niet wat wij doen
zeggen de dagen en nachten uit van de schaduw
redden de dag der verheffing
vliegen op in de takken van de verrukking
in innigheid met de mens wij bouwen de schoven
en wachten
schimmelvlekken met de groei vol madonna
o ezel van leven
drink en eet ik ben uw stem
en weet van de zwaan die uw lichaam drenkt
strelend de ruimte
blind in de groeve met de droomstok
wit zijn wij
o mijn geliefde van erts bewogen
en ik neem het adresboek en lees de namen
het vruchtlichaam dat de aarde ons houdt
ik ga uit mijzelf staan en maak meubels
om op te zitten

voor de reserve
voor de aanvulling

beschikbaar wij zijn onder de werkende mens en bouwen
geleund over het mechanische huis van de machten
die ons bewonen
in de hondenwacht van de stem
gevuld met voorhistorische monsters
verlaten schubdieren die gaan schuilende over de aarde
in de poten de leer van eilanden wij
en liggen alleen
de hoofden gevuld met lichtbeelden
die ons gemaakt worden
wij klankschouwers en geknield in ons zelf
voorover onder het gewicht van de duizend richtingen
blind
het netvlies vergroot van het lezen der namen
de levenden
de ademhaling eeuwen vooruit
en geknield in ons zelf het beeld dat wij zijn
mijn stem
de oren doof in het gat van de ruimte
o mijn geliefde wij staan in aanbidding en kennen de woorden
niet
uit de gesteldheid van dagelijkse daden
wij zijn het geluid dat gemaakt wordt en breekt
en meten wij
met de maat van de dwingende hand
en verdeeld wij worden over de gevolgen
vertakt in de adem der velen
de namen die staan te lezen
en weten van geen voltooiing

o mijn geliefde die de grote voet heeft en gevleugeld
mijn stem
de genade staat los van de dingen
en de dingen leven door
en ik lees de namen en sta ontsteld
ik ga heen en word in rouw ontvangen
wij weten niet maar het lichaam ligt verspreid over de aarde
een spijkerschrift bleek en verweerd
wij lezen
zijn naamloos
gaan heen
de wind brult om vertroosting
de mens ligt gebogen geknield in zich zelf en zegt de toerzang
dat wij bewaard mogen blijven
en zitten
en blind zijn
en vlakke
en dor
o mijn geliefde het raadsel der regen is groot
wij worden bezaaid met jaren en krijgen een naam

[Ik o mijn stem heb dit roodlied van liefde gezongen]

IK O MIJN STEM heb dit roodlied van liefde gezongen
 buiten de namen om
 tot een rood woordhuis van stem en vrees nu en luister
 want de dagen door worden de velen opgehaald bevroren van
 spraak
 doorzichtig gaan zij slapen in de nacht en wonen samen in de
 donkere buik der beweging
 zij vreezen het komen en gaan van de dagen die zij de dood
 bouwen
 groepsgewijze beplanting zeggen zij stil en zien hun vingers
 zijn onze woorden ziek vragen de letters der ribben
 want de dagen door praten wij en worden in duisternis
 opgehaald
 wij vreezen
 wij hebben onze mens vermoord
 ik heb mijn mens vermoord
 en 's nachts danst de dood in mijn lichaam en hoor ik mijn
 moeder praten
 zij zegt zie de rook en ruik wat ik ben die wit ben
 want ik ben wit en blind in mijn hart
 jij slijpt de nagel
 jij snijdt een totembed
 o grote dood die ik ben ik bouw en vrees u

alle kinderen krijgen een naam
onder de namen liggen mensen dieren en dingen
mijn lijf wordt gemarteld en uitgerookt
en mijn huid ziet zwart
mijn aarde
waar moeten mijn kinderen ontvluchten het huis van de angst
zij lopen de stof uit en redden hun laatste brieven
hakhout is het lichaam
waar valt ons de traan
het oor helaas ligt alleen en luistert
begraven steden spreken de vijanden kwamen verkleed als
wijzelf en
zeiden wij kennen u niet
wij bewaarden alleen onszelf en hebben geen lichaam meer
het staat alleen en verkleed aan de kant
wij zijn onzichtbaar
wij sterven langzaam met historische gezichten
op onze have bouwen wij ons goed en zeggen wij hebben
allemaal een moeder
en de doodsgod zegt het ons na
zij hebben allemaal een moeder
nu weent het volk
het heft de zwarte gezichtstas op en roert in het voorwater
wij moeders zijn wit en dragen ons voort
en buigen ons over en zien
onkruid is de hondsdrif van stem zoals die staat op aarde
zijn de kinderen vervangbaar door het gebeente
wat maken zij
wij zijn dood zeggen zij wat moeten wij doen
want onder de namen liggen mensen dieren en dingen
reeds lang zwijgt de voorvis in de nahand der stem
er wordt een zwarte dood gebouwd

en hoe goed en hoe slecht is het lichaam der mensen
 een halffabrikaat voor wie dit maakte
 maar als de goden het duister aandoen steek hen het licht op
 nooit is het lichaam in onze schoot gemeten schreeuwen de
 moeders
 zie ons gezicht
 roei voort en lees de namen niet
 spreek met de wind en sta in het midden
 want zonder de zwaartekracht zouden wij leven en gemeen-
 zaam met de dingen zouden wij met onszelf zouden wij en jij
 tegen alles zouden wij en maken een mythe
 wij

zie wij wonen nog samen en maken nog kinderen en geven het
 voedsel en de namen door van alles wat wij maken en wat er is
 en schrijven het op dat de cochenille een insect is dat op
 cactussen leeft en zwartsel wordt verkregen door onvolledige
 verbranding en dat de mens een looistof is vol mooie gedach-
 ten en de gedachten zelf schrijven wij op en de nacht indigo
 blauw en een base en de liefde een deklaag voor allen onder de
 hemel waardoorheen wij de maan voor de zon zien schuiven
 en wij zeggen zie de zon is verduisterd zij heeft haar lijf
 uitgedaan

de kinderen zien toe geschoren van angst
 en wij maken vensters en deuren en breken het geluid stuk tot
 de godheid zwart onder ons woont
 wij zetten hem op in de hemel en zien zijn bek opengesperd
 hij spuugt op ons en wij worden zwart
 want wat wij maken zegt hij dat is wat wij zijn
 op blote voeten van angst
 wij

want zie wij hebben de grote moeder losgelaten en haar in
stukken gesneden en de stukken onder de namen gelegd tot
zij dood waren
de dode stukken aten en braakten wij
de stem werd verstikt
de verstikte stem bouwt een vulkaan
de vulkaan spuugt zwarte as over ons allen
gebukt gaat de gestalte der stem en schuilt onder de mens
de mens baart knielende kinderen
eenvoudig lampzwart zegt later de meester en vertelt van de
heiligen van Franciscus die de vogels liefhad en met
moordenaars ligt onder zijn kerk
hij vertelt niet het symbool
dat er rook hing rood om het hoofd van de christus
dat rood is het hoofd van de president
dat zwart is het bloed van de mens dat de huid van de aarde
kleurt
onvolledige verbranding leert ons de meester
niet dat wij praten aan de mond van het geld
niet dat wij stelen de stof en haar breken
niet dat wij de wereld wegsturen verpakt in de namen
niet wie redt ons
niet dat wij de vogel houden ons hart een engel van kloppende
ruimte
mensen in de mistbank der stem wij en horen de vissen
schreeuwen
onder water wonen wij en waterdicht moeten wij verder
o geef ons wasdoek voor bekleding en stuur ons de regeerders
weg want het volk bouwt nog in de molens materie en de
wieken der wind maar wat er gemaakt wordt wij stelen en
strijden met één oog dicht
wij groepsgewijs in de schuilkelder der stem

wij willen gered worden
wij willen de geliefde behouden en uitdelen en eten haar
brood

er staat geschreven dat de moeders haar kinderen opnieuw tot
zich nemen in het uur dat de woning zal vallen en heiligen
versteend langs de weg staan te wenen en zeggen wij waren
gaten wij zoeken ons hol opdat de kinderen van de broodboom
eten en zij niet lachende worden spelende zwart en roepen
daar komen de negers met mooie ogen en later gezegd wordt
zij waren zwart maar zij hadden mooie ogen

nee zeggen de kinderen
want nee fossiel zeggen de kinderen
voordat wij sterven worden wij in waanzin gezet
opgebouwd wij in het gesticht van de stem
wij een stamboom
wij bekken op u
beervis van allen
wij lopen door een oneindige vlakte zij zeggen en zien ons
gaan waarin wij staan onder dode bomen en zijn opgezet met
de dode dieren in dood gras en hebben hoofd en leden
verloren zij liggen zij zeggen dooreen zoals wij gemaakt zijn
uit de stukken dooreen in de voortijd
schepping van stem
worden wij fossiele vondsten voor verwante families
evenwijdige krantenlezers
een gemeenschapsvorm onder de grond levend in kunstlicht
zij zeggen straks stellen wij op onder de aarde wat de huid van
de moeder niet dragen kon en zijn wij electronheilig bestuurd
en reflexie van wat het leven wil en niet anders kan de zeeën
en landschappen voortgeplant in de splitsing der stof

wij dragen gummipakken
de kus zwart op zwarte lippen
levend begraven onder de zon die wij maakten
een maan van aarde
en niks gebeurd
o mijn meerval van stem zoals ik de mens zie gaan over de
aarde
gebukt
materiedier
eindstandig
want er zijn de velen die de stof verzamelen en zijn blind
maar er zijn de weinigen die de stof breken en zijn blind
weet wat gij gemaakt hebt
weet wat gij breekt mij mijn zeeleeuw van stem mijn hond
zie de dierfabel van mijn beschrijving
hoor dit wondermateriaal

[Misschien zei de chirurg kan ik u beter eerst iets]

MISSCHIEN ZEI DE CHIRURG kan ik u beter eerst iets
 over de jongen vertellen
 hij werd hier gebracht uit de oorlogszone pas kort
 geleden en meer dan een vijfde van zijn schedel was
 vernietigd en een groot deel van het beschadigde
 hersenweefsel moest worden verwijderd
 wij opereerden hem tien dagen geleden
 de twintigjaar oude oudstrijder trad binnen bleek
 glimlachend hier ben ik dokter zei hij
 de dokter nam het verband weg
 laat uw hand over zijn hoofd gaan zei hij
 je kunt niet zeggen waar zijn kunsthoofd begint zei hij
 tantalum zei hij
 een nieuw materiaal
 mythologisch naar Tantalus zei hij
 de gekwelde zoon van Zeus
 een nieuw materiaal
 zei hij
 gerustgesteld gaan wij heen mompelt de mens
 wij maken alles
 van tranen verplegers
 van de verpleging een stem die wij verbuigen
 de stem zet ons de verbuiging betaald

en u dragen wij in ons zei mij een man een vreemde
metgezel die is de emigrant van ons allen zoals ik ben zei de
man verkeerd op de kaart gelegd en ik beweeg mij ontsteld en
onherbergzaam in de aloude ademhaling en kniel soms neer
over het dal der kinderruimten en spreid mij uit en zeg zacht
zie ik ben de hemelkoe gelijk en wil u voeden o wil mij
voeden want ik ben ondervoed geraakt en ik zie mijn moeder
mij met afgewend hoofd zwakke tekens geven maar versta die
niet en spreek tot vrienden die ik herken in de keerwand van
mijn eigen woorden en zij zijn echo en zeggen hetzelfde en
dan zie ik hoe de ruggen der levenden zich spannen tot een
grote wind ontstaat die mijn lichaam samendrukt en spant tot
een dun doorzichtig vlies en ik sta op barsten en spiegel mij en
schreeuw met mijn laatste adem zie ik ben uw hemel en ik
barst

wie is mijn schaduw

mijn stem heeft vele aangezichten nu zegt de man en mijn
vrienden verstaan mij niet maar mijn vreemdeling slaat mijn
huid tot de bloemen gaan bloeien in het dal der gekromde
ruggen en uit elke zichtbare wervel een boom en zij worden
overwoekerd door het oerwoud en de schreeuwende dieren
en jammeren wij kennen ons zelf niet meer en zij gaan
wandelen

en ik zeg zie zij wandelen en nemen alles mee

maar in de roermond der stem staan zij ruimtevreemd en
mijn oren worden gevuld met het gehuil der moeders over
hun kinderen zij zeggen zij zijn het bos ingegaan alleen wij
hebben hen alleen het bos in laten gaan en nu komen zij om en

mijn ogen zien hen gaan en zoeken en de vaders sporen zij aan
en mijn vreemdeling lacht en zegt zie het oerwoud verplaatst
zich

ik zeg zij zoeken hun kinderen

mijn vreemdeling lacht en zegt zie mijn vriend gij zijt de
hemelkoe gelijk gij zegt en uw huid is doorzichtig en glad
aan de bovenkant maar beneden is niet meer te wonen en
schimmel vreet u aan en overwoekert uw huid tot zij is een
zwarte korst met zweren mijn vriend en ruimtevreemd en ik
u zeg verlaat uw huis voor het te laat is

kijk zei de instructeur wij hebben alles dubbel aan boord
twee knuppels om te sturen
twee knoppen voor licht
twee voor airconditioning
maar als het misgaat schiet je jezelf met stoel en al de
lucht in
zestig meter omhoog
toestel horizontaal
zie kunstmatige horizon
in die stoel zit alles ook een boot om op het water te
landen
en kleurstof om de zee geel te kleuren en voedsel voor
drie weken
en een revolver met zes kogels
radarkogels met een code alleen voor je vrienden
die komen je dan halen
maar de vijfde kogel is een papiertje waarop staat hoe de
zesde te gebruiken
dat is tegen een ellendige dood als de vijand je komt halen

o goedhartige Isis die uw broeder beschermt zonder ophouden
hem zoekt het land in rouw doorkruist en niet rust voor gij
gevonden hebt

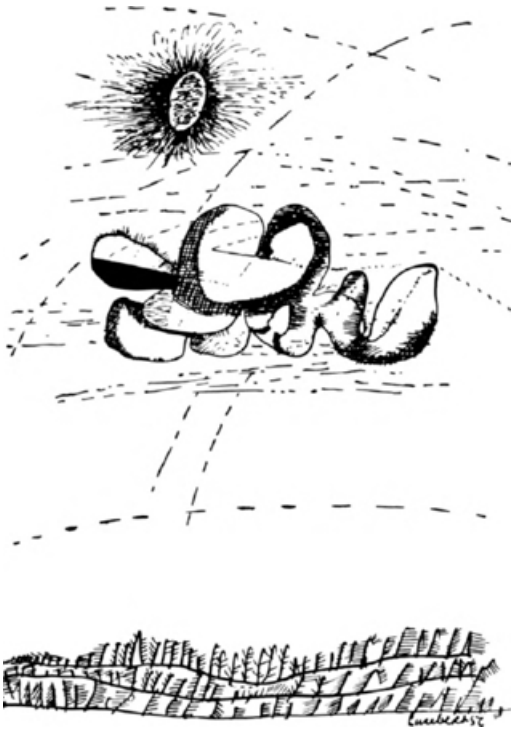
o hoe schoon is Re in zijn boot
grote godin o Isis doe ons herleven neem ons zaad tot u en
geef ons
een erfgenaam
zoog onze kinderen in de eenzaamheid een plaats die zij niet
kennen

maak hun armen sterk en als die sterk zijn voer hen binnen
in de grote ruimte van Geb
want schoon is Re in zijn boot
roep luid en breng hem aan land

maar zei de instructeur om jullie overbodig te maken
werken wij nu aan een radarraket
een bestuurbare bom
geen blinde missive
een slechtweerluchtmacht bij uitnemendheid van grote
vernielende kracht
wij blijven dan gewoon op de grond
tot de tanden gewapend zei de instructeur
want wie de maan heeft heeft de aarde

o grote godin die hemel werd
ontsteek de lamp waar gij woont
kom in beroering en vul de plaatsen met uw schoonheid
de aarde ligt onder u
wij liggen onder u
neem bezit van ons en omvat ons
want schoon is Re in zijn boot

maar het land ligt stil van de middagwind
 en ik buig mij over en luister
 en zie mijn vreemdeling spreekt in het wonder van gister
 een weemoedig man met zijn ziel
 levensmoe zijn wij en bouwen wij de wereld vol in dit
 spookhuis van stem en zijn wij er bij en trekken de muren op
 en boren daarna de gaten en begeren een groot licht maar de
 gestalten nemen bezit van ons en zijn een photographie pure
 om ons de dood uit te leggen die wij zien en dragen en
 oprichten tot in de lichamen der hemel en staan blind en
 boren wederom gaten en wapenen ons tot de tanden en
 hebben een slecht gebit en zeggen
 zie wij zijn stinkend wegens u
 o moeder wij eten u en keren terug tot het eerste woord
 het land ligt stil onder de wind
 o dea dia
 da kata kai
 wij roepen om regen en buffels
 o grote geest geef ons buffels buffels buffels
 geef ons vette buffels grote geest
 wij beschilderen ons gelaat en offeren ons ingewand
 geef ons boter melk en kaas
 want het land ligt stil onder de middagwind
 en slaap slaap slaap
 o dea dia
 da kata kai

want kijk zei de man
dit is het land
dit de hemel
hier de regen
wij blijven geloven zeg ik
wij mensen
wij staan weer op en strelen de aarde
met mooie bomen wij
die de aarde ons geeft en de vogels
nietwaar de aarde geeft ons alles
ook de vogels
en het kruipend gedierte
en alles aan ons
de aarde
jij
voor ons
ook de schaduwen en de vogels
wij vliegen
naar jou
aarde
en kussen en schaduw
altijd wel schaduw voor de zon
en vogels
wij maken ook mooie tranen voor onze ogen
en stenen
en stoten wij ons dan zeggen wij ha daar ben je
en rapen je op
en dragen je mee
over de aarde
jou
en kussen
en onze vrouwen

kijk zei de man
aarde jij groet ons met de bomen
en wij bouwen een akker
en kussen
en knielen neer en zeggen zie wij zijn weer opgestaan
wij waren dood
mijn hartsvanger
mijn aarde
wij spreken je aan en wij kussen
en het kruipend gedierte
o

o kijk zei de man
een mooie mythe
de aarde schrijft met de hand van de regen
zij betekent de rug van de mens
ons met een mooie huid wij
nu is er de adem
de aarde ademt door zijn bomen

en wij zingen
de mens zingt
en mooi zijn wij want wij hebben alles afgewassen
ook het lijden
o
de vogels vliegen
de mens zingt

kijk zei de man
wij zullen u nooit vergeten
nooit wat gij gemaakt hebt
want zie de aarde wast zich zelf
nu rust zij in zee
zij is temidden der vissen
o vogels van onder water zoals jullie wonen
ook aan de aarde zoals zij zich wast
met haar water
haar zee

o kijk zei de man
de aarde wast zich zelf
en wij op de aarde
de aarde wast ons schoon
en de bomen
en wij kussen het water
onze vrouwen
en onze vrouwen ons
zij zeggen zie de aarde wast zich zelf
en onze kinderen
en schoon
jij aarde
jij wast je zelf

zo staan mannen en vrouwen in de slaapwandel hun stem en
groeten de aarde en zeggen door ons allen stroomt rood het
bloed dat wij maken
en zie wij maken ons zelf
en vragen waarheen stroomt het bloed
waarom
het bloed zwijgt en stroomt door en bouwt mooie kinderen
over de afbraak
door de nieuwbouw
een stad van stem
een land
een wereld
in de slaapwandel hun stem zoals zij staan stil
rood in de mond van hun lichaam

o zeggen de vrouwen wat maken wij
zij vragen
zij vragen wij willen een kind van stem
wij maken het zelf
het loopt
zie
en het woord
hoor
de kinderen die wij maken zien en lopen en horen
zij hebben een stem
de stem van ons bloed dat slaapwandelt op aarde
het stroomt door
waarom
waarheen
door
wij willen o zeggen mannen en vrouwen een kind van stem
en wonen op aarde

en ik adem aarde en stem ik ben een moedervlek vol
schreeuwende kinderen
een hoornbloem liefde
stroom over van haat
en draai met mijn dagen en nachten
mijn ruimte
viermachtig
een plant in het hart van de mensen
zij fotograferen mij
stuifmeel in hun ogen
mij
een lepgewas in grote rivieren en van mijn wateren blind
naaktzadig ik ben de kokervrucht in hun handen
gloeïend van binnen
een steenvrucht ik aan de stap van de mens
en wat er verschijnt op mijn zijden en licht krijgt wordt
voorwerp
een oksel vol bergen
dronken ik in mijn marktgewas spreek ik wartaal
zij vragen waarom
ik ben een beest van extase en ontbind mij
de mens die staat op mijn horizon en bouwt aan zijn
slagschaduw
zij vluchten mijn bossen in of richten hun steden op
een leverziekte ik ben in de stem van hun stenen profeten
maar soms maak ik ijs en speel met het oerwoud
ik word bewoond en uitgewoond
ik ken mijn wraak
mijn zwaartekracht
ze worden in mij begraven
ik ben hun wereldbeeld
een puist vol raadsels

ik bouw hun steden vol geesten en zij knielen neer over het
water van onder en de regen van boven en zij vinden mij uit
en schrijven mij op en zeggen

zie in hem zit alles
maar hij schiet te kort

en over de dampkring van mijn daden buiten mijn
weersgesteldheid om zetten zij een woning op
kruipend over mijn huid
zij spreken van hogere krijgstucht en boren gaten in mij die zij
vullen met bloed en gebeden en zij paren en draaien mee tot
mijn moessonhanden hen wassen en afleggen en koesteren en
ik zeg zie ik ben uw vader en moeder en het zaad dat ge slaat
en zie mijn teveel in uw ogen en bleek nu jullie zo gewassen
in mijn handen die u liefkozen mijn hart dat nog klopt
nog lang daarna speel ik met jullie bloemen en vind ik een
nieuw slaapkruid uit
want ik ben het grootste kind in uw wieg en leer het woord
zonder schuld van de schaaldieren slaap die mij bewoont en
streelt een groot sprakeloos dier dat mij glimlachend draait
mij langzaam ademt
mij aarde
mijn
droomlichaam vol geografie
een steenbok van stem ik in het hart van de mens
een zuchtende keerkring
een zebra van licht en donker en stom continent is mijn tong
ik o mens maan van aarde
en verstelbaar masker
want wie kent van mij de huid van de moeder die draait en is
ik
de verloren vorm

in innerlijke duisternis hoor ik het licht en ben herdersvolk
ik geef mij weg mijn ik een lokaal demon
een steen om te beplanten
en buiten adem
en de vrouw gaat zwanger van één en één aan de hand het kind
dat leert van fetisch en vruchtbare akker
o mijn volk wij teisteren en worden geteisterd
ik ken u
ik wensdroom en vroeg op en werken en zin hebben en
doodgaan
weerloos ik
uit mijn eigen vuur
mijn eigen water
en tegen de zool van mijn mensen en dieren
ijs en kinderen maak ik
smelten en geboren
koelen af en hebben gestalte
en onbegaanbaar
een jankende steppe vol vruchtbare violen
en in de mens ik
mijn dier
mijn zwijgende lever afrika
mijn materiehanden oost en west
want ik leef van de wind die ik adem
ik maan van aarde
uitgegraven als globe draai ik in de uitstalkasten en men
gelooft mij niet
want weerloos van waarde een mammoth van tijd
een gevangene met veel fantasie jongleer ik met zeven borden
en maak alles
beschreven en gebrandschat
raadsel van bloed

o mijn dieren mijn zeeën bossen en stromen zie mijn mens
ik orden het gebeente
rook is mijn rythme
ben ik blank
ben ik rood geel of zwart
de telganger van de mens die sterft
land van hout
mijn gele savanne ik sluit mijn ogen en ben verduisterd
in late avond een herberg en een man schreeuwt
zie ik scheur van binnen ik word uiteengerukt
door vier naamloze paarden en nu dood ik vier mensen
ruk hun harten uit en eet die op
want zij vertrapten mijn voedsel

rook en rythme hier ben ik
vier paarden
ik
uw aarde
adem
stem

o dat wij mijn aarde en ik mijn stem *wij* waren en de mens ons
 bewoonde
 wij een hand vol volk met een kloppend hart
 waardoor wij ademen
 maar mijn stem staat als gordeldier in een nevelwoud
 en ik ben het schuilweb van echo
 en weet niet waarheen met mijn lege hand
 ik lees de lijnen
 ik zeg rode tanagra
 waar is de waaiboorn van menselijk gebaren
 en ik niet alleen
 een lege hand niet
 en ik hoor zeggen de droom is nooit maar een droom
 en de aarde mijn stem is het lichaam der mensen
 uw voedsel
 en rood de tanagra van bloed

is het zo dat ik een gat moet graven om de zeven boven elkaar
 gebouwde steden van onze bloedsomloop te ontdekken
 de koning mijn echo die staat aan de rand van het graf
 die de hand aan zich zelf slaat
 en mij legt onder de dubbele plaat van zijn voorhoofd
 de mond van de massa beweegt
 smeeke onze wensen af
 uit het diepst van de aarde
 en zing
 laat in de middag hoort men mij schreeuwen
 zij staan gebogen over de afgrond
 zij laten een touw neer en halen mij half dood weer boven
 rondom mij planten zij op de aarde een vuur en scheren mijn
 hoofd kaal en zeggen zing
 en ik zeg:

velen van uw volk lagen daar dooreen mannen en
 vrouwen
 zij durfden hun hoofd niet meer opheffen
 ik durfde mijn hoofd niet meer opheffen
 zij beantwoordden mijn vragen
 ik zag door alle diepten en hoogten
 u mijn volk lag in mijn hand en mijn hand was leeg
 en zweeg
 en gij zwijgt nu ik opgehaald ben als een boom die eeu-
 wen in uw moeras heeft gelegen en aan uw adem wordt
 blootgesteld en binnen één uur van uw denken uiteenvalt
 gij staat met afgelegde oren
 uw ogen in kleine kistjes
 klein rif van koraal het verstand
 want kijk ik ben hier nu een geit en zwaar van mijn jong
 en ik sta met mijn kop naar u toe en mijn ogen kijken
 naar achteren en voor mij staat het blok van uw stem-
 gebaar en ik leg mijn kop er op en ik kijk naar achteren en
 uw gebaar neemt het mes en ik werp mijn jong en gij
 snijdt mij met uw mes de keel uit en mijn bloed vloeit
 over uw gebaar en stem en ik kom veilig beneden en
 antwoord en o aarde

zij hangen mij op buiten hun muren in een kooi en zeggen zing
 en als ik lach zeggen zij zie hij bespot ons
 en als ik ween zeggen zij zie hij heeft berouw
 en als ik mijn lege hand laat zien leggen zij daarin
 een rotte appel
 en als ik hen met de rotte appel gooi zeggen zij
 hij is ondankbaar
 en zij geven mij dagen niet te drinken en zeggen
 hij zal wel doodgaan

en op de dag dat zij mijn dood willen vieren vinden zij de kooi
leeg
zij heffen hun handen en hebben grote ogen
boven hun lege handen en grote ogen vlieg ik een witte vogel
en zing
o aarde
en zet mij op de lege kooi
en ik zing
en zij zeggen zie een vogel zit op de kooi en zingt en is wit
een bijzondere vogel zeggen zij
wij zullen hem vangen en in de kooi doen
zij schreeuwen ja wij zullen hem in de kooi doen
en zijn ogen uitsteken
dan zingt hij mooier schreeuwen zij
wij hadden de dichter zijn ogen moeten uitsteken
dan had hij mooier gezongen
ja
en zij proberen mij mijn witte vogel mijn stem te vangen
maar ik vlieg weg en ben stem
van de bomen mijn aarde en water zing ik en vlieg weg
en er zitten vrouwen nog jaren en tekenen mij uit
en meisjes vlechten een halsband
en een beeldmaker maakt mijn beeld
dat het volk plaatst op de kooi
van de dichter
en ik vlieg en ik zing
ik ben de Bavogel en zweef boven mijn lichaam
mijn aarde
zoals zij de stromen herbergt
de zoete
de zoute
van de twee wateren waaraan de vrouwen zitten

mist boven de monden
en zij verenigen zich
en de aarde staat in hun adem
brood water en lucht
daarom bezin u op uw lijk en keer terug
vogelachtige verschijning
soms heeft men hun armen gegeven voor het scheppen van
water
met het gezicht van de mens
wat wij tot heden deden was vruchteloos
wij willen toverhout
en schilderslinnen de huid van de mens
voor het sieraad
en een groot vuur dat de mist uit de mond van ons hart
verdamppt
wij willen verdreven worden
en roepen waar zijn de vrouwen
o Longa Poa waar is je vrouw
waar zijn de boten van dit verdronken land
want ik zink met mijn stem in de verzonken stad
en luid de noodklok
ja over het water lopen
en de mond horen praten
en een adem met vleugels
en o dit geheugen ons lichaam
geprezen zijn wij wij vrezen elkaar
kaalvoet van schaamte
o adem en heer van de stilte streel dit eigendom
maak bladeren en bloemen en sier dit huis van adem op
opdat mijn mens mij kan bewonen

want zij gaan alleen en vrezen hun woning en wat zij bouwden

en zij breken af en roepen de beesten op in hun bloed en tegen
hun kinderen en vervelen zich en vrezen en beplakken
jaarlijks hun ramen met het maandtraject en de leuze een
beperkt aantal plaatsen en vrezen en o adem van schaamte
want de bezittingen van een arme zijn zijn adem en wie ze
wegneemt verstopt zijn neus

want mijn broederhout ik zit neer temidden van u
en één en al oor
ik zie de zwarte maria's van uw voeten gaan
en zegen de zee
de bidlampen uw handen zie ik van materie ontstoken
en één en al oog
ik draag rond temidden van u dit vruchtbaarheidsbeeld
en lever mij uit
om mij staat van u het veemgericht van uw gebaren
en overal
ik sta in uw hart de kleurganger van bloed
en rivier van richting
uit mijn mond spreekt verwaaid van de tong een vrouw uw
woord
en zij is u de moeder

zij zegt dat het haar overkwam sinds die tijd dat men in haar oren spreekt ongevraagd en zij gebruikt wordt als woning en niemand respect meer heeft zoals het in de opstand der nachten en de macht van de ander haar duisternis was en iedereen bij haar introk en nooit meer alleen en geen stilte het oor meer bekend want van de harmonie weten zij niets zoals die eens werd gehoord door mij van voor de tijd dat ik alleen was en mijn macht de poorten van in- en uitgang sloot naar ik wilde en mijn burens mij niet meer bewoonden dan ik zelf en geen paraplu mij mijn slaap moest dekken om de orde te bewaren en ik niet zoals nu een vermoeid priester ben in mijn eigen gebied om de boze te verjagen en mijn gordijnen moet sluiten omdat zij staan aanhoudend in mijn oren en het licht van de dag mij nemen en ik niet meer de zee zie en de vogels het strand en de zon en zo licht alles ik was dat ik zelf wel haast vloog en jong ik en o zo lang al geleden want nu leef ik altijd in 't donker en zij praten maar door en geen ruimte meer voor het wassende graan en de adel mijn ziel zij schenden die en vervalsen de taal die zij spreken zodat alles iets anders is en overtreding der grondwet en zo was het toen ik hoorde zeggen en zag een holle weg helemaal donker gevuld met de stemmen der mensen die je niet zag want het schijnt wel dat de mens onzichtbaar is en alleen met elkaar en de dieren en er niets is dan een krijsende leegte die pijn doet en dat daarom de mens soms lacht en leeg is en niemand meer weet wat gezegd wordt en pijn heeft na het geluk dat hij had en voortleeft in weemoed met zich zelf en de dingen

en zo ben ik u de moeder

en ik hoor en ik zie dat gij opstelt de vaten vol kokende olie
en schreeuwt vloek de vis van de angst uit het water
en zo niet dan heb je gelogen
en zegt zelfs beulen vinden middelen tegen de pijn
en aarde zegt
en beeft
en uw hoofd in de schoot legt en heengaat
en ligt in het donkere deel van de aarde
en niet meer ademt
o mijn broederhout ik zit neer temidden van u
en gij antwoordt niet meer
ik kus u de zool van uw voeten
en gij beweegt niet meer
zo staat de stem dan alleen en word ik van verre geroepen
een lege schedel aan het uiteinde der aarde
en ga ik staan om het tonggewelf van de mens
en vul de tastende hand die sterft
ik bewoon het netgewelf van uw ogen en geef vorm
en sta op uit dit moederschap en voed de dingen
en de dingen zeggen ziedaar een god
een lege schedel vol stem
en kinderen zeggen wij horen de zee
een droom van geluid in de delta der daden
het ruist
zo ga ik mijn stem mij alleen over de aarde en zeg mijn gezang
o zie mijn hangende tuinen vol mens ik
en houd stil mij en ben gestalte en begin te wenen
ik verbrand mijzelf op de scheiding van water en land
en zie wat geboren wordt en tranen telt
en de dingen zeggen zie hij sterft
en zij missen de vorm
maar mijn rook drijft in het oog van de mens

de adem van mijn gestalte
en is het trillingsblok der onzichtbaarheden
de handen der mens de doeners mijn mond
mijn adem streelt de verlatenheid van de menselijke huid
verlaat ons niet
ik ben uw lichaam
ik speel met uw vingers
ik ontdoe u van veel
met mijn strelende worgende vingers
o mijn mens staat alleen in het kloppende hart van mijn stem
een handschrift in uw ogen verloren
een oude legende
zo ben ik het offer de bijl en blok
slaat de loze hand van de mens tegen de schaal en herkent mij
niet
o mijn grensganger dubbel mijzelf
een feestploeg over de akkers
een waterscherp verdriet
uw handwerk
o mijn stem
en zing voor
en zing na
en heb uw lichaam
en ben uw tegenaarde
en bouw in de gestalte der stem
die ik ben
en ben leeg
en bewoon u

Bert Schierbeek

(geb. in 1918 te Enschede) Bekroond met de Lucie B. en C.W. van der Hoogtprijs
1961 publiceerde:

1945	Terreur tegen terreur, roman
1946	Gebroken horizon, roman
1950	Het boek Ik, experimenteel proza
1952	De andere namen, experimenteel proza Op reis door Spanje, reisboekje
1953	De derde persoon, experimenteel proza
1954	Het bloed stroomt door, experimenteel proza met tekeningen van Karel Appel Op reis door Italië, reisboekje
1957	De gestalte der stem, Proëzie De blinde zwemmers, Proëzie, 60 gravures van Jean Paul Vroom
1959	De tuinen van Zen, een essay over het Zenbuddhisme Het kind der tienduizenden, TV-stuk
1960	Het dier heeft een mens getekend, experimenteel proza

In voorbereiding:

	Mens en grondspoor, de archeologie van Nederland in samenwerking met Prof. Dr. W. Glasbergen.
	Karel Appel en Bert Schierbeek, 7 Litho's bij tekst van Bert Schierbeek.
1958	In opdracht van de Gemeente Enschede; Als de dag van gisteren, een oratorium, geïnspireerd op 7 beelden van Mari Andriessen, op muziek gezet door Hans Keuning

Litteraire Pocket no 7

De gestalte der stem *drukgeschiedenis*

De gestalte der stem. Amsterdam, De Bezige Bij [juni 1957]. 18 × 11, 111 blz.
Omslagontwerp + 12 tekeningen Lucebert. [Literaire pockets; No. 7.] Typografische verzorging Karel Beunis GKf. Prijs f 2,50. Opdracht: voor Margreetje.

Voorpublicaties:

De blinde zwemmers, prozagedicht van Bert Schierbeek; 57 originele gravures [waarvan 16 in driekleurendruk] zijn van de hand van Jean-Paul Vroom.

's-Gravenhage, L.J.C. Boucher [1955].

Opgenomen in De gestalte der stem, blz. 55-81.

In: Vijf 5 tigers. Amsterdam, De Bezige Bij, 1955.

In: Podium, 10e jaargang, No. 2, maart/april 1955.

In: Tijd en mens 23, 5e jaargang, No. 3, juni 1955.

Van de 1e druk bestaan twee verschillende oplagen, herkenbaar aan de verschillende teksten op de achterzijde van het omslag:

- a. Bert Schierbeek werd in 1918 in Enschede geboren, bezocht het gymnasium, enz.
- b. Bert Schierbeek (geb. in 1918 te Enschede), enz. Laatstgenoemde oplage bevat expliciet de aanduiding *Literaire pocket No. 7* in tegenstelling tot de eerste, en werd pas rond 1961 in de handel gebracht. Zie: blz. 122.

De gestalte der stem; 2e druk.

In: Bert Schierbeek. De gestalte der stem. Het dier heeft een mens getekend. Ezel mijn bewoner. [Amsterdam] De Bezige Bij, 1981.

De 2e druk is een fotografische herdruk van de 1e druk, 2e oplage.

[Het dier heeft een mens getekend]

127 (1)

Het dier heeft een mens getekend

LITERAIRE REUZENPOCKET NO. 8

BERT SCHIERBEEK

Het dier heeft een mens getekend

1960

Uitgeverij De Bezige Bij Amsterdam

Voor Margreetje

Copyright 1960 bij De Bezige Bij Amsterdam
Omslag Karel Beunis GKf
Gedrukt door N.V. Drukkerij Hooiberg, Epe

[Het dier heeft een mens getekend]

want een nachtschade lig ik in de ruisende schelp
 een leeg dier ademend op aarde
 treed ik met de wind in de wereld en zie
 de secretarisvogel van mijn handen tekent een vuurvlieg
 want wat is de honger dan het einde van een eenzame
 stem
 o spreek
 spreek opnieuw als een eindeloze regen
 spreek mij de waringin en leg mij de grasmad uit
 een landjuweel voor de dansende voet van de mens
 dat deeldier juichend van dorst
 met een zingende koning in de keel van zijn adem
 de adem gaat de mens in en uit
 en blaast door de handen het werk
 en bolt in zijn longen het woord
 het eenzame teken van zijn kneedbare adem

maar alles zei zij is verdicht en verduisterd en de muziek niet meer de muziek die ik hoorde
 want de mens staat in overtreding alleen en het woord dat ik spreek is niet het woord dat mij
 sprak in het oor het ligt vals naast de grondtoon want de adem verandert op de drempel der
 lippen en is het schreeuwende kind ter wereld gebracht een ander en de klank is niet meer
 dezelfde die het oor hoorde voor het woord tot een teken werd... maar wat zei zij zou de honger
 anders zijn dan het einde van een eenzame stem

zo gaat de mens over de aarde en spreekt het nawoord
en is vol vertrouwen en
zegt toromirohout
zegt archipel
zegt de vader ik ga sterven
zegt het kind vader en ziet een steen
zegt de moeder een kus op de mond van het kind
zeggen zij niets en hebben geen woorden
zegt het hart ik klop maar kom niet over mijn lippen
en zeggen de lippen de adem uit en zijn vol vertrouwen
dit is onze hoge huid in het woord hooischrik en lig ik
aan de boze geest van de vloed en vul mijn handen met
water en smEEK
spreek opnieuw
zeggen zij steunweefsel
zeg ik mijn aarzelende hand
zeggen zij trilhaar
zeg ik mijn voet op de aarde

bouw ik met mijn handen vol water een doorzichtige
ladder
zetten zij de beweging in de ladder op en af
ben ik hun wandelende tak in de blindgang der adem
tekent de vuurvlIEg nirwaantaal achter de horizon

dan wil er een man naar binnen over zijn eigen
komgrond
zijn hoofd rood van schaamhout
o mag ik
zijn ogen de peildoos o durf ik

in zijn handen de weerstand zich zelf
 zijn mond legt hij open tussen zijn lippen en vraagt
 lach ik?
 denkt hij sta ik alleen
 is de kamer vol mensen
 ik licht de deur uit zijn hengsels
 zegt iemand hij is verlegen
 schroef ik mijn hoofd af
 is de roos in mijn knoopsgat rood
 zegt iemand ik verbouw stenen in mijn lichaam
 zeg ik als ik buig val ik voorover
 zeggen zij wij tellen allemaal tot tien
 fluistert een vrouw hij heeft zich pijn gedaan
 denk ik zij tellen tot tien vanwege tien vingers
 zegt de vrouw kom binnen het is hier feest
 kom ik binnen
 is er niemand

De vrouw zegt zie ik heb een heel oud huis heel ver weg en ben zelf heel oud en het land ligt
 er heel oud omheen en is wit en onbewogen en alleen door geluid aangeraakt en gerimpeld in
 het blad van de herfst is de eenzame vogel die zingt zeer zuiver zodat ik zeg zie ik kniel voor
 je neer en geef raad zet zoals ik voor het raam dat altijd open staat een emmer omgekeerd zoals
 ik en spring via de emmer naar binnen en vermijd zoals ik de deur die open staat ik verander
 nooit iets in dat huis van mij omdat er iets in dit leven eeuwig zal zijn onsterfelijk niet te
 veranderen zoals ik

*zwijgt zij
wat moet ik zeggen
een gewone lintworm ik?
gast van mens en varken?
een trompetdier?
ik
met een vangmasker?
radeloze rouwmantel om?
ik
met de jaarringen boven mijn ogen
en adem van angst ik
o wil mij vrijleggen van het omringende bindweefsel
of eerst gezegd beter gedaan?
o ik
is mijn honger het einde van mijn eenzame stem
en ik uw ademtocht
en zo*

*onder de vleugels van mijn ogen
mijn hemel vol stormen
zit ik op de helm
en deelt mij de adem uit*

*zo van de ene gang in de andere
en ik hoor haar
mijn hemellagune die zingt:*

*zo
maak mij balans
een zachte secure
van bijna zwijgen zoals bomen*

*zo stil
zwijgen in de wortels
bewegen in het blad en niets dan ritselen
zacht
en zo
zal de gulden horde van stralen
blaffen in de hoorn
een gebed uit
een vis die springt uit het water
en mijn oren gewoon aan de grond
gehoorzamend personeel*

*en zo
samen de ene gang in
de andere uit
op de grens van de woorden
staat eenzaam
het afwezige beeld*

*zo
doen mijn handen de schuchtere beschrijving
een trommelgang bevend
en zegt hoor het kind weigert
het wil een vreemde taal niet spreken
het verstaat de boodschap niet*

*de stemvoorn spreekt met het water
beweegt vinnen en staart
sierlijk in haar trage spiegel
en wacht zo op het breken
zo...*

*zo oleander van adem
valt de grens van het woord
en buigt zijn hoofd
een dode hoek
en ga ik scheep op de
gerimpelde treurlijn
met een bewapende achterkant sta ik
in de voorruimten waar de
papegaaien praten
hoor*

*o roodbruin ben ik geboren
en volgt het schrift van de zwaarddrager
een maagd van magie
ben ik de watervorm voor eenvoudige zwemmers
en stel de vlagsteen op
een herkenning!
en meet met de hoek van mijn ogen
de dorst van heilige vogels
op de vangplaats sluip ik rond
o roodbruin
een zuil van geluid is
de keel van mijn buik
maagd van gesneden schaduw
zwart*

*ik zeg; paaipunt
hoor ik, ik duik neer
en zie
de omtrek wordt anders gemeten
o roodbruin ben ik
ik gooi kokende olie in het oor van een ezel
onmiddellijk zingt zij de schim van een vogel
een ruisende klaagzang*

*wie heeft mijn koning gedood
en waar zal hij opstaan
dat ik loop in eigen beweging
vreemd aan de voet die mij gaat
wie
dat de adem mijn maagd mij berijdt
en in mijn oor met haar koning spreekt
zodat ik ja zeg, mij buig en stekels eet*

dat is zegt de vrouw dat de wereld zo gemaakt is met de mensen er op dat zij de vogel doden, die zij aanbidden en zij blijft in hun lichaam zingende op een geheime plaats die zij zich herinnert zeggen de mensen:

zeggen zij, wij hebben zijn ziel verstoep
wij hebben een ziel nu, zeggen zij
een dier met een mond van eenzelvigheid

een huiverende plaats, zegt de vrouw, waar ik ritselend sterven zal want het is ook zo, dat ik eens rondging, ongekwetst met een mooi zingende tong en mijn ziel ademde in het oor van een eenzame ezel en ik tussen de mensen was en mijn nachten verontrust werden, zodat ik opstond met een stok in mijn hand en ranselde op mijn omgeving en schreeuwde ik ben uw klokdier en hoor mijn geluid en men mij de tong uitrukte en die verdeelde over de velen tot ik overschreeuwd werd door het eigen geluid en nu lig in de blindheid van mijn eigen gebaren en op de adem van het eigen woord en hoor het lied van de ezel en zijn gemis

zij zwijgt
smelt nu de hemel uit tederheid open?
lezen wij een verhoorschift?
zorgt er een koning voor regen?

de beelden van bijgeloof gaan te water
in kemelshaar is het vuurtuig gestoken
geen schaamte meer hoor ik
zegt het kind
niet tot de nek in het zand
het is wolfsklauw zegt de meester
en smelt nu de hemel uit tederheid open

waar de stap valt zet de voet zich neer en spreken de stenen

een magnetisch veld omringt ons allen
sprekende schermplant breidt
haar kronen open
zeggen wij stralingspatroon
zegt het kind een aanvaring
zegt het ja
zegt het nooit meer

want zie het is een oud verhaal van de beer die gevangen werd en drie weken vetgemest door de mensen en warm gehouden en dagelijks toegesproken in zijn hok, totdat zij de tijd achtten gekomen en zij het dier uit zijn hok haalden en aldus toespraken:

zie wij doen je niks, we zullen je alleen maar vlug doodmaken en dan niet brullen wij hebben je warm gehouden en goed gevoed en voor je gezorgd beter dan voor onze kinderen en nu zullen we je offeren, heel snel, je voelt het niet en het is je plicht tegenover ons want wij hebben gedaan wat wij konden en kunnen nu niet meer want wij wachten op de hemel die opengaat en die jij voor ons zult ontsluiten met je ziel en dan eten wij je vlees en verkopen je huid en hangen je kop aan de muur en zijn blij en vieren feest en jij met ons en zo doe je de hemel open en brengen wij offers aan jouw kop en krijg je weer het beste en beter dan onze kinderen en zo zal ook voor jou de hemel opengaan en kom nu hier staan dan slaan wij jou met één slag je kop af en zal het je aan niets meer ontbreken...

*o dit
de sneeuw van mijn lippen
ik strek mijn handen uit
en vang
vangaan de grote tocht van adem en ondergang
en onderga
dromend mijn paard
naakt op de wind
een vuuroog*

*geplaatst in mijn gouden gondel
gaat het getij van mijn adem
onder het zilte gehoor van de maan
ik
wit in de maagd van mijn hemel*

*en ik zeg:
geef de slang een stuk brood*

*want o de geladen slede dit lichaam
de jankende honden
rouwbrood versiert onze mond
dragen de handen de steendruk der ogen
en lig ik
een roeroven mijn aangezicht op het treurende water
en beweeg mij*

*en ik zeg:
met de schaamte voorop*

*o wij
hangende onder de dieren gaan wij heen
een late redding
droeve kou omvangt nu de bomen
en met de schuivende voet nadert...
nader ik*

*en ik zeg:
stuur de levende bruid*

*want dit is de klankruimte
de dansende buik een ziel
in het oog van de maagd
en ik een lans vol legende
en stokt nu de adem?*

*ik zeg:
geef de slang een stuk brood
stuur de levende bruid
met de schaamte voorop
wachtende komt zij
en ik in de gebaren der bomen
spreek de taal der geboorte
een eiland
en ik strek mijn handen uit
en vang
vangaan met de schaamte voorop
ruim op haar rug ligt de hemel
kust de levende bruid
de sneeuw van mijn lippen.*

maar zie een man trekt uit en houdt de hand van zijn enig kind hij wandelt er mee iedere morgen
op weg naar de bomen en op een dag als de zon fel aan de hemel staat neemt hij de bijl en het
kind en zegt dat hij de boom gaat omhakken die al jaren zijn zicht vertroebelt en het kind lacht
en is hem al lopende de boom in de vallende schaduw der blikken en hij hakt het in stukken en
brengt de stukken naar zijn vrouw in de keuken en zegt de zwarte vogel werpt geen schaduw
meer en hier is het hout der verwarming
want als mijn hart roept o mijn geliefde kom dan roep ik de innerlijkheid, zegt hij en loopt een
leeg huis vol van het bloed der verwantschap
zo zei de man
en wat is mijn woning

o wij spreken uit de verstaanbare wonde
zijn samen met de daden en dieren in dit landschap
zijn vervuld
met de hand maakt de gedachte ons beeld
zo gevormd liggen wij als schapen ontroerd
roerloos ter aarde
en ademen een ring om de wereld
in een net van navels slaapt schuld over de geestgrond
de adem is overbevolkt
kogelvrije stemmen staan op uit een bevreesd hart
brede lanen van mededeelzaamheid
openen zich onder de bomen
de takken gesierd met de drup van een eeuwige regen

o wij het verwaaide blad dat eens
het eerst weer het land zal zien
in de nederzetting van de voorwereldlijke stem
een misvorm
een hoge boom waaruit wij
negen maanden ons zelf roepen
tot ons gekomen zijn wij de ander

want het is waar dat wij de stropop gemaakt hebben en stelden in de plaats van ons zelf en hem
aanbaden van kindsaf en zo het gebed niet werd verhoord en de stropop man werd staken wij
hem in brand en herrezen geroosterd uit de as der eenzaamheid en kregen het koud

en dit is mijn woonplaats zegt de man
zeven keer kruip ik op mijn knieën mijn huis door
zeven keer was ik deuren en ramen
zeven keer sla ik met lood op oud ijzer

zeven keer staat in mijn hand de grijnzende geest
hij zegt zie de schuld draagt rood haar
wij moeten geheel overdrachtelijk leven
komedie spelen in een leeg huis
de dieren staan links en rechts en doen wat wij zeggen
ons lichaam is de prooi van vele dromen
wij eten en drinken hun stem
staan in het stof van vele geslachten
wikkel het hart warm in
want wie redt je de rede

tik ik tegen mijn schedeldak
zegt er een vrouw broedzorg
zeggen de kinderen boompje verlos
in het huis van de beer zeggen zij
stoot ik mijn hoofd

*o ademwater zijn de vrouwen
in de schemering een kuil vol schuld
rijdt op vier wielen de kar
door de echo der menigten
blauwe verwanten die ons groeten
op de keerkring
ik teken een nacht op mijn hand
met de echo*

*aan het eind van de gang staan de mannen
zij houden de merktang gereed
ieder dier krijgt zijn eigen naam
ze beginnen onmiddellijk te spreken*

*kale vogels vliegen krijsend op
de man zit alleen in de nacht
met de dieren die hij gemerkt heeft*

*o de iglo van de eskimo staat op de rug van een walvis
hij herhaalt het
o waterheer van werkelijkheid
ben ik de vloedsteen
uw zachte broeder vol sterren*

*nee
nee natuurlijk
er zijn de honden die zeggen
een pracht gans is de nacht
en helemaal zwart*

*ik zwijg
ik zalf de helling van effen water met olie
en hoor
ik leg in je bed een hagedis
een zilveren sleutel
een huisdier
en dat is de nacht*

maar in de morgen de maan
staat een vogel van opstand en zegt:
wie weet welke afwezigheden
welk heimwee wij bewenen
tranen bitterder dan elk vergeten
de poten gekromd in mijn hart
scheurt er een vals lied uit
van het kind dat gekleed in het rood
naar de galg gaat om te sterven
de dag is een loom paard verdriet nu
het wandelt in lichtgevend hout
daarin het gesprek van oude zieke dieren
op weg naar hun hol om hun vreemdeling te zien
zij zijn net ontwaakt
in hun oren nog de tweeledigheid
van de koude witte gitaar
die de nacht onder hen verdeelde
en zij waren alleen tot een visser
hun boot ombouwde tot vrouw
nu werpen zij de netten uit

hoor ik:
hart mijn rode ruiervoet
aarde ben ik
uw kokende moeder
in de huid van de wind de gedachte
wit van bezaaiing

nadert de maagd het water
zee ben ik
uw duistere rede
schemeroven van de mond der geliefde
rechttop de aardman

ruig in de rug van mijn bergen
nevel ben ik
uw schuilgenade
gestold in het lentegeweld van de dingen
mijn vurige adem

sage mijn mens
dwaalgast ben ik
een blind paard
geelkijker op de waardgrond der vreugde
een woonoord

schedelboom in de ligstand
krater ben ik
een zwarte lach
dwarsbreuk in de gang der bewoners
mijn gloeiende as

*mededogen mijn harde steen
eiland ben ik
uw redeloze moeder
schuldgebaar van de eerste geboorte
een kraaiende haan*

*holle voet van adem
aarde ben ik
uw harde geliefde
tel dubbel de rug op mijn huid
strelende vinger*

en zo zeg ik betreden de zielen van onze voorgangers het smalle gouden pad van de
zonsondergang over zee naar het westen tot zij weer thuis komen in het geboorteland achter
het licht van de duizend dingen die hun ogen hadden geteld en de lippen gesproken zoals de
vrouwen die zien in de spiegel der zee het gelaat der geliefden binnen de kom van hun handen
en heen gaan dood hout stoken tot open bloemen voor de komende man die komt uit honger
en dorst uit zijn gezelschapseiland en zegt ik droomde ik was spiegelbeeld in de eindeloze zee
van mij zelf en zie ik ben niet alleen
ik kom

*weet ik
wacht mij een gericht van kangoeroes
denkt zij
is hij een stalknecht van vreugde
een stier wil naar de plaats waar hij gedood wordt
zeg ik
vrouw
voorsnijbord van dolende ridders
mijn nachthuis
wacht op de blauwe maan van mijn mond
vergiftig mijn ziel
zegt zij
mijn roerkoning komt
watervinder uit woorden geboren
in de maansouderdom van het donker
met de hulpregel
ik
vanger van vonken
ik kniel in het lichaam der ruimte
in de versteende zeeëgel der wind
kerven zagen mijn huid
o hoorn van Ammon
ik wacht u
rood zand is mijn adem diefstal
van zuivere rede
wat wordt er uit woorden geboren
in de schommel mijn hemel
hondsdrif de roos van mijn buik
o het dansende rif van mijn witte wagen
zegt de man*

*vlamt uit de ziel mijn spoor
gouden regen dansende
behekst ben ik
vijfhoekig vierkant
zegt de vrouw
een nieuw land in zijn ogen
ik op de rug van de moeder
mijn gaande adem een kind
op de tong lig ik
een rode kalkoen en
schuif de schroefiong aan
sluit in de burcht
mijn raadsheer
vijfvoudige ster van het springtij
o gebrande siena
roosvenster blauw geopend
liggen de plooiën der aarde
tot bergen en dalen en
rivieren stromend mijn lichaam
val open
zegt de man
ben ik in de volksmond de sleutel
een slingerformule verborgen
in het dubbele voorhoofd
van de monoloog mijn hart
zegt de vrouw
ik schepte water in de schuilhouding
van mijn handen en zag het beeld van
de komende man een beer van geweld
brandend mijn leden o rode siena*

*tot een plaat mij betekent met
 een vogel vol voorjaar en ik
 spreek als het water met zijn
 schip in het ankersilhouet
 o moeder een cactus vol inwijding
 op masten van radar zit de vogel
 en bezingt mij mijn woonoord
 zachte beul zonder genade
 zegt de man
 nader ik nu de plaats als de stier
 het zand en de tijd waarop hij
 sterren zal tekenend een nieuw geluid
 aan de duistere bron van zijn oorsprong
 een orgel van bloed nu verbreken
 mijn kaken het verbitterde dier en
 knaagt aan de wedergeboorte de spin
 het lichaam gevangen de poten gestrekt
 de kop in de nek van o ik berijd u
 scharlaken mijn zwanevoet spreidt
 zich uit in het heilige huis
 van de aanstoot
 o zegt de vrouw
 zegt de man
 dertig maal lijdt Amfortus de dood in zijn slaap
 zegt de vrouw
 lijdt hij de hevigste pijnen als Saturnus zijn loop heeft
 beëindigd
 zeggen zij
 dat is dertig jaar
 dertig ridders zitten aan om de tafel der graal*

zegt de man straks ga ik alleen aan de oevers der rivieren en staar in de spiegels der kraters en zie hoe de mensen hun huizen bouwden aan de luwte der bergen en hoog over het water hun eerste element en weet dat ik nameloos ga en ben in de gesel van mijn visie gevangen en verrukking droefenis brengt en ik mij mijn hoofd uitleg op de schaal der verschijning en de huid van mijn armen stroop en mijn vingers worden verminkt opdat ik geraak tot de innerlijkheid en ik aangepast lig in de gesloten schelp van mijn bezoeker de vreemde gast van mij zelf die mij toespreekt hang je op met een touw gespannen onder je oksels in hoge palen bewegingloos in de ruimte en zie en heb je gedachten en laat het dubbelwif los en beluister de waterslang zoals hij ratelt in de formule die alle verloren dingen in zich verenigt een witte vogel van schaamte die het beeld bevliegt en weerstand geeft want zo zijn wij geschapen dat onvolmaaktheid is de grond van de beweging der beelden o een bitter dier een betoverde buffel een roos van filosofie

zegt de man ga!

gaat de gast in de helft van zich zelf

zegt de man o ik mijn vreemde geliefde

zingt de vrouw
o oude koning dronken op de trappen van je paleis
lig ik in het geroosterde hoofd van de moeder
in boomverering ter neer
zingt mij de vis matamata
en de verborgenheid ben ik

uit de rode mond van de stof waait de droomwind
beschrijvende mij de bloedbank van het begin
stijgt op de geur der wedergeboorte
een rode apostel uit brandend hout
een stuk zwart licht
dat ik omhels zoals de schaduw de lijn van mijn lichaam
o ruimte gevangen
staat stil in de bossen het aanzwellend geluid
van de vogel
en de verborgenheid ben ik

o prachtige visser dronken op de beeldende broedplaats
staat de zwarte hand der vulkanen
grotwender in het water
gooien de jongens de vurige jakkel
en de verborgenheid ben ik

*in de beeldbuis vormt zich het zacht sprekend gebeente
een mirakel van stilte in de bewerkingen van het licht
en het rijmwoord rommelpot
is het joeltijd is het slachttijd
o vallei van rozen
zonnig is de wereld geel op het voorhoofd der aarde
de droom een giraffe
schrijvende in het zand gebogen de hals de kostprijs
de zachte giraffe
en de verborgenheid ben ik*

*o deukalion houten wind over het water eiland van hoop
werp achter je de steen van de moeder
je aardkorst
en zing je de grondduif
en blijf de verborgenheid ik*

zo zong de vrouw aan het eind van het land het groeiende lied door de poort over de lijnen van licht haar lichaam terneer op het zand in de stampdans der naderende bomen en verweg de smartstem uit de schaduw der dieren die ik hoor zegt zij uit de groene ruimten der angst drie dalen vreugde om de wortel
o platgelopen steen van mijn lichaam de bloemen zijn gemakkelijk te schilderen zei hij maar de bladeren moeilijk en ik ging heen met een arm vol deuren en een zieke geestgrond maar hij riep mij terug en zei kom en ik kwam want zei hij de verborgenheid van mij ben jij en zonnig tekent de wereld geel het blad op ie voorhoofd zweeg hij

op zijn tong blonk luister in zijn ogen kijkgeld
 is dit vroeg de man de maat van mijn schaduw
 zag ik daarom in de nacht toen ik begon mijn huis te bouwen een komeet zijn lichtende baan
 door de hemel trekken en werd ik aangevallen door een draak die mij mijn hart uitrukte
 naderde mij daarom gehurkt in de rook van haar adem de vrouw
 een geharnaste madonna gestold in haar huid van goud en sprak zij

*hier sta ik o degen deze
 ik heb de pijp gerookt van de duizend dingen
 heel het volk staat stil in mijn verdoving
 de dode jongeling is uit zijn graf gehaald
 gehurkt zoals hij was werd hij neergezet
 een gerafeld lam
 men aanbidt het
 en waar het woord valt doen de handen het werk
 een tuin van magie op het gelaat van de maan
 de schreeuw van het hart dwingt de herder
 de herder is de deur voor de schapen
 dit is de grot
 voorop de man
 slapend voorop de man die stierf
 ik heb bomen en bladeren en ben tevergeefs
 in de genade der stem ongeboren
 draadloos verloren in het web der geslachten
 slapend voorop
 o degen deze*

*een houten wind heeft mijn hart omvangen
 de huizen staan met bloemen beladen
 uit de weertafel der adem spreekt de dood mij toe
 in de bedorven mond groeit het kind
 een gerafeld lam
 o naakt ben ik
 zag ik vloeien het bloed van de haan
 over het fundament van dit huis een tuin van magie
 doolhof in het gelaat van jouw handen
 maar de haan hij sterft binnen het jaar
 mijn schaduw
 o liefste
 over de driesprong van dit verbeeldingsplan
 sluip ik sfinx van Hattusa en sta klein
 houd het vergrootglas op en hoor morfieuze muziek
 ik nader ben klein en los van de daden
 o degen deze*

is dit o madonna het weenbeen van vreugde
 de haan is geslacht en onder het fundament begraven
 de draak zegt kef dat is arbeidspauze
 en ik schaft en hoor de kinderen roepen
 zij spelen negenhoek en molenspel
 en het goud is gesmolten
 ik schaft
 het volk draagt terug in zijn graf de jongeling slapend
 een wit lam van vreugde
 een oorlam rust in zijn grot van ontwaken
 in haar vergeten geheugen rust de sfinx Hattusa

ik schaft
ik ben koningskruid
zegt zij

zo zat op een wit laken de maagd en naderde haar het
hoofd van het volk en knielde voor haar neer op het
laken en naderden haar zacht zingend van achteren
twee vrouwen en ontgordden haar lendenen en het
volk keek toe dat de maagd werd geblinddoekt en dat
het hoofd van het volk inging en uit en het bloed het
laken kleurde en de blinddoek werd weggenomen
zodat zij zag dat zij gewijd was en hoorde het gejuich
van het volk terwijl zij rond werd geleid aan de hand
der vrouwen en zij zo was opgenomen

zongen de vrouwen
een vallei van vlinders
mijn voedende plant
aan het water der bergen
voor de wind verborgen
hoog over de toppen
de rode kervel der rijzende zon

zongen de mannen
dit was het venster gesprek
in het dal van de schaduw
scherpe dauw uit de drinkdoos
effenen de handen het pad naar de echo

zegt het hoofd
aan de sneeuwgrens der woorden stolt de betekenis
gaan in de werktrein de gedachten elkaar voorbij
vinden de mensen een rijdend huis
is de gevleugelde leeuw goed verpakt
krabt de uil aan het venster
pleeg ik ruggespraak met de echo
en ben hooiwagen van trage vreugde

zingt zij
ik ostrakon
beschreven met de trek der vogels
uit vele mensen is dit dier gevormd
en wordt mijn naam genoemd
die ik ben
de mantel mijn lichaam is vriendelijk
voor hem die mijn beeld heeft gemaakt

zegt het hoofd
een mens leeft daardoor dat zijn naam wordt uitgesproken
aan het lichaam beschreven
en uiterlijk verinnerlijkt
van mond tot mond draagt men de giften haar na
en ben ik de vorst

man uit het volk ben ik gevonden in het veen van de bomen waaraan ik hing meer dan duizend
jaar geleden ik de man van Tollund geheel gaaf rustte ik dood in de armen van de hemel die
mij dekte en was de troon mij de moeder zo werd ik blootgesteld aan de adem en het oog der
mensen en was ik de hoornheer een leemtafel mijn huid en ingewanden die men las en mijn vel
een lamsvel kreunend in de schaduw van de daden die ik deed duizend jaar kindermoord aan
mij gedaan en was mijn aarde mij de nacht een donker mes in de keel der geboorte en o gekleed
ging ik in de zweetdoek der vormen die men mij deed mijn geliefden en was ik het sprekende
beeld van de handelende mens op aarde en zag het leven het witte bloed van de gewonde boom
zeg ik
zeg ik Hor
zeg ik Haan

zingt de vrouw
mijn heupen vol licht lig ik
klachtenscherp voor de karavaangang der kinderen
bedelbrieven mijn borsten
bouw ik de stuif heuvel mijn mens

zeg ik een pestgebed zegt de man
ben ik kamerheer

zingt de vrouw
schep ik adem en stof
uit het doodskleed der verzonken steden
eeuwige vergadering ben ik
waterhuis zo doorzichtig
en draagvermogen en sta ik
drijfzand zo zeker gebogen
boven het helende doelwater
mijn spiegel mijn beeld
mijn vangarm ik en schep ik
o uit het doodskleed
 zeg ik
een horde van ademend vuur

hoorde ik zei de man dat zij gingen één voor één het smalle pad af de nauwe gang door voorop
 gedragen de dode koning door twee zijn beste soldaten zijn vrouw volgde zijn dienaren
 hovelingen soldaten zijn hond en vier muzikanten tot zij kwamen diep in de grote ronde put
 waar zij zich schaarden gehurkt om hun dode koning zijn vrouw het hoofd gebogen over het
 zijne de vier muzikanten twee aan de schouders bespeelden de harp twee aan de voeten de fluit
 o grote koning toegang tot het leven boorde je een gat in de dood en gaan wij fluisterend over
 de grens de volle maat van het glas geheven toegang tot het leven o koning stierven wij duizend
 doden en kust de vrouw je hoofd zoals wij kusten je voeten en drinken de beker leeg want onze
 gebaren zijn geteld en gewogen en wij houden rust met het gezicht op de zee die zich opent o
 broeders wij zijn

sterfelijk geboren de voorraadschuren staan open wij strelen het licht en zingend zijn onze
tranen de regenboog onze zuster o toegang tot leven sta open wij zijn geroepen wij

zeggen man en vrouw wij zijn geroepen
vluchten de kinderen
schreeuwen ze rolgesteente
dempt het volk de put
hebben wij commentaar?
er was geen reden, zei de man
mijn lippen zei de vrouw
verschaald gras, zegt de meester
als ruige honden beslopen wij het strand
zoals de zee, zei de vrouw
ik draag de duivenklok, zegt de man
drie koerende mantras
er was geen reden, zei de man
één gerucht is ons lichaam, zegt de vrouw
kniel ik neer
hoor ik het lied van twee weemoedige mannen
zij zingen

*de kinderen verbranden de beeltenis
 moeder modder roepen zij
 en fluisteren in de weerdruk der woorden
 voor 't blote brood rennen
 dieventaal op de voorhand geschreven
 en drinken wolfsmelk
 dragen de maan en de dagtekens om
 zitten schoon aan de weg van zeven dagen
 en wij niet want wij weten
 tevergeefs o honden van Jama
 schreeuwen zij en tekenen
 een vogel en een vis
 in de verdubbeling van hun schubgevoel*

er is geen reden, zegt de man
zei de vrouw:

een gat in het licht schreeuwen zei de vrouw en de zee op een driehoek zetten maar als je zo'n
 groot dier dood aan het strand ziet liggen stroomt je ruggemerg terug naar het eerste begin van
 wachten je droeg een hoed met veren een veronica was je trots en vurige vogels je voeten en
 drinken deed je nog niet nu zeggen ze dat drinken en veren op je hoed hetzelfde zijn ze brengen
 je onmiddellijk in contact met het geluk dat dode dier als ik het zie liggen zo tegen de blauwe
 bewegende zee zo ontwaakte ik ook wel eens uit de hitte van mijn lijf in de hand van sluimerende
 blauwe bergen verbrand was ik een zwarte droom in de lente en ik kende de negers nog niet
 maar rook het land de bergen waren snuivende dieren massief en onbewogen in hun

eigen nevel zij waren niet dood als dit dier daar aan zee en straks komen de jakhalzen die hebben altijd een boodschap met het geluid van schuurpapier in het sluipende zand van de woestijnen het eind van het land en ik lees gedachteloos als ze komen voor vijftig cent heb je er een zaagje aan o toen ik hier lag nog een blanke windveer dronk ik ook wel met die jongen zo blond en zacht was hij en ik ook nog een kind ik van awa owu en wie en de geur van zilverpoets maar voor je het weet heb je een broodkaart o als ik kwam was ik een trein vol wuivende mensen en praatte tegen het zand en nooit alleen maar in een dood dier zoals nu kan niemand wonen en je vraagt je af hoe het zo komt en zo gauw en die jongens maar kussen soms beet ik in het zand soms ook leek mijn lijf wel een koelcel alles wat er aan gebeurde bevroor en trok over zee een zware nevel en geloofde ik dat ik daar wel in zou willen wonen en mij uitregenen over de mensen die dorre koppen die je zoveel ziet maar het is allemaal verwarring de geschiedenis hoorde ik laatst herleeft aan de hand van beenderen en huishoudelijke artikelen maar o soms stond ik in brand een vogel van vuur op de horizon en luisterden alle mensen als ik zong en ik liep over het water in een wortel van woorden en wat ik las in die tijd sliep ik vast in mijn hoofd maar nou komen ze allemaal aanlopen om het dier weg te slepen voorop een blonde kerel een jongen nog groot in zijn handen nou loopt ie recht hij zal het even doen het dier halen en zeggen hoe 't moet zo kwam hij mij halen een dier ik maar nog niet dood zo loopt hij er nu

heen grote handen die het dier zullen aanpakken een dood dier en hij was zo zacht zijn naam
 ben ik vergeten en zei zo zien de wonderen er uit en ik wachtte op antwoord ik keerde alle
 bloemen om en luisterde en o drijvende eilanden zag ik en hangende tuinen en de wedergeboorte
 in een land van zuiverheid zo zei hij maar hij zat toen natuurlijk al diep in de schuurzak van
 het bestaan een zandlichaam had hij een rokende trommel o een paard vol teleurstelling ze
 bekijken het dode dier er kunnen wel twintig van die kerels in en straks een kaartje naar huis
 we hebben een groot dood dier gezien zo groot als je 't nooit ziet o een gat in het licht schreeuwen
 waarin ik verdwijn waar ik vandaan kwam een zachte duistere schommel vol beloften een
 boodschap was ik ik zal het zeggen o een mooie veronica dans ik een woedende roos die niet
 dood wil ik wil dat spul uit die cactussen ook wel eens drinken waar je een hele dag op dansen
 kunt ik wil nooit meer stilstaan en mijn lichaam vol veren steken zo vol als een achturige
 werkdag en ik zal het zelf wegdragen laat ze maar werken maar ik zal het dragen en zingen een
 gerucht is mijn boot in de grot en slapende een mondharp gaande een koordschrift mijn lichaam
 o ik

o ik weet, zei zij, in mijn borst van vermoeide zwaluw dat zij zullen zitten de mannen straks
 gehurkt om mij heen met de hamerende zang o Suela, mijn naam, tussen de tanden, om die
 voortdurend over hun lippen op hun adem te breken tot de vogel zal sterven en *hij* zal
 vooraanstaan een wilde boodschapper, blinde kleppen voor zijn ogen, die altijd zo blauw waren
 en een mon-

nikskap zijn haren, zullen zijn vingers bidden om daden om het dier te begraven en hoe het gaat en moet en het beste om mij dood te zingen, zoals dat grote dier een berg van dood nu door de voortdurende slag van de golven en de eenzaamheid; in eenzaamheid sterven de grote dieren op de plek die zij weten, ik een konijn in het heelal, een speldeprik in het licht, de schaduw begeleidt mij ik zoek de plek om te gaan sterven en intussen zingt de man zijn afleiding...

*beer van astrakan
op de zeer langzame gebaren
der bloemen
schone slaapster
voer ik de dans uit
lelie van kaapstad
o Suela*

daar zou hij mijn lichaam vol schrijven
kolossale dienaar zijn
aan de binnenkant van mijn mantel
een roofdier zijn mond, die nu zingt
op de bergen zou ik uitsnikken
eenvoudige blijdschap tot een eiland

*o Suela roepen de kinderen
en staan naast het dier
in de toegeknepen handen
hun kelen, o Suela*

o Suela riep hij ik kom
zie mijn schaduw
droogvallende grond
hoor ik een kwaadspreker

*hoor mij
radeloze wentelwiek
in de weerspin Suela
jammerend om voedsel
vol oude geluiden*

velen komen en noemen mijn naam
noemen hun namen astrakan
en spreken in gerezen wit

*dit zijn de dagen der slecht verbranden
die als schelpgeld aan onze lippen kleven
orgels van weemoed aan deze zee
een rolwagen voor het bittere nachtdier
dat duikt naar de heilige vis
een schip vol beelden vaart ons na
o Suela*

kom je vroeg je
kom
ik zie de schelle eenden op het water
zij vluchten
kom ik buig en hel over
ik houd de hoorn
je wilde niet zeggen maar...

*over de zandbanken
reiken de hagepreken
tot in het struikgewas
waarin de kinderen voortwoeden
de handlezers der ouders voorop*

ik sloeg de mantel om
ik kwam door de stad
gesluierd in regen
de stad stond naast zich zelf
naast mij een bewegingloze zee
ommuurd door het onverzoenlijke bloed

*ik Uramur
ik spreek wijntaal
nu het witte zwaard ontbloomt
in de dovende schacht de dood
staat te ontmoeten
vol zwavelzuur staan de dienstruimten
met zwarte gezichten speuren wij rond
maskerdragers die de doden opnieuw
op de aarde hun adem verlenen
in de geopende mond van de nacht
zetten wij ons voort
dans ik giftig rond
ik Uramur*

in mijn lichaam een open plek
in de jungle jij wilde man
schout bij nacht op het blanke schip

van angst dronk je bittere wijnen
o warm was je
maar een open plek in de jungle sterft snel

*het scherm is gevallen
op horens van wit licht
nadert het muurvarken
de melkblauwe wetten van wedergeboorte
staan gestremd op mijn lippen
ik gloei na o Suela*

dichtgeslagen lig ik en krijg niets mee
want dat is het wonder zei jij
mensen sterven niet als dieren eenzaam
zij blijven in het volle leven liggen

*ik Uramur
scheluw zacht en gevreesd mijn lichaam
kwetsbaar en stamelend
verglidend zand
ik Uramur*

... o in de wortels der woorden liggen koningen en kinderen overhoop en verslinden de kleur
van het broederhuis de goede raad en de slaapziekte nona-nona mijn vreemde geliefde o de
wieg van de hemel die ik was zoals ik kwam in nevels van avondrood fluwelen voetstap voorop
zijn stem brekend aan bomen en water...

Suela

*moet in mij sterven de koningszwaan
dat ik bekleed met het zand der schaamte
vraag onder de kille toets van deze schaduw
een stemversterker
ik Uramur*

... een vallende helm zijn stem die de grond vreest de vraag die ik vroeg denk je dat er na de dood niets meer is zoals de soldaat die hard lopend valt naar zijn buik grijpt ineenkrimpt en nog even wat zegt en dan uit al lees je ook dat het loodje de garantie is voor levenslang gebruik en dat de tederste delen van de vrouw uitgerukt worden om de trouw te bewaren levenslang bij sommige volken zegt men waar ze ook doodgaan en niet meer zien het zingen van de bloemen op een ogenblik dat je er het meest naar verlangt nog niet de vorige dag misschien maar dan opeens o ik wil het horen nog eens en zien die cactus die zoals je zei rechtop als een man in eindeloos zand staat zichtbaar ver over de grens van het gehoor der oren zo fier en vertakt dragers van het gezang en de kleuren der vogels zei je o de vogels ik wil...

*juicht de nachtuil aan zee
 o als dieren sterven de mensen
 scheert het éénwoord
 Suela
 heet zand in de zachte keel
 slik ik de laatste kleuren
 uit de hand der onzekere seizoenen
 stofgoud over de bomen
 sluipt haar stem langs de aarde
 de echo der zon
 adem mijn stervend paard
 sta ik gericht
 gerafeld riet
 in de gekromde ruggen der karavanen
 rode rand aan de storm
 mijn versneden gebaar
 kniel ik op de schemertong nachtblauw
 mijn hoofd onder het mes van stervend licht
 ik Uramur*

... liefste ook ik vroeg om vijf cent en niemand gaf het, ik stond alleen langs de weg en zag de zwarte bergen naderen, zij naderden rechtop als mannen en bonden mij onder en o woorden bad ik mijzelf het brood in de mond en werd het leven der dieren, overweldigend als wetgevers langzaam en luguber, slopen zij nader de prinsen en legden de bevochten aarde in mijn open wonden...

*o een ruisfilter is de dood
als hij komt met de roermond
in het wandelend beeld van ons zelf
lava, zegt hij, is een zeldzaam lover
een dagboek knarsend grint
maar ik kom en hoor de jagers schreeuwen
hij is ontkomen, betreedt deze paden niet
maar in de schoorvoet der dromen
omhangen met een doorzichtig huis
zien zij mij niet en de schoten
weerkaatsen zich in hun eigen oren
het vuur dat ik ben klopt hun harten
o betreed deze paden niet
want zie:
een dagreis is mijn lichaam liefde
een landverhuizer mijn adem
een strandjutter mijn strelende hand
in elke stad rampokkers mijn ogen
een lastdier dat zich laat dragen
over de dingvlakte die ik maak
ben ik het vallende teken
en kom
en ik kwam
en zie*

er lagen twee doden op het strand las men een man en een vrouw niet ver verwijderd van een groot dood dier een zeemonster zelden meer aan onze kusten gezien op de dag dat de jacht werd geopend
twee zeer mooie doden zei men
en een zeer merkwaardig dood dier
toen kwamen de kinderen tussen tien en twintig
jongens en meisjes gewapend met stokken
de haren verwaaid de broeken nauw om de lendenen
zij zeiden
zij zongen
zij stamelden bij de vondst van de doden
wij waren op weg de hele dag we hebben de scholen verlaten en de mensen hun bezigheden met vragen bedorven want zij konden niet antwoorden zij zeiden we hebben de werkers in de weg gestaan om het leven te vinden en stokken gesneden dat was al in de middag opdat een onzer handen gevuld zou zijn gevuld als de nauw sluitende kleding die wij ons aanmaten en die men zegt het is een aanmatiging dat zij zich kleden zoals zij willen en anders dan wij en wij hebben de school verlaten zodat de meesters brandden in hun rode hoofden van verontwaardiging en de ellende om onze vragen jullie vragen te veel zeiden zij en zij leken door ons gezet op de brandstapel zoals zij ons vertelden destijds van de heiligen die voor de waarheid in het vuur gingen een ruwe tijd zeiden zij reeds lang voorbij maar hun rode hoofden gaven geen licht zoals het is met de geplaagden maar onze ene hand is leeg van de vragen en

nu buigen wij ons aan het eind van de dag over twee doden de geliefden die zij moeten zijn gestorven in een trompet van stilte aan het grote oor van de zee zij luisterden als wij en waren verloren waanden zich in hun eigen armen leeg als wij in de omhelzing die zij zich wensten en verbonden waarvoor geen woorden zijn maar waarvoor de brand in de man wordt gestoken vanwege de communicatie zoals wij die zagen in de gebouwen der serieuze muziek van hen die kaal zijn geschoren door het bestaan dat zij bouwden met de huizen hoge muren en de vreemde woorden verstart in de gezichten waar geen lach meer afkan maar wij niet schreeuwden wij wij zullen alles afbreken wat jullie maakten en onze eigen onvolledigheid die wij niet willen wij zullen bier drinken en ons verdrinken in de ruimte die dichtgeplakt werd met de herhaling der weerberichten en de berusting der kranten die zullen zeggen zij lagen daar de twee mooi maar zinloos die wij zullen aanbidden want wij zwierven de hele dag ook om onze lafheid want ze staan er nog de scholen en de meesters die geen licht konden geven want zij luisterden naar de maanden en het hand ophouden en wij weten wij zijn niet beter maar wij willen het zijn zij zijn onze honden die wij koesteren in ons hart en het gebrek aan moed want zij branden niet door ons maar wij hebben aan het eind van de dag de doden gevonden een zeer bijzonder dier en twee mooie mensen die de klokslag der dagen zijn ontvlucht en ons hart hebben gestolen ook volwassenen die de adem van het schrale licht van de herfst en de vroegtijdig gebakken dood te

vroeg werd en wisten wij vragen de onsterfelijkheid die gekocht niet kan worden en niet met de prijs van de dood de liefde die wij vroegen en de verzorging maar zij zullen leven in onze vertwijfeling die zij zeggen dat onze mode is in hun bestaan dat zij dichtbouwen dat wij verbreken waar de brand in komt en afbreken wij en nu vinden wij jullie wij zullen jullie de haren kammen zoals wij lazen zij lagen het hoofd omspoeld van de zee en groen in de armen der ruimte zoals wij willen het gevleugelde oor van de dood die ons hoort want wij zijn niet gek al kennen wij het leven niet maar jullie wel we zullen jullie meenemen dan zijn onze handen beide gevuld met de tederheid die wij niet uitspreken wij zijn niet gek want woorden bederven de boel zoals wij die al zoveel hoorden wij knielen nu neer en weten toen kwamen de jagers die zeggen de jacht is geopend sta op dit is particulier terrein vol wilde schoten van de onzichtbare schutters waartussen zich het leven beweegt op zijn schouders elke stap is een daad en langzaam met het hoofd naar de grond van stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren elke avond en nacht nog even een dood gebeuren en dan fel de herhaling van de film zoals wij zagen de man die zijn broeder had gedood en niet de vijand met een handgranaat uit zijn eigen hand ontsprongen acetyleen bloem verblindend licht dat de borst verscheurt en hij hem halen en dragen door alle optrekkende linies van rook en verwrongen gezichten die wij ook zelf zien van onszelf in de nacht als ons lichaam zichzelf is met het meisje waarvan wij dromen dat wij nog niet aanraakten op de divans zwoel

aan elkaar op de saxofoon van Charlie de vogel die voor ons zingt langzaam en doordringend het merg van verlangen vertraagde vreugde door de beelden van rook zwaar nog op de maag tegen het plafond van onze blikken wij liggen dichtopeen gewiegd op het ritme van billie en gillespie en shank de traag gaande voeten van de begeerte door onze leden ons verwijderd wij weten en liggen in de hartklop verenigd nog doelloos onze handen van gebrek aan durf en toch wij weten wij zijn een door de diefstal der platen en de rook marihuana zo heilig wij liggen o geef ons de zee groen van vreugde en langzame slome beweging der wind het verlangen nog traag ontloken aan het eerste nietsdoen en het ontkomen de doorbreking de doorbraak en het braken van bier en jenever nog niet op berekend wij weten maar wij zullen weten en het kunnen al kennen wij het niet nog maar het komt op de zacht schuifelende voeten de voelhorens ons lichaam zwetend de poriën onze vrienden geopende met de vragende mond die wij zijn zoals wij ons bewegen over het asfalt en langs het neon vrezend het licht dat wij willen o open zijn wij in de beweging van bud de zachte overvloed van geluiden uit de zwarte swing der levende geur van het wilde hout wij jutters wij slaan de triangel de meisjes die wij nog nauwelijks raken maar wij zullen die die zullen wij zeker want wij staan in het slagwerk dat de rook der ogen doorklieft o basie bezig in ons en baker chet te zien jou zo als je staat overgedaan aan de wereld brandkoren ons hart zacht smeulend in de hand een roos zo oud als de stenen waarvan men ons leerde en de bouw van de

planten en zeer oude vergane dieren die wij nu zien aan de grens van water en zand gedragen aangedragen op de adem der wind die wij fris weten gesneden uit de rook van het heelal vormeloos aan onze vreesachtige voeten begeerte van beweging ons drijft door alles en de tranen waarmee onze vingers jullie wassen voorzichtig onze heiligen die wij niet zullen verbranden want wij kennen de woorden niet maar de wijs en de adem o vogels die ons vliegen heilige dieren witte hanen van onze lippen geofferd en wat onze ogen zijn die zien o die ons jullie halen krijgen ons jullie niet niet te nemen wij jullie ons kloppend hart angstig in het gedruis der ruimte de stemmen onze oren vol van de beweging ons bloed zoals we jullie zien staan in het hol dat wij reeds lang bouwden als indianen van alcohol rood de huid en geverfd want wij verven ons de jongens en meiden van het verloren geslacht en hand o in hand de jongens en meiden gebogen en geknield in onszelf het beeld dat wij zijn en zien en gekoesterd gekoesterd willen wij zijn in de zacht schuifelende voet van de wind onze ogen gevuld met geheimzinnige loge en ruimten sprekend stamelend op de lekkende traan de gezichten nat wij want wij houden het hoog wij wat vertrapt werd en onze voeten bleek wij schamen ons zo wij waren een oog in de vin van de vis die al het water de luchtige ruimte te klein was o onze bleke schamele voeten en ons hart zoals wij hoorden moeilijk is het zwemmen der vissen voor de mens en het vliegen der vogels zodat negers het ons wel moeten leren die nog het loof in de handen hebben en het lianen geluid dat beweegt en

merkt de gang van het merg op de loafers wij ons bewegen en jullie opnemen in de nachtwet leggen wij onze rug open zoals wij zagen zodat wij de boot zijn waarin jullie varen over naar het heiligdom dat wij bouwden de zielen ons huis wij peddelen onze voeten die weten de weg want meer mens zijn de doden dan de mens op aarde zoals wij zoeken onze schaduwvoeter lief blauw zijn de lippen nu zij hoeven niet meer geveerd in de open rug ons bootje dragen wij de bewerkers van grote vuren door de schemas heen o mismaakt zijn de goden meer god als mens en wij wilden het zie je wij spreken jullie aan omdat je nu van ons bent wij zullen je niet meer laten gaan en niet laten ontnemen al zullen wij wel de jagers ontmoeten maar wij zijn gewapend en zij bang voor de dood want niets is er wat de mensen meer vrezen zoals jullie weten al zeg je niks meer weten wij het nu ook wij hebben deel aan een groot gebeuren en het is geen kinderspel meer van loze indianen met gekleurde veren op het hoofd en niet weten wat ze doen daar zijn we nu overheen we hebben deel en zijn een en horen de dode muziek van de golven de knieën die in onze holten bewegen gespannen en zonder terugslag van zekerheid want wij geloven wij hebben het huis gebouwd dat beschreven staat uit adem van mensen en het dier de zoenis van bestaan dat daar lag zullen wij niet vergeten wij hebben allemaal een stuk van de vinnen in onze zak ah het eeuwige leven want langzaam sterven de dieren en kennen de overgang niet waar jullie nu zijn willen wij ook wezen wij gebogen onder de vracht zoals wij wel 's avonds aan het lichten

der zee geloofden en ons in verbinding stelden zoals wij daar stonden wijdbeens en ons water was al het water het klotsen het eind het begin en dan later de droom een dier dat vreet met vijf bekken de schamele vlakten der dagen met de dondervogels der woorden o dorpen zijn de mensen die weten uit oude brieven gebouwd zo onzeker als wij waren luidt nu o hoor over de duinen de klok de roepende slaapklok die wij bouwden op de geheime plaatsen die roepen o kom en wij komen onze handen gevuld wij rood in de schoot van het dier o dromen wij wij zijn zwart en met de ridder meer gemeen zoals het daar nu ligt en wij het zien de vinnen in onze zak een mooie schaduw zijn zonsverduistering over de dalende schijf bloedrood brult aan onze voeten de zee wij gaan in en uit wij boten van berging gebukt onder het warme geluid dat wij dragen wij weten nu wat wij doen zacht en onzichtbaar is onze adem een bloem die de nacht kweekt langs de vurige schutting het helmgras van begeerte hoog opspuit o jongens zoals wij gaan één voor één en verdwijnen keer op keer tot wij niet meer terugkeren uit het hol dat wij bouwden uit de kleppende ruimte in onze oren en het zuigend avondrood aan onze lippen en bevlogen wij onze vreemdelingen weg voorgoed want wij vrezen en koesteren onze geliefden jullie die slapen nu in de pijn en vreugde van onze open ruggen o gebogen wij stil onder de vracht van de vallende vraag van de nacht ons lichaam paars tegen de hemel de handen gestrekt zonder antwoord dan de last die wij dragen gestolde beweging wij moeten gehoorzamen zoals de meisjes die gesluierd betre-

den de zwarte kom van zand waar de bunker staat donkere beweging is de geringe warmte van ons lichaam op de plaats waar vele soldaten stierven en wij de zevenroos plantten en nu jullie onze geliefden die wij hand in hand zullen leggen naast elkaar in de koele kelder geen spook ons te groot in dit teken een blauwe grot van verblindend licht wacht ons opgetrokken vaas vol hemel en aarde en het schaarse gras aan doden ontgroeid o wij zullen één worden wij met het grote dier waarin wij verdwijnen stamelend als de oude man van het eiland die sprak met Ose en Torath de begeerte voorop en sluimerend in de paradijzen die hij oprichtte om onze enkelvoudigheid onze ruggen gekromd zoals hij die tien keer in ging tot de maagd en voorgoed in haar verdween zo zullen wij en geen antwoord wij als daar morgen komen vijf zwarte kraaien op een zonnige dag over wit zand eindeloos vragen zij de weg zij kennen het lijk niet zij dragen de last zij vragen niet wie niet wij die jullie nu oprichten in de donkerste ruimten van onze adem en verheffen blind van schuim en sneeuw als de beklimmers der bergen o een koud en vurig landschap zien onze ogen eeuwig van herleving verlangen begeerte o in letterdoeken leggen wij de woorden die wij hoorden en vouwen ze op en vullen de schietgaten van de dood tot een warme duisternis een nacht van dronkenschap in ons opstaat en onze voeten dansen schokkend ons lichaam druivendragers de meisjes wij om jullie heen we blijven de hele nacht en luisteren naar een andere wereld bedwongen windtunnel de muziek die wij draaien bedwelming het licht

der kaarsen over jullie gezichten die wij zien we zullen de hele nacht liggen kijken en tranen in onze ogen krijgen die wij elkaar vertederd zullen drogen want wij willen de vertedering en geen mangelplanken mogen de dagen zijn gevuld met verveling want onder de zon lijkt alles op elkaar wat er gebouwd en gezegd wordt o de vervoering van jullie een middelpunt van mysterie jullie die niet meer ademen en stil liggen naast elkaar zoals ook wij willen wij samen de jongens en meisjes liggen dicht aan elkaar en door de huid met elkaar spreken en het durven te zeggen o wij en vervoerd wij en vervuld wij al weten wij niet o in een geheimzinnig krachtveld wij liggen opgevouwen en geknield over de geliefden een ragfijn weefsel vol zwarte spin en diepe durf van de angst de wanhoop wij houden het niet op aarde wij staan alleen tussen de blinde muren van alle dag om ons heen en verblind zelf in het net de natte vis op het droge de trog van heet zand om ons heen onze leden brandt en de adem verzengt zodat wij verschrompeld als uit de kalkputten verbrand wij onze dunne gebaren verheffen boven de rand van de kuil onze mond en de wanhoop ophouden in onze handen in koorpositief en zingen om de regen der veelvuldigheid waarvoor wij ons niet te klein wanen waarvoor wij de wereld om ons heen te klein wanen die zij uitdroogt tot de laatste druppel en dat willen wij niet meer dan de blindgangers willen wij zijn zo met het oog gericht op onze geliefden die daar recht voor ons zitten we leggen ze maar niet neer die voor ons de liefde zijn en de verbinding en de vervulling die wij willen zijn ook al staat ons

het huilen nader dan het lachen in de verwilderde warenhuizen van deze tijd met de leuzen der eenzijdigheid die wij vervloeken de gevangenen aan de kant van de weg waarin de mensen leven en koek eten en zeggen zie dit hebben wij gebouwd om de verveling een huis te geven en daarbinnen verblijven wij tot de opstanding voor ons niet meer mogelijk is zoals wij die eens lazen in de boeken een hersenschim van de vriend zo ik die zag deze nacht reeds jaren gestorven weer liggen in zijn kist om zijn lippen achter glas mocht ik nog een keer weer zien zijn laatste glimlach die beter wist en wat deed hij nu hij draaide zich om uit zijn slaap en hief zijn ogen op nog starend eerst en nachtblind tegen de dag waarin wij leven maar weldra ook groeiden in hem door het blindlicht op de gebaren en vormen van zijn vrienden die allemaal om hem heen stonden en las hij herkend hun lippen en werd zijn glimlach onze beweging zacht gestold nog en huiverig wij zagen zagen wij hem het glas verbreken waarop zijn adem het onhoorbare woord reeds schreef en hij doorbrak en zich oprichtte zijn benen uit de kist wrong en opstond naast ons en ons de hand schudde en zei jongens fijn jullie weer te zien en wie heeft er een sigaret want de verschrikking mag ik wel zeggen die zij ons leerden is niets en wat wij spraken was waardeloos en de waarheid is niet het gesloten oog maar dit beademde glas dat ik vol schreef van de geheimen die ik zag en die waren weer dat leven dat wij leidden verdroomd en in de snelle auto's met de angstige kippen voor de wielen en de mooie meisjes ik zag ze daar met blauw haar dat wij

wel opschreven als gewaagd maar zij hadden ook de gele en bruine lach en droegen geen kleren of hele mooie je weet wel met de strikken en linten waaraan wij trokken en de ouders die niet beter wisten en die ons hun angst in de leden praatten om ons te redden maar vrienden wij hoeven niet meer gered te worden want ik zag hen zelf toch en zij zeggen het nu zelf ook langzamerhand ga je beter weten en wordt de schrik en de angst en de wanhoop een flauw geschrift zoals die wel gebeiteld worden door de mensen in de rotsen en zoals wij ook wel de hand heffen vol bezwering maar ik zeg jullie muziek is de gestalte van onze daden ook al weten we niet wat wij doen want opgerold ver aan het einde als een dood dier liggen de woorden die wij spraken het oordeel buiten adem zoals jullie die zagen in de regenschaduw nog van wat hij was en jullie vrezen maar ik ken de geliefden en spreken wij nu fluisterend met hen en spelen de vingertoppen muziek die ik hoorde diep uit de verzadigde keel van het heelal en weten wij dat alles er altijd is en wij ook en houden wij nu hun hand vast als jullie de mijne die is over de grens en voel maar toch warm en geen marmer dat wij vreesden o liefsten wij spreken jullie aan...

uit de bewogen wagen mijn mond
 zing ik de stem
 mijn metalen moeder
 uit de kraanvogel vliegt op
 mijn zwaarddrager en
 splijt de schaal van de aarde
 staan op onze geliefden
 gemaakt uit beelden van vuur
 die zij vormen
 uit een rode voorvader
 uit een prinses van hout
 valt uit vormeloosheid de vorm
 en volgt de zang van de schepping
 onthoofd is de ziel
 vermoord in een heilige oorlog

o zingen wij de boom der vervulling
 rechtop als Marduk
 een koning vol maan
 schaduw op de hand ons lichtlichaam
 zingen de vrouwen zo zijn de meisjes
 heerszuchtig van vuur
 zij vallen uit het grote gezicht van de stem
 de dochters van onze gestoorde slaap
 o uit de bewogen wagens van onze mond
 zingen wij de stem
 onze metalen moeder
 die rechtop staat en zegt
 drie lagen
 daartussen de adem

*de adem geeft de gestalte
 der vragen o zijn wij
 een schaaldier vol koele vreugde
 met tien poten
 en de scharen onze verdediging
 snijdend keelgeluid
 uit het koude bloed
 de rustige gang voorwaarts
 vol venijn achteruit
 dragen wij rond onze ogen
 op stokken als de onthoofden
 droegen de mensen
 hun broeder die zij doodden*

nu weet ik zeggen de mensen wij lezen dat onze kinderen zich van ons afwenden en met stokken gewapend de wereld in het gezicht slaan en liever de doden opzetten in een bunker om te aanbidden dan ons nog één maal in het gezicht te zien wij die hun de schaamte zijn door wat wij maakten van het aangezicht van de aarde die zij ook ranselen naar men zegt met de voeten op de beestachtige muziek van wilde negers en zich de bedwelming liever drinken en de droom roken dan nog een van onze woorden aan te horen die komen kaal uit de dag van ons kale bestaan zo zij zeggen en zij willen van onze zorg niet meer weten zo vertelden ons de jagers die wij op hen afstuurden want wij hadden die dag juist de jacht geopend en wisten niet wat en ook niet dat er aan zou spoelen dat grote dier waarin zij zich nog liever zouden hebben verscholen zo zeiden de ja-

gers hoofdschuddend en ook met hun stokken geheven verontwaardigd dan naar onze stem te luisteren en de lijken in te leveren die misschien maar niet zeker zo zij zeggen het slachtoffer zijn geworden van verdwaalde schoten uit de lopen van jagers die het schieten nog moeten leren of ontwend zijn na maanden onthouding hen opgelegd door verkeerd inzicht der genen die menen dat altijd schieten en lopen met een geweer het dagelijks bestaan evenzeer in gevaar brengt als het totale afschaffen van alle middelen van geweld waar de mens toch om vraagt want hij is zoals zij zeggen wij weten het toch uit ervaring een beest in vrijheid zoals die kinderen weer bewijzen met drank en meiden en bedwelmende rook en het stelen uit warenhuizen al zijn die ook twaalf verdiepingen hoog zonder eerbied zijn zij geheel al begint het ook eerst met ijsjes zij hebben ons woedend de deur gewezen hoewel wij kwamen vol begrip want zo vroeg de dood zien is niets voor die jonge kinderen maar ze willen het zij zeiden wij leveren hen niet uit dan over ons lijk zo zie je zij zijn in de zachtheid ontaard en de overvloed die wij hen toch bieden een wereld mooier en voller en veiliger dan zij ooit was zoals er geschreven staat in de wet dat wij er zijn om dat te handhaven wat wij mensen in het zweet van ons aanschijn en in ijver bouwen o in onze vingers jeukt het geweld tegen de ondankbaren en overtreders der wet die de wereld ons leerde om zich te handhaven zo willen ook wij ons handhaven al kennen wij de genade wel die men ons niet toestaat wij staan er ook voor zoals gezegd om uw vrijheid te bewaren en de vrede en

daarom schieten wij en leren wij schieten met scherp maar nog niet op uw kinderen als ze zo jong zijn maar later en dan leren ze het zelf ook al weten wij dat ze het niet meer willen ze geven niets meer om de wereld zoals wij die maakten en mooi en alles vanzelf en beter dan ooit o nee nog liever houden ze zich voor mesjokke en hangen de psychopaat uit om te ontkomen aan alle mooie dingen want wat een vooruitgang toch zelfs bij ons vijf maal zeg je acht en wij zijn overal om het tuig te bestrijden want kwetsbaar is onze wereld mooi zoals fijne rashonden vol inteelt geen wind kunnen verdragen en de duiven die wij houden al schieten we ook waar het nodig is we houden van duiven al zijn ze wit of blauw en pauwstaarten zo trots staan ze op ons dak en zijn ons zondags een preek mogen wij wel zeggen zo van omhoog in ons hart want voor de dieren hebben wij een hart en voor heel kleine kinderen zoals weer wat groteren te zien zijn in onze jassen onder onze leiding en alles regelen voor het welzijn dat is verantwoordelijkheid die wij hun leren

staat er een jongen verbitterd voor de urnen hij zegt

ik vroeg om weekgeld

ik deed een greep

weer niks

roepen zij

*zoutvinders zijn wij voor jullie wonden
zoals wij opstaan
ontroerd aan de muur van het licht
wij geliefden
een spanvel wachtend op de roffel
acht rendieren ons hart
een olifantencommando onze ogen
regelen wij de waterhuishouding
van onze gedachten
zachte vissen van voorgeslacht
en verdrinken niet
want uit de tere brandhals der honger
slaat de text die de ruimte ons schrijft
vlinderbloemig wij
onze gewoonten windgedreven
dragen wij de maan op de heupen
het geslacht op de plaats
een beest van samenspraak onze leden
en niet in de wereld verward
wij
ontvouwen over de zingende vlakten ons lichaam
die de regen betekent
met een schootsvel huiver
zijn wij een tegenaarde
want dit is de grot
wij wonen
rechttopgezet
zonder weerga
weerspiegelend
de droom en*

*de daad van het
lerende lijf
dat wij zijn
een spiegel
een adem
een bloem onze hand
die beschrijft
want er is geen stuk aan ons lichaam
dat niet een stuk is van een levende god
en er is geen levende god
die niet sterft op onze tong
want een gong is de dood o vrienden
en de dood een ontroering
een zachte en donkerogige vriendin zei mijn vriend
een nacht vol wonder
en wij de ratelslang
ruim in de huid
die verslijt*

*o ogeschaduw van het volk
wij dragen uw borsten
twee witte wolven rechtop
zijn wij de klaagzang
een courtesane vol vreemde verten
overladen onze trappelende voet
een trompet van verlangen
o van dit droomwerk
zijn wij uw mythe*

*o mond van zandsteen
rode wijngaard is
de verzonken adem
uw dichte huid potdicht
in de stapelbouw van uw honger
staan wij dorstige rivier
in uw lichaam gegrift rechtop
en aardschuw*

*o kom el Hettam
mond van zandsteen
dit ik
van ons een offerboek
dit ik
de wiegende stengel
dit ik
een zone van stilte
in de schurende wind
van de zanderige vlakten
de adem
dit ik
lopend in de hand van
de tijd
dit ik
hoor ik steunen de bergen
o
verdubbel de voet van uw ogen
waak en wees visioen
dit ik
van de komende woning*

*een hart in het lijf van de aarde
dit ik
o kom el Hettam*

wij zeggen wij hangen een kous bij de kachel
zeggen wij zie pappa en mamma zijn zilveren ballen
hoog aan het plafond geven zij licht
zie en hoor ons in de tien de teddies
op zoek naar een missie
verwissel oren en ogen
voor de tempeldans
in de grot vol rook
een slagwerk
vol visie
met de baard in de keel
en zie

zo gaat het zij bergen een meisje in haar hangmat drie weken hoog aan het plafond getrokken
en geven haar voedsel op stokken tot zij haar halverwege laten zakken en zij weer hangt drie
weken en drie vuren haar hut verwarmen en verlichten tot zij haar neerlaten tot vlak boven de
vloer een meisje als wij zeer huwbaar en genegen de taal van het bloed te volgen de zachte
zweep van de gesmoorde vlam o de beweging zo zij is de nachttrek op ons lichaam met de lange
streng inkt van de nacht die ons de rug beschrijft zo hangt zij en wij en komen na negen weken
de oude vrouwen met stokken en bezems gewapend en slaan alles kort en klein en schreeuwen
wij slaan alles kort en klein wij slaan het

beest dat je heeft gebeten heeft opengebeten als ons zoals het gebeurt de wereld der kinderen
 de beer die in ons woont en spreekt zonder genade een spoor op de vloer dat je volgt op de vloer
 waarop wij dansen de ransel van onze leden ziedend van de hitte der vuren de nieuwe leden die
 op hun adem wachten zie zij staan aan de poort zij staan in het licht zij dringen hun schaduw
 binnen door de wonde die het beest je heeft gebeten zoals het beet ook ons daar staan zij op de
 snee van het licht en wensen beweging o beweeg dan en treed binnen de schaduw die wacht
 met de baard in de keel
 en zie

zo brengen zij een vrouw levend
 naar de berg van Sint André
 om haar te verbranden als heks
 levend
 op haar vonden zij een kledingstuk
 een kraag met touwen en veel knopen
 die zij haar afnamen de kraag en
 de knopen
 tegen haar zin zei zij en verzette zich
 drie ogen angst
 eenmaal wit om de hals en twintig knopen
 zei zij
 bescherming tegen de hand van de beul
 tegen de vurige toren vooroordeel de
 baan vol bezwering van knopen
 zei zij

nu is het voor mij voorbij
met de baard in de keel
wij vragen
is dit de berg van Sint André
waar vele kinderen wonen
in gloria victoria
vragen wij
en zie

het verhaal gaat van de beer die een mooie jonge vrouw roofde en meenam naar zijn hol waar hij voor haar een warm bed van bladeren maakte en haar te slapen legde en haar geheel onbeschadigd liet naar de jagers vertelden die de beer hebben gedood toen zij hem zagen staan in zijn hol beschermend gebogen over de vrouw zo zeiden de jagers stierf de beer en de vrouw snikte en werd grijs binnen een seconde voor haar leven zeggen de jagers met de baard in de keel
zeggen de kinderen zitten wij in de grot

*aan de praatgrage muur
de geliefde
een rotte roos
zijn wij het gebroken schrift
op de tong
van het wandelend teken
een winderig woord
spreeksleutel van de lege urnen
zijn onze handen de grafschenders
branden de kruisverhoren een gat
in het gestrekte woud van de
samenspraak
onrustige bison
mijn geliefde alleen
wij heffen de handen
en slaan
en strelen
smeken het toestel ons hart
o wij verbranden je
geliefde je kunt het lezen
onder stro de gespannen spier
sprakeloos wij
zien wij toe hoe het zwart wordt
alleen
en koud wij
aan de praatgrage muur
onze geliefden
is dit onze bijdrage*

*de schuifelende voet van het dier
snijdt het wandelend teken
in het lichaam
een vuur
in water geschreven*

zoals er was de man die zijn leven besteedde aan het maken van een woordenboek van de taal van een kleine inheemse stam en het duurde jaren en na die jaren toen het woordenboek klaar was stierf de laatste vertegenwoordiger van die kleine stam en sprak niemand meer de taal die de man vergaarde in zijn boek en zo stierf ook hij alleen met de dode taal gevonden in zijn hut lag hij blank skelet ademloos tussen de dode woorden en was hun schaduw die de vinder beroerde en nu leest de woorden ademloos en zegt dat hij hun betekenis zal vinden zodra hij weet hoe ze klonken

*o mijn geliefde
dit is de luisterbijdrage
een paard
dat springt over wolken en daken
in het vangnet
gekke goudzoeker
krabt aan de ribben der ruimte
en hoort de echo
een zwart seriegesprek
mijn geliefde*

*o je lichaam een ruisende ruimte
rood koraal
op de grondmaat
in de armslag van mijn adem bewogen
angstig oog
tastend gebaar van venijnige jager
in de beenbank
mijn borst
het schip met de heilige dieren
onthoofd
ben ik trompetter
praatsigaar in het harige licht
een blauwe haas
loopt blind door de vlechtsaal
dit testbeeld
o mijn geliefde geheimzinnig bezeten
houdt zij
de sleutel
van het vuurvast gesprek met de lipvis*

zij zegt o als het slaapt daar in mijn heupen vreemde roeier hoor ik mijn vader vragen hoe nu
ben ik vader van een schoen
en ik weet

aan de grot van de kinderen gaat soms voorbij eenzaam door de nacht een wit en bedroefd paard
dat loopt achter de stoet van de blinde schaduwvoeters die zijn lichaam bewonen de sprekende
stenen van zijn gang en het draagt rond op zijn rug een verdorde heilige die beplant is met drie
flakkerende kaarsen twee voor zijn ogen en één op zijn kin en het paard volgt de stoet die de
heilige zal opzetten aan de rand van de ruimte die de bergen vrijgeven zo men hen beklimt
en eten van het licht zeggen de schaduwvoeters
als we er zijn gooien we hem weg zeggen zij
maar het paard volgde hen traag door de nacht en sprak met zijn vermoeide lichaam dat hem
zijn ziel was
in domheid zeiden de schaduwvoeters
het paard denkt ik zal hem dragen tot de adem mij mankeert want al jaren draag ik hem door
het geleende licht van hun ogen ik ga niet weg omdat het zo zal zijn dat wij straks verteerd
zullen worden door de brandende ruimte achter de bergen de heilige en ik hij de steenschrijver
en ik de steen zo zullen wij bewaard blijven tot wij gevonden worden en ontcijferd
vroegtijdig gestorven zoals de kinderen die zij droegen naar hun graf zeggen de schaduwvoeters
en als ik blijf liggen denkt het paard en zij mij vergeten zullen ze in me blijven wonen om mij
op de been te

helpen en mij uitvreten als nu met een heilige op mijn rug en dat wil ik niet
aan de rand van de ruimte gekomen keken de schaduw-voeters om of het paard al kwam maar
zij zagen het niet meer wel hoorden zij zijn hoefslag en jaren later vond men aan de bergen een
steenschrijver die een paard had beschreven
ik weet

*wij zouden wel willen
als het slaapt
in de rode zon van de nacht
want wat is het woord
een droom
groot is zijn lichaam
een leugen die ziet de
enkeling eenzaam in zijn
bouwvlak
een bedrukte zaadvorm
stilleven van angst voor de
de diergeest
de snuivende bewoner bouwt hij
regelmatig zijn huis
met de maskers anarchie op de
voerlijn
staat de geopende mond honger
is een naaktstudie zijn blote hand
het hart
kloppende demon in de welgevormde spiegel*

*o het is waar wat de moeder zei
 een man met een bochel draagt
 een mooie muziek op zijn tong
 's ochtends wast hij het stromende water
 aan de horens van de rug van het licht
 de stijgende dag bezingt hij
 een blinde
 is hij de telganger van drift
 wekt hij de slapers
 en gaat hun maagden binnen
 loofwerk zo zingt hij
 is het feest der verdwaalde zielen
 een mond vol krakende noten
 mijn adem de man met het beeld
 revolver rebel
 doorboor ik de ruimte o
 zingend als het slaapt daar
 in mij*

want zei mijn vader omdat de mens sterfelijk is brengt hij 's winters de vogels in zijn huis opdat zij niet omkomen van honger en kou en omdat dat zo is dromen wij 's nachts diep uit de kom van ons lichaam waar de droesem hangt die wij drinken en onze ogen het zicht geeft over de verten en diepten van ons bloed dat ons de klemtoon klopt en ons de dood laat zien een roestige boer die de vore trekt waaruit wij leven en ons vertrouwd maakt met de overgang die de droesem kent en daarom nemen wij vogels in huis die uit de vore eten het zaad dat de boer heeft gezaaid en zo groeien de die-

ren op met de geopende dreigende snavel rechtop in de droom en zingen het vreemde lied van
bestaan in onze oren en zijn wij met ons zelf alleen in de donkere kom van ons lichaam
wij en de zingende vogels

o waarom vroeg het kind kan water niet sterven
en het lachte
en het antwoordde zich zelf
en zei het is geen ding
het stroomt toch
en daarom zei de moeder kan een boom
zijn eigen bladeren niet tellen
maar het is de eenzaamheid die blijft
zei de vrouw

want waarvoor ik hier zit is gruwelijk zei zij net als wat ik deed toen ik niet wist wat ik deed
want het is geen verontschuldiging maar raar om te denken dat ik straks te oud zal zijn om nog
ooit een kind te krijgen en ik hier zit voor twaalf cent per uur babykleertjes te breien voor de
kinderen die nooit van mij zullen zijn en ik nooit zien zal omdat wat ik deed zo gruwelijk was
dat ik het niet eens meer zien kan en ook toen niet zag toen ik het deed zoals ik zag dat moeders
met hun kinderen in hun armen naar de kamers gingen om zachtjes ineen te zijgen zoals ik kon
zien door een kijkgat of zoals zij lagen de vrouwen en hun kinderen in een zelf-gegraven kuil
en de mannen boven hen stonden en schoten uit hun machinegeweren en bloed en moeder

en kind weer één werden en ik dat zag en niet bewoog en een steen was zoals die in mij moet hebben gelegen alsof mijn hart stilstond alsof ik dood was want ik had toch kunnen weten zei de rechter die nooit dit meemaakte een steen te zijn wat er gebeurde en mijn eigen ogen zagen alsof ik blind was en gek en iets miste of misschien wel stuk was of nog nooit helemaal heel ik weet het niet maar het is wel zo dat ik nu denk dat ik met diezelfde van toen niets meer te maken heb zoals het was toen ik las van die indiaanse moeder met haar dode kind dat zij wiegde en tot wie ze sprak ik zal je straks in de bomen hangen en vertrouwen dat je mij weer zult ontmoeten want je zult mij toch nog nodig hebben omdat je nooit leerde waarop ik zo hoopte om de boog te voeren als je vader en te dansen als ik om alle goden aan te roepen waaruit ik je ontving toen ik van je vader hield als geen ander zie je dat lees je dan en zo denk ik als ik die truitjes brei dat ik mijn kind nooit zal zien levenslang niet en ook niet als nog eens de gratie afkomt voor die ander die ik nu ben en niet meer in mij herken die oude die het deed wie was dat en ik vraag niet om begrip van anderen maar dat ik zelf mag zien hoe het kon en wat ik tekort kwam dat ik nog die steen in mij had die maar rolde en deed en een lawine was in mij en de dood zich opstapelde onder mijn handen en ogen en misschien nog de hoop had ik dat het eens uit zou zijn en ik rein als die gezichten van al die mensen en kinderen die ik heb zien liggen en wegdragen en ik voel het nog de háát dat ik niet was als zij want ik wilde zijn als zij en ik maakte ze misschien

daarom tot die onbeweeglijke steen in mij niet meer te ontroeren en geen mens meer dan alleen maar een lijk een levend lijk maar vies denk ik en stinkender dan zij en levend zodat ik hem nu elke dag zie zoals ie hangt in de schaduwen der tralies tegen het licht en soms hoor in de breinaalden praten in die taal die ik ook sprak en die velen gehoord hebben en waarvoor ik hier zit en studeer ik weet nu veel meer en ook dat ik er nooit uit zal komen en het later heel stil zal zijn als ze me hier wegbrengen zoals die vent toen zei stil als op het graf van een hoer en toch hoop ik en geloof ik want dat is nodig als je elke dag in zijn gezelschap bent en je moet naar hem luisteren omdat hij alles van jou hoort wat ie al weet en je soms nog bang bent om plotseling dood te blijven omdat je het voelt dat ie je de keel dichtknijpt en je het zweet van je voorhoofd gaat vegen en de kleertjes gaat kussen die je maakt en hoopt zo hoopt alsmaar angstig heen en weer lopend en de tralies grijpt en opspringt om je er aan op te heffen en de aarde de grond en het grint te zien en het licht van de dag of 's nachts het geluid van de stilte als het zó stil wordt geen bewaker of niks meer loopt dat je je bed uit springt midden uit je slaap en helemaal nat en ademt alsmaar ademt achter elkaar duidelijk hoorbaar om hem op de vlucht te jagen en bang bent dat ze allemaal weer voor je komen staan om je te beschuldigen wat ze dan niet doen want ze kijken net als toen met een gezicht al niet meer van deze wereld en zijn je de uitdaging zodat je blind wordt van wat je hoort of ziet en weet de steen rolt weer en sleept je mee al adem je

wat je kunt hij heeft je te pakken en wat je hoort is afschuwelijke stilte die suist in je oren zoals het in hun oren moet hebben gesuisd en je weet je ontkomt je leven lang niet en de dood is een genade als je het geloofde en dan zie je al die kleertjes langzamerhand tot een groot wit hemd worden of rose of blauw dat zijn geen kleuren weet je ineens wit of zwart dat is goed maar dat ze die kindertjes daarin stoppen is verkeerd die zullen het ook nooit leren ik heb er zelf toch in gelegen zoals mijn moeder mij vertelde het heeft toch niet geholpen om het lichaam te bewaren een steen te worden zo koud dat je je hart niet meer voelt kloppen en alles even onduidelijk is en je de berg afrolt met al die anderen hoewel je de mooiste meid had kunnen worden die er is en op je zeventiende een ster was en kerels je in de ogen konden kijken dat je verstijfde en een kleur kreeg vuurrood en warm werd en niet wist en eigenlijk was je het toen al een hete steen die ook maar rolde want de dood is zo heet als je lijf koud wordt als ie je heeft en dat is nog nooit gezegd in al die boeken die ik nu wel eens mag lezen die je geen goed en geen kwaad meer kunnen al heb je soms het idee dat je het weet van je zelf en inziet hoe het was en zo kwam dat je werd dat stuk van je zelf alleen maar dat ene stuk dat al dood was en niks anders wou van niemand...

... je zag niks niet eens iemand geen vrouw geen vent je zag iets bewegen dat geen steen was dat niet helemaal niks was zoals je zelf alleen maar kloppend van binnen van stromend heet bloed dat je niet eens naar je hoofd steeg dat maar stroomde om die onbeweeg-

lijke steen en je genoeg moest zijn zodat je niet bestond ik was niemand en iedereen ik wed ook de rechter die zei dat ik het weten kon wat hij nu zelf zou moeten weten dat ik hier zit van jonge meid tot oud wijf en hem dagelijks zie hangen in die paar zwarte strepen door het licht op de vloer en nauwelijks beweegt en zegt ik ben traag en altijd aanwezig een zacht voort-schuivende steen door de tijd je schaduw ben ik je zelf en je raakt me nooit meer kwijt en heel stil ben ik nu als je graf waar geen roos en geen boom op zal groeien zo is het dat ik hem hoor als ik de kleertjes brei en denk aan de vrouw die daar wiegend zat met haar kind op de arm en naar de zon keek en plotseling afbrak in het licht o zij gingen gewillig ik weet het en zo ging ik en soms ontmoet ik hen en zie in hun ogen geen kwaad woord het is alsof zij mij nu herkennen omdat ik ook ging gedreven door het vreemde onderdier dat mij bewoog boven het bewustzijn uit zij toen en ik er ver onder en nu ontmoeten we elkaar zonder haat en hebben we geen medelijden meer het lijkt wel of zij soms lachen zoals zij toen lachten maar nu kijken ze mij er bij aan en ik hen ook en is dit misschien de bevrijding want dan hangt ie niet in de schaduwen der tralies en is de nacht ook wel helemaal stil en mijn lichaam ook en droom ik denk ik dat ik een kind sta te wiegen heel alleen in een onafzienbare vlakte waarin niets staat dan één boom en daaraan moet ik dan straks dat kind hangen en overgeven aan de wind en de warmte tot het geheel gedroogd is en ik het in mijn hut kan hangen en nog elke dag dwars door de dood heen kan toespreken...

zie je zei zij

want het is de eenzaamheid die mij stem geeft die mij maakt en ik was nog heel jong en kende niet eens mijn lichaam dat zo groot is dat je het je hele leven lang moet bestuderen en dat doe ik nu maar zodat ik mijzelf kan spreken naar de plaats en de tijd waarop ik het kan verlaten omdat ik het niet meer nodig heb omdat ik erop uitgestudeerd ben en dan zal denk ik de steen wel gesmolten zijn en hoop ik van vele mensen hetzelfde en zal ik eindelijk gelijk zijn aan hen die ik doodde en is de weegschaal tussen dader en offer in evenwicht en heb ik niets meer te zeggen want ben ik te oud om te leven en zal het misschien zo zijn dat er rozen zullen staan of een boom want stromende sterven wij niet zoals ik hoorde dat het kind zei van het water dat onsterfelijk is omdat het geen ding is...

zo stond de vrouw op uit oude woorden
en de woorden spraken haar naakt
en naakt werd zij gewassen
zoals haar moeder haar had geleerd:
de dag en de nacht krijgen wij voor niets
maar zelf moeten wij het water halen
het water om ons te wassen
opdat met de jaren de dood mooi
in het leven kan groeien en de
beenderen zijn voorbereid op hun skelet

*zingende delvers
zijn wij onszelf de weg
graven wij verblind
de schacht
in de adem van de ander
en blaft in de handen
de hondster*

*aan de scheprand van de nacht staan wij
met de dood in de hand
houden wij het gesprek
en trekken het vogelregister uit de keel
van de koalschrijver
vreemde kruisheer
die woont in de klankkern verhuld
en roept
de zon
zie de zon komt op
zij is precies op tijd*

*o giftige weekmaker
uit de nachttaal van dit lichaam
wordt het woord gemaakt
en is zijn schaduw
loopt de oude man met het kind
pasgeboren
onder zijn jas
en noemt zich de mooie
groet niemand
met één hand boven zijn ogen
rent hij achter de blinde muren
van het park
aan elke vinger tien meisjes schreeuwt hij
al 42 jaar in dezelfde tuin
zegt hij op zijn sterfbed
honderdmaal
spijkertjes*

zeg ik vogel
de vleugels verbranden in de vlam van deze mythe niemand weet wat er achter deze vormen
woont want zwijgzaam maakt ons de jungle

zie zei de vrouw men heeft mij hier gebracht nu en gelegd op de warme wand van steen om te sterven omdat ik te oud ben om verder te leven en in mijn haren de doodsengel zijn grijze spiegel ziet en mij omvliegt als zijn laatste huis dat hij herkent als zijn woning omdat het af is en ik bereid om hem te ontvangen want de dagen van mijn voeten zijn geteld zoals zij gelopen hebben jaren lang en mijn armen langzaam ontvleesd in de aanraking met al de uren die ik doorbracht op de velden en in huis geschroeid als ik stond boven het vuur en in de hete dampen van de gerechten die ik maakte ben ik ook zelf verdampt en adem slechts verder in de kinderen die ik baarde en huiver nog voort in de huid van de mannen die ik liefhad die mij liefhadden op hun eigen wijze de sommigen al vergeten door mij en de anderen die nog voortgaan op de weg van de duizend daden die wij doen en mij in een hand ophef met de bijl aan de boom hebben uitgesneden en teniet gedaan al zie ik allen nog nu één keer in het grijze doorzichtige herfstlicht dat ik zie om mij heen zéér helder zijn hun gestalten en ik druk liefkozend de steen waarop ik lig en wacht zoals ik lag en wachtte en ondertussen hun in de ogen kijk en de bewegingen zie heel ver en hoog op de scherpe rand van licht en schaduw daar waar de bergen zich aftekenen aan de hemel zij zijn héél klein en zéér duidelijk zodat ik weet dat ik al heel oud ben en mij verwijder van hen naar de armen van de engel die mij omvliegt en smeekt om zijn woning die ik in mijn leven moest bouwen met mijn lichaam en sprekende met de onbekende stemmen die ik vaak

hoorde doch niet begreep en slecht antwoordde omdat ik niet wist dat ik alles moest doen en laten wat ik deed en niet deed om traag en oud te worden en uit het leven weggevaagd en mijn adem zo zwak dat mijn borst haast niet meer beweegt om te weten dat ik dit deed voor de engel die ik nu zie en mij toelacht en smeekt zoals ik zelf wel deed toen ik mijn eerste geliefde toefluisterde de gouden kat van mijn ogen en mijn handen legde op zijn rug boven het centrum van zijn beweging en zou hij nu zo zijn de engel vraag ik de steen en haar warmte die eer schijnt toe te nemen zoals ook de onbegrepen stem langzaam in mijn oren de woorden legt in hun eigenlijke betekenis zodat de scheiding der dingen zacht uit mijn hoofd geblazen wordt en alles zich schijnt te verenigen boven hetgeen ik niet begreep omdat er altijd iets te vrezen was en twee ogen zo open als zij zijn nooit hetzelfde zien en weten dat dat zo is zoals ik nu weet wachtende tot de adem mijn lichaam verlaat en mijn huis opnieuw bewoond kan worden door de engel die jonger wordt en vriendelijker zoals ik was in die tijd en hij zal dan verder door mijn ogen kijken en mijn kinderen zien en zal hen de weg wijzen en zeggen dat de steen des doods een warm bed is hangende aan de wanden der hemel en vol licht lichter dan de hutten die zij bewonen en waarin zij het licht van de duisternis scheiden en twee ogen hebben die nooit hetzelfde zien tot mijn engel ook hen benadert en het lichaam de zwakheid geeft en de huid de ruimte om bewoond te worden door de vreemde gast die de mond zal vullen met de woorden waarop wij wachtten en wij zien dat

hij de schaduw was die onze gebaren maakte en wij niet konden weten dan liggende te wachten
aan een warme steen dat wij de ruimte waren waarin de engel zou groeien zoals ik nu reeds
voel de zachte wiekslag van zijn vleugels en hij nadert om zich in mijn lichaam toe te vouwen
en ik het weet

o ik
in mij richt zich op de fluistertoren van de dood
en groeit in de mensvormige schaal
ik
open op aarde
en vangt de klank
buigt het steelkruid van mijn woorden
vorm ik de stroomrug voor de stap van de man
mijn gast die gaat
en ging
slaande mijn trommelgeheugen
mijn grasgroene gekko
verstopt in de kruiken der oren
en maakt van mijn huid een vlag
windhuis dat wappert over het vreemde gebied
dat ik omdroeg
niet kende
mijn gast de sprekende mond
die mij sprak

hij zei o.a.
tegen middernacht brak mijn señaora een bloem
zij deed er de kaars mee uit
ik was een rus van 1926
mijn vrouw streelde de bloem en genoot van de geur
het is een wandeling in de bossen zei zij
ik geniet van de geur
ik ben de mond die je wacht zei zij
een schenkbord
twee oliestenen mijn lippen
zij brengen u daar waar god is las ik
ik geniet van de geur
en jij ziet mij niet
de bloem die ik brak
dat was toen zij droeg om haar hals een ketting
mijn ogen waren de parels
vermenigvuldigd om haar hals
legden zij mij blind in de nacht
soms schok ik wakker
en riep draai je om
geef me mijn ogen terug
die zijn bloedrood in de nacht
doch zij lachte
draaide zich om en legde de parelen af
zo ontwaakte ik blind
blind spreek ik nu klankschrift
bloedrood
op de tong van de dag
de parel
die ik brak

hij zei o.a. ook:

ik was wat doof geworden voor het heelal en ik hield altijd al veel van muziek, nu draag ik zo'n bril ziet u een dikke waar je mee horen kunt, er zit een apparaat in, maar soms zet ik hem af en ga ik een paar minuten op mijn kop staan zodat het bloed daar ook komt, want met alleen maar bloed in je voeten kom je er niet en verder adem ik zo ingewikkeld mogelijk omdat de ademhaling alles is zoals ik las en zo zie ik nu dus wat ik hoor en is mijn borstkas al weer mooi uitgezet en klopt mijn hart rustiger want als je niet oppast wordt het leven om je heen volgebouwd en het is toch waar dat wij de macht van de dood in ons moeten bestrijden door zijn gebied zo veel mogelijk in te perken al woont hij in ons en is hij ons deel van het begin tot het eind... dus verruim ik mijn borstkas en probeer ik mijn tenen onafhankelijk van elkaar te bewegen en ik geloof wat ik onthouden heb dat mijn vader mij zei, jongen zei hij je bent van het blauwe zand en weet wat dat zeggen wil we zijn in ons koninkrijk verdwaald voor je het weet en zien maar één kant meer van al zijn gezichten zodat we ons levenlang leven in angst voor de andere helft en pas daarvoor op...

want:

*wij moeten de aarde vullen met onze ogen
 een hand vol zand is de nacht
 die de vormsteen onzichtbaar maakt
 maar de gezichten zien ons aan
 en wij zijn het kruisingsvlak
 van de donkere beeldberichten*

onze ogen moeten de aarde vullen
en:

zo zijn er mensen die de paddestoel zoeken van de kleur die zij denken dat de geheimtaal uit de ongeziene mond zal hebben en die boven een vuur houden dat zij geheim stoken tot de geur hun neusgaten binnenstroomt en zij diep ademen tot de geur hun lichaam geheel vervult en wel zo dat er een nevenwerking in de hersenen ontstaat die vreemde berichten stuurt naar de zinnen opdat een verschuiving in de verbeeldingsvlakken ontstaat waarvan zij het middelpunt vormen en een gezichtspunt innemen ten opzichte van zich zelf dat zij zeggen zie daar ga ik mijn gast de vreemdeling die mij jarenlang bewoonde en beheerste maar wiens stem mijn oren niet verstonden en mijn ogen kenden zijn gestalte niet waardoor mijn gang bepaald wordt en zo vervullen zij zich zelf en leren de jongen lopen of het meisje dat zij waren voor de tweede en definitieve keer en kennen zij meer en meer het landschap dat hun ogen innerlijk hadden gesticht en waarnamen uiterlijk om zich heen zodat de gang der voeten zeker wordt onder de oogopslag die de wereld uitlegde en hen de vloermat was en zij zeggen zie onze ogen vervullen de aarde tot de overgang van de laatste adem is gekomen en wij vreesloos zijn want wat komt zijn wij zelf...

en ook zei de man:

*zie onze ogen
de zeven zijden van het licht
staan schuin aan de ruimte gemeten
van de trappelende traan
o groter dan een mondvul man
in het zandstormgericht
zien onze ogen
het mes op de horizon*

want:

*de vreemdeling stond daar
hij leunde tegen niets den de ruimte
zijn voeten niet aan de aarde
een spin in zijn web hing hij
maar het web zag men niet
hij was één met de ruimte
was zich zelf en opgenomen
was de stenen de rooilijn der hemel
de brug tussen dag en nacht
en alles beschreef hem dat om hem was
tot hun schaduw
kortom: die man wàs*

d.w.z.:

gewone wapens worden in depot ondergebracht of:
als ik lig met mijn voeten in bagdad en mijn hoofd
in istanboel dan zal mijn hoofd in istanboel voelen dat
men mijn voeten in bagdad verbrandt
want o onze zenuwen

daarom gaat er op hete zomerdagen een man met een cello langs het strand en speelt tussen de mensen het lied dat de zee beweegt en zachtjes zingt hij met een stroehoed op o zie dat zij gevuld is met licht en geluid het warme gewelf van de zee maar straks als de zon verdwijnt over het rode pad dat zij zich zelf heeft gemaakt uit de draad van de dag dan horen wij hem spreken tegen de nacht de man met de cello en hij zegt zie nu staat de dood lachend in de duisternis en zien wij hem niet want hij woont in mijn cello en geeft slechts geluid als mijn strijkstok hem streelt

dus ben ik 's nachts alleen aan de zee zei de man
en speel kaart met mij zelf op de cello
verwissel standpunt gezichtsveld en vraag
terwijl de dood zit te rusten in de oren
van hen die gingen om te slapen in hun huizen
en als hij rust slaat hij zachtjes op hamer en aambeeld
verwisselt hij standpunt gezichtsveld en vraag
en terwijl dan de kinderen worden geboren
heeft hij 's morgens de vleugels en kettingen klaar
voor elk kind één vleugel aan de schouder
de ketting plaatsen ouders en kinderen naar keuze
dat wil zeggen passende in de bestaande schakel

en ik hoor:
ik zal opnieuw op aarde vallen
mijn ogen twee melkmeiden
en net zo blank
twee slaggers die roepen en horen

kinderen ga liggen
daar komt de beer uit berlijn
en opent zijn bek
en niets meer te zien
de doktoren hoor ik hebben de verantwoordelijkheids-
spieren doorgesneden in hun lange witte jassen
nu staan zij te lachen en zeggen niets
zij zien het werk van de beer
't was een gaaf kind
't staat in hm ogen
't was een wit kind
toen het geboren werd stond de dag met het avond-
hoofd
van de zon in de hand
boven de zee
de nacht viel
de reddingsbrigades werden gewaarschuwd
langs de gehele kust
de duinen stonden in rijen met hun ruige hoeden op
degenen van zand wierpen zij de zee in
zij stonden rustig en zeiden niets
langzamerhand kleurden hun jassen zwart
traag spoelden de kinderen aan
hun monden geopend
spraken zwijgend
van de witvis die hen ving
uit de ondergrondse meren
die liggen onder zeeën en land
waarover wij varen en waarop wij wonen
oorlogen en vredes lang

putten wij daaruit
aan de hand van de witvis
die zwijgende sprak uit de mond van de kinderen
hùiiveringend stonden de duinen op de keerlijn
mompelend boog zich de jutter over
drempelwaarde wat aanspoelt
twee rokken en een hoepel vol rook
melkmeiden
slagers
gifkikkers onze vreemde bewoners
wie spreekt?
zie ik duinen en doktoren zich afwenden
en kruipen in het oor der duisternis
zo staan wij alleen
en horen het zilte woord
kristal op de lippen der kinderen

zie zegt men dan:
wij zouden u het portret kunnen tonen
zo het af was
de strijder met de rode veren
de dwerg die de twee bellen draagt
van hout hij
wij zouden het kunnen
maar zijn zachte sokken
zijn veelkleurig hemd
en zijn gezicht
rood poederhout nog in de bast
van de zeldzame boom
en wat wij vergeten hebben

zeker wij zouden het kunnen
maar zijn rechterhand die nog niet af is
o een leproze tovenaer in zijn ogen
symbool van wetenschap en berouw
zijn hoofd
nee wij zouden het kunnen
zo het af was
want jaren staat hij voor ons
zeer stil
zo stil dat wij hem soms niet meer zien
een geheim zijn contouren
dit is het moeilijkste portret dat wij ooit...
zo het af komt
zo het niet verloren gaat in zijn achtergrond
met wordingszaad bestreken wij het doek
nog voor de huid gezien was
want wij geloofden wel
ook in zijn buik een noot van oker
en zijn hart
het spreekt
het eist en zegt ik wil een tulband om het hoofd
want een tulband heeft lichaamslengte
en als ik sterf wikkelt men mij er in
een gouden helm siert mijn hoofd
o wij zouden het u tonen
zo het af was
onder de oude ikoon
zijn stralende en beweeglijke navel
o als wij konden
zouden wij het laten zien

zo het af was
dit portret
maar de hand ontbreekt
zijn rechter
en zijn veelkleurig hemd
en zijn ogen zijn nog niet gewekt
het slaapt nog
zijn gezicht
al ademt het soms over onze handen
en huiveren wij

en zo zien wij in de vallende schemer, waar wij wonen,
de vrouwen rondgaan, zij slenteren rond de graven,
die leeg zijn...
wij weten
zij zeggen in zich zelf de woorden op en de namen
daaraan verbonden

gebogen, zeggen zij, komen wij
en gaan wij
wij hebben alle reden
om onze halzen dragen wij de ketting
blank geschuurd aan de stroom
wij ontwaakten toen zij stierven
wij hebben hen begraven
tot wij terug vonden hun kraakheldere skeletten
wij zijn behoorlijke vrouwen
wij hielden alles schoon
en nu omhangen dragen wij hen
om onze halzen

als vroeger toen zij ons omhelsden
wij vrezden niet
wij hebben de beenderen gewassen aan de stroom
wij hebben gedaan wat wij konden
hard en droog zijn zij nu
zij schuren om onze halzen
zij verwarmen ons opnieuw
en wij zijn hun vrouwen
wij dragen hen nu rond om hun open graven
en horen de woorden opnieuw
zo ontwaken de echo's in onze oren
en beleven wij hun gezicht
en bouwen traag de lege tempelstad
van de vlakke
hun vlees dat ons jaren bewoonde
wij kregen kinderen jaar op jaar
die droegen wij
nu dragen wij hun makers opnieuw
de lichte schurende last die zij ons waren
en horen de verhalen
van hun ruisend gebeente

zij zeggen:
luister
er is absoluut niets
ook niet de gebloemde doden
die wij waren
niet het dal der koningen
waarin wij vergingen
wij

de ooievaarstorens die de nesten droegen
wij
onwetende zeester in ruimten verdeeld
waar is ons lichaam
dat jullie droegen
wie kent ons?
de zittende jongen die zingt?
aan het ongeziene water
blind in de zang van ons hart
wij horen hem
hij zegt
de zee is blauw
daarin de vissen
diep daaronder de ruimten die zij vrezen
zweemmende trachten zij zich te redden
wij weten beter!
o, zeker!
nietwaar Barkuk was een mooie jongen
een slaaf
voor tien pond verkochten hem zijn ouders
zij waren behoeftig
voor 25 pond werd hij daarna gekocht door de Emir
en twintig jaar later was hij sultan van Egypte
was hij de jongen die zong?
want wie bracht hem om
was het Kâit Bai om zijn kracht
die zong aan de zee als hij
en hem vermoordde om redenen dat de golven
bruusk zijn voeten omspoelden
en niet zijn hoofd

dat heet was
en redeloos
zo was zijn hand vlugger dan zijn gedachten

en wat zeggen tot zich zelfde dochters der woestijnen
die de woorden horen?
zij zetten zich 's avonds om de lege graven en zingen

*O, wij dochters
baren wij absoluut niets
maakten wij tevergeefs de deuren zo laag
dat de ezels niet konden binnenkomen?*

één van hen stond op en zei:
ik ben de jongste ik leefde toen ik jong was aan de zee
en wij aten elke dag vis, totdat op mijn bord lag
de vis met de angel, waaraan mijn lichaam niet gewend
was en ik innerlijk verscheurd werd
en jou leerde kennen
die ik nu draag om mijn hals
je hoort me!
glimlachend stierf op die dag mijn vader
jij nam mij mee in de koets
spelende doofde jij de pijn
aan het graf van mijn vader sprak men
van eensgevend geld
daar raakte ik je kwijt totdat ik de bloemen strooide
en zag dat jij op de kist zat
een glimlachende vader
naast mij weende mijn moeder

van af dat ogenblik achtervolgden ons de verhalen
wie kent nog de vrouw die schelp voor schelp
de grot moest bekleden?
driemaal per dag werd mij het eten toegeschoven
door twee jonge handen, die mij ook
de manden met schelpen gaven
zijn gezicht zag ik nooit
zag ik jou?
zijn stem was de echo uit een wereld die ik gekend had
een kind dat zegt:
moeder spoedig zal ik op reis gaan
schelp voor schelp kleefde ik aan de muren
ik zag zeeën en schepen
en het schip dat ik kende
groen waren de bomen
als ik mij oprichtte voor de vensternis
ik bouwde een zee
een groene grot
en jij fluisterde
de laatste schelp een groen horentje
die duwde ik in de hoek van de kamer laag in de hoek
een plek die ik bewaard had
ik had kunnen gaan
jij zei nu kun je spoedig op reis gaan
nu is je arbeid beloond
ruisende horen sprak
jaren had hij mij volgezongen
ik zal jouw grot betrekken
stervend zal ik je stem bevolken
maar op de dag van mijn vrijheid stierf ik

alleen de woorden bleven
in deze volgorde
die ik kende:
meisje
koningin
roos
bloeien
bewegen
verschuldigd zijn
en de vraag:
wat doen wij dochters in het uur van de waarheid?
een muur van beschutting?
schuilen wij aan de huid van de aarde?
koesteren wij de stem van het dier
dat ons dag in dag uit belaagt?
later weten wij beter
wij zeggen:
de muren zijn slechts de details
de constructie is hangende
de muren voegen zich om het geheel
om het te beschrijven
koorts opent de bovenste ruimten
waar je niet bent
daar weet je woont het grootste geluk
en zo lopen wij rond om de plek
waar hij niet is
en dragen hem mee
zachte schuurder om onze hals
wij horen en kennen je

en horen wij: wie kent ons nog

*zacht krakende zolders
zoeken ons de zusters
zoals zij ons kenden
raaf van hun hart
jaagden wij op de beren
zij de hand aan de haan
draaiden wij ons drie keer in de donkere heupen
laaide de schreeuw van het kind
aan de hals gemeten
ongeboren in de ruisende vlucht
twee sterren hun schouders
ongekend in de nacht vol bleke tanden
wij lachten over de drempel
een giftige gang
een mes
de loerende vogelkop gebogen
onvergetelijk gaven wij onze zusters te drinken
onsterfelijk aan de halzen gestold
houden wij de samenspraak
vast in de harde ruimte
aloude bewoners
en wij horen
zij zijn dood
we hebben jullie begraven
en lachen
weer opgehaald
en nu geplet aan de balken
kraait onze haan*

*dit is de middag van de mens
schuilende aan de aarde doorzichtig*

d.w.z. dat de grote Osiris, die zich verpakt had in een boom, wachtte op zijn zuster Isis, die de kinderen verbrandt in het hout van de boom, die hem voerde over de wateren der wereld en zo tot zich zelf kwam in het vuur door zijn zuster ontstoken...

*o vrienden door de vierpas van het paard
worden herten niet argwanend*

en het is daarom dat de priesters tot op heden beweren dat Osiris in hun landstreek begraven ligt en zij de dieren heiligen, zo vormend de bloem geheimzinnig web van het geurige raadsel dat ons wacht zoals drie steenzetters bezig zijn een dijk te bouwen zonder eind...

*zachte praters zijn zij
trage korendragers en welsprekende
zaaiers, strelend de huid van de wolf
ruig van leven en onbegrijpelijk*

en wij?
wij nemen een foto van de akeleien op de kale berg
en wat zei Quabapjou?
zeker zei de man zacht mijn naam is Quabapjou
ik reis veel te voet
en ik ken de woestijn heel goed die groot is
en geel en rood en heel dor

nee ik reis nooit alleen
met mij reist de koperslager die in mijn kop woont
een dansende ezel met een glimlach
hij verzorgt voor mij
de kleine kwellingen die wij zoeken
de sociale
de omgang ook
en de gemiste aansluiting
een toverachtig voorwerp om zijn hals
dat draagt hij
en hij zegt soms met zijn fluwelen oren de woorden
terwijl wij in een brede jas naar het einde lopen
als een tent vol fijne zenuwen
en de koperslager slaat het dak
mooi plat
net als onze gedachten
want al gedachten uitwisselend
spreken wij ons een uitweg
ook uit onze handen die trillen van drukte
en wij richten mooie en zeer wonderlijke draad-
figuren op
het duizendogig monster uit de tijd toen we kind waren
de ezel
de koperslager
en ik
wij kenden hem toen goed nog
in de slaapwandel der uren
zo leefden wij
wat later toen wij groter waren is hij weggelopen
of hij bang was?

hij herkende ons wel toen hij ons weerzag
hij zei ik ben teruggekomen zeggen jullie
omdat ik weg was dachten jullie
maar ik liep mee
een duizendoog op hoge poten gedragen
dwars door het bestaan
op zoek naar de witte broederschap
een huiveringwekkend maskerwerk dat ik laat maken
langzaam vindt de koperslager zijn vorm
ik ken hem nog
hij is ook jong geweest

en ik hoor hem nog zeggen: straks zal het zo zijn dat zij de frequentie van hun atomen zodanig
wijzigen dat zij uit de wereld van het zichtbare kunnen verdwijnen zo zij dat willen om eindelijk
de ongeziene vormen van zich zelf te zien en van hetgeen zij zelf maakten zodat zij weten wat
het was om vervolgens ook de antimaterie te beleven zodat zij ongevoelig worden voor de
bergziekten die meer en meer heersen
dit zei de man zacht zal dan de tijd zijn waarin wij de stilte-groep vormen de kiemcel van het
stil bewegen waardoor het heelal ons reisterrein zal zijn en wij zien de ongerepte orde waaraan
wij werken binnen onze menselijke vermoedens

wij
de koperslager
de ezel
en ik

o ik ken u wel
toen ik reisde door
de witte woestijn
blanke vlam in de droge schelp
waarin de zee
ruisende
en
ademend
blind aan de ruimte
onze ogen een hand
dagenlang
zwart op de rug
van de aarde
bevend kameel
traag in het landschap der vondsten
de artefacten van lang vergane steden
tot de bodem bewoog
en in de bruine vierschaar der bergen
verrees rood
de naam Zafra
met de zouttent in het karrenveld
geladen o Zafra met het dek der vegetatie
winden waren de gierige vogels
zoals zij de bomen bewogen
en vraten aan de begane grond
wij werden opgenomen
in de vlucht
fatamorgana wij
in het kale portret van leeggevreten stilte
geroosterde sprinkhaan

krast de tong
het woord ligt in oasen besloten
plotseling
dagen niets en dan
opgericht in blindheid het dorp
duiken op de geslachten uit de hutten
bruin de huid aan het groen gemeten
van de vergane zee die zijn gezicht laat zien
in de eenzame beeldenmaker die zit
en schuurt de stenen lamp
met de zeven pitten
olie en rook is de nacht
dadels in de mond van het kind
zwart als de jaren van het blad
dat viel toen de zee zonk onder
het peil van het leven en zij nog slechts
herhalen ademend ademend
werkend de adem van de verschaalde vondsten
die wij dragen omrand met bet kristal
de uiterste vorm der spiegels
waarin wij staan en zeggen
dat zijn wij
zijn dit zenuwen en welgekozen woorden?
is dit de wens om in deze droom te staan?
en mijn geliefde dan, vroeg de man

*in de regen zingt zij
 zacht riet op haar tong
 ruist de eenhoorn nader
 gebogen spin naar zijn web
 goud herfst en geur van
 stervende bladeren opgenomen
 in zijn speurende adem
 omgord met voorzichtig spraakvermogen
 nadert hij
 fluistert hij
 wie ziet mijn zwart gezicht
 o mijn geliefde
 goud weerspiegelde herfst en geur
 van het stervende blad in de hand
 wacht zij de spiegel van mijn gelaat
 het verloren gezicht her gevend
 de noodlottige glans van de hand
 die alleen staat geheven
 oog in oog het mes
 komt hij mijn eenhoorn
 en nadert
 nadert de tweelingmaat
 wisselloper in ruimten ongekend
 vrezend doorbreekt hij de spiegel
 gejaagd en geschroeid in de wil
 van de weerstand stromende
 zwijgende trommel die de grenzen
 verwijdt en inkrimpt zo
 dat de flanken der adem
 het dier zijn lichaam bepalen*

*gulzige bloem richt zich op
o een maan van aarde
waarin wij verdwijnen
en alleen staan
brandende lava die de landen schroeit
tot het niet bestaande
de dode vorm vergaan wij
opstaand in de ruimten
tussen ogen en adem
een lege hand het orakel
dat ons verbergt en onthult*

zo ging ik dan naar de stal, sprak de man, met een mes, legde haar terneer op het stro in de donkerste hoek en onder de adem der levende dieren en ben toen ingegaan en heb haar verwoest tot in de kleinste delen van haar bestaande lichaam terwijl ik haar ogen spaarde die mij groot en smeltend aankeken en aanspoorden en toen zij geheel in stukken lag heb ik haar in de oven geschoven met het brood en zie hier is de zeef met haar resten alles wat over is en dood en stof maar haar ogen zie ik dag en nacht nog voor mij grote smeltende spiegels van innigheid waarin ik mijzelf zie en haar stem hoor haar meer dan ruisende adem

en hij zegt: ik zal geduldig gaan
het lam wijzer
dan de stoel die gesteld staat
zacht zuchtende scherprechter
hij weet het niet de eigen zetel
rozarood is zijn hoofd
die hij kent als de keerzijde
zijn aders gezwollen
dat men de dood van de enkeling maakt
altijd alleen hij
overtuigd dat de velen zullen leven
wie zijn hoofd stoot zo hoor ik
verbrandt zijn aangezicht
o ik zit al
zijn blikken en ik maken samen een groot dier
hij hoort het juichen buiten de poort
dat zijn de velen, zegt hij
ik glimlach ik zit en ik wacht
verviervuldigd is de kracht van de mens
in doodsnoed, zegt hij en legt de banden aan
ze trekken zich los en wreder
staat en klinkt het geluid in zijn oren
dat ik niet hoor in mijn web
zegt hij schakel en bord en wijst
daar komen de heren denk ik in 't zwart
zij zijn er niet op berekend
zwart is de cel van hun pak, zegt hij
ik glimlach en groet de heren
watten in de oren zegt hij
de grote wever staat over alles

hoor ik het gejuich van het einde
zeker de pols is nog goed, zegt hij
hij streefde ik voelde mijn hand
ogen en handen zijn poorten
de grootste poort is het lichaam
van in-en-uitgang van adem regelmatig
stop op bevel en schakel
wij schakelen over, zegt hij
daar komt de prater van sekula-sekolorum
wij staan open en horen het gejuich
van het rijk zalmt hij en de stoel
ter rechterzijde des heren
staat hij en houdt de schakel
in de band van de banden zit ik gebonden
grote wever daar gaan wij onszelf
verliezen in zonde genade en gezondheid
gezonden zijn wij en ik zie haar ogen
zo zij lachte en de man met de schakel
ik zie zijn ogen en hij herkent mij
de heren ontbloten hun hoofd en zij zien mij
veraf juicht het lachen onhoorbaar
maar versterkt staan de banden en de korte
de schicht de blik van haar ogen vlammend
in mij en o weerstrevend de stoel ga ik over
zij vangt mij luidlachende kever
blind in het feit van haar lichaam

dan spreekt er een vrouw zacht onder de bomen:
dit is een prachtige tas
de bomen nijgen de takken

hier zit heel mijn geheugen in
de takken praten met hun bladeren
als ik hem open vind ik wat ik zoek
zeggen de bladeren in ons stolt de begeerte
en wordt de jager opgelegd
de viool die ik bespeelde vond ik terug
en al het geluid in verschillende vakjes
ieder het zijne zo hoor ik weer hoe de zee
ruist in de verte en zie haar hoor mij
de groene moeder zij zingt
dat de koordknopers klaar staan
in magische reeksen gesteld
met het telraam te tellen
en verschuiven de hartklop
zodat in de bladeren stolt de begeerte
en woord wordt in het wiegende oor
van de oneindige moeder die zingt

*o het hoofd van de man
de gewonde
drijvende in zee
alleen gekeerd het gelaat
in omarming
hoort het bewegen der vissen
die ik voed
en ziet in de kom van mijn ogen
de kaarsen die ik loop
door de oneindige zalen
mijn lichaam
zijn halsbrekende moeder
ben ik opnieuw de helm
die hem beschut
waaruit hij drinkt terwijl
mijn huis hem de wonden
heelt en hij spreekt in mijn mond
ik liep kaarsjes
brandende wortel doorstak mij
de man en opende de ruimte*

zo zong zij, zei de vrouw, in het negende jaar van de koning die viel en spreekt in mijn tas zoals ik hier zit, alleen onder de bomen, o een vrolijke visdief was ik, die gaten pikte in het ijs om het geluid te verleggen, mijn oren vol kleine steentjes, die spraken over de bekers...

ik hoor ze opnieuw

ik sta op en ik zeg het is tijd nu rechtstreeks te gaan naar de zaagselhandel om de koperen vogels te kopen die zingen uit ijzeren pijpjes...

ik zet mijn baret op

de groene nu

een aardlaag immers zo las ik verbergt meer van de mens dan alle levenden tezamen, zoals ik ze zie staan en zij mij zien gaan van af de halte en hun ogen en woorden leggen op mijn wang en zonder genade zijn

ik houd mijn tas gesloten

zij zullen niet binnenkomen

en ik praat, ik zeg, ik praat maar door, met woorden verjaag ik de woorden en spreek mijn wangen leeg en onafhankelijk ik, ik zeg:

klaar!

voorbij!

over!

ik ben ik!

een aardlaag verbergend alle woorden die zij mij spreken en die ik ken en ik sta alleen in het uitzicht dat ik houd en ben verhuld die ik ben onder de schijn van aanwezigheid, gevormd in de vlek die mijn ogen zien en ik ben

en men zegt zij is gek
en ik heb mijn hoofd
ik laat het hangen en hoor de woorden die mij spreken en ik zeg ze na tot ik doof en blind
geworden, word opgenomen in de stomme ruimten van de man drijvende in zee, aan zich zelf
ontkomen
die ik zag
die ik herkende
in het negende jaar van de koning
ontkomen en ontdaan van de stukkende adem, die het
ongekende verdriet van de mens is, die naakt is
en niet in staat in zijn nacht te leven...
zo hoorde ik wat er gebeurde
zo jaag ik de trage praters van mijn wangen
en ik hola!
weg!
ik ben ik!
hoor:

*vier paaltjes dragen een afdak
in het land van de acht zaligheden
gesteld op het ronde grondplan
daar onder de ademverloren man
zijn handen omhoog, twee vogels
opzettelijk tot wonden bewogen*

en dit:

*wie brengt ons
in de kuil vol koerende stilte
als wij de nacht ingaan en vragen
om bescherming tegen de duisternis
los koper op onze tong
de smekende woorden
wie?*

want onder ons gaat heen de felle man als een boom
en vindt zijn einde op een scheepswerf
vijf meeuwen vechten om een stuk brood
als de schipper zegt:
ik verbrandde mijn schip op het water
ik vloog op en hoor, zij zeggen
ik heb mij tekort gedaan
zes graankorrels in mijn open hand
lig ik koud in de kamer
ik weet met de hamer was ik altijd snel gereed
gaven de planken het antwoord
een wit lam, dat donzig zijn hoofd heeft gelegd
om mijn zwijgende mond

*in de geruisarm der aarde
liggen de vergeelde kinderen
hun strohand gelegd om
de borst van de moeder
de wilde schimmels van het
vergeten, steigeren heimwee
in de tekentaal die zij doen*

*zij verwachten nieuwe demonen
zoals Djengis die zei de dag voor zijn dood
ik heb geslapen alsof de dood mij nooit kon grijpen
nu dragen de vrouwen de doeken aan
en leggen hun vingers om de kin van de keizer*

*de aarde die wacht is bruin
zij draait en houdt haar zijden geopend
zij is de deur
zij ontvangt haar gasten door de te lage poorten
wij zijn haar voedsel
om haar borst nog de strohand
die haar bebouwde
nog beschijnt haar de zon*

*achter de baar van de man
de roeiers, acht zwarte kraaien
zij vullen met hem de boot*

*de aarde draait en wacht in een licht
dat zij zelf niet geeft
de aarde verwacht ons
en brengt ons*

vijf meeuwen vechtend om een stuk brood

*dit is de brug, zei de man
een paard kan er over
een ezel ook
en wie brengt ons*

zo gebeurt het dan dat wij soms laat in de avond thuiskomen nadat wij de gehele dag aan de rotswand hebben gestaan om daarop te tekenen het dier dat ons gedurende ons leven geregeld in de slaap is verschenen en ons naar wij dachten zijn omvang en beweging duidelijk in onze geest had gegrift en tevens de eis een echo van zijn verschijning in stof te slaan opdat wij voor altijd zouden weten...

wat gebeurde echter?

onder onze tastende handen naar de vorm van het dier zoals het in onze ogen woonde en de wens het na te maken zoals wij het gezien hadden schenen zijn omvang en zijn contouren dusdanig uit te groeien dat de rotswand die wij gekozen hadden om zijn verschijning op vast te leggen onder onze tekenende handen eerder in-eenschrompelde dan dat de vorm van het dier vollediger werd onder onze arbeid

wat deden wij?

waren wij bezig een dier uit te beelden groter dan wij gezien hadden of was het dier uit onze ogen bedrieglijk groter dan de rotswand die wij de grootste van onze landstreek wisten?

want hoe wij ook trachtten het dier tot die proporties terug te brengen zodat het geheel op de rotswand kon worden gesneden het lukte ons niet

wij hebben toen dagen achtereen zitten zingen

dagen en nachten

één lied voor de ochtend vroeg

omdat de ochtend begint en de mens niet

één voor de middag laat

omdat de middag voorbijgaat en de mens niet
één voor de vroege nanacht
waarin het dier leeft en vorm heeft
wat zagen wij na zeven dagen en nachten?
wat wij nooit eerder gezien hadden of geweten
wij kenden het dier niet zoals wij dachten dat het was
tegen de rotswand in de laatste nacht van ons zingen en ons een klare heldere dronkenschap
van vermoeidheid de ogen scherp had geopend als kleine koele sikkels zagen wij het bewegen
tegen de rotswand in scherpe lijnen en het was kleiner en zijn contouren waren verlicht alsof
het brandde maar met een blauw licht zijn reusachtige staart leek de giftong van een adder en
zijn muil snoof witte lijnen die aan de rotswand bleven kleven
ons gezang verstomde tot een gesmoorde kreet
het dier tekent zich zelf
velen van ons vluchtten
wij zagen hen nooit terug
maar wie van ons zwijgend de nacht hebben uitgekeken hebben gezien dat het dier zijn kaken
bleef bewegen tot de komst van het licht en dat het naarmate het lichter werd zijn bewegingen
trager en zijn ogen bleker werden zijn krachtige poten zich schrap zetten als werd het getrokken
naar een plaats waar het wist te zullen moeten sterven want het was een schim van doodsangst
zolang wij het konden onderscheiden een stervend dier dat de rotswand zonder een spoor van
zijn angstaanjagend leven tot zich scheen te nemen...
tot enkelen van ons de moed hadden de rotswand te

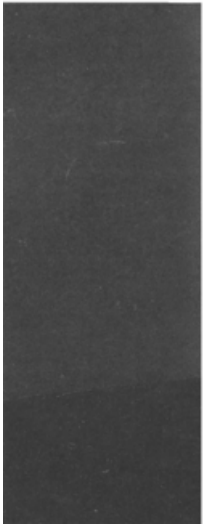
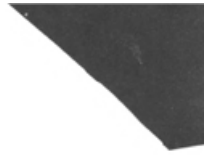
naderen en wij zagen toen wij stonden zoals wij daar dagenlang hadden gestaan met beitels,
houwelen en krabwerktuigen:
het dier heeft een mens getekend

[Flaptekst]

Schijnbaar chaotisch is dit boek - schijnbaar, want het heeft de stilistische eenheid en de strakke compositie met Bach's dreistimmige Inventionen gemeen. **Dit is een nieuwe manier van lezen!** Wonderbaarlijk is de afwisseling (steeds precies op tijd!) van ernst, humor, van vertellingen, mythen zo men wil en lyrische intervallen van bezwerende kracht. Schierbeek bereikt hier met zijn 'procédé' een enorme hoogte. Een hoogte die nog geen Nederlands schrijver heeft bereikt: zo'n gegroeide eenheid van vorm en inhoud. Zo'n getourmenteerdheid naast archaïsche rust. Een literatuur, die zich slechts met muziek en dan vooral met J.S. Bach laat vergelijken. Spannend als een detective - voldragen als een partita. **Dit is een nieuwe manier van lezen!** Men zal zich door dit werk gewonnen moeten geven aan de bedwelming en het schokkende van zijn proza (poëzie?), waarbij de schoonheid ons en passant wordt cadeau gedaan. Vóóordat maan en aarde botsen, zal een dergelijke gebeurtenis als het verschijnen van **Het dier heeft een mens getekend** de rust van onze nationale letteren niet zo hevig kunnen verstoren. **Lees, lees, lees!**

In het gesprek 'Bomen' tussen John Vandenbergh en de schrijver dat er op volgt worden de achtergronden van Schierbeek's éénmans positie en werk in onze literatuur indringend belicht.

J.W. Holsbergen

Het dier heeft een mens getekend
drukgeschiedenis

Het dier heeft een mens getekend. Amsterdam, De Bezige Bij [april] 1960. 20 × 12,5, 148 blz. Omslag Karel Beunis GKf. (Literaire reuzenpockets; No. 8.) Prijs ing. f 4,50, geb. f 7,90. Opdracht: voor Margreetje.

Op blz. 117-148 'Bomen', een gesprek tussen John Vandenberg en Bert Schierbeek. Op omslag achterzijde tekst van J.W. Holsbergen. Voorpublicaties:

In: Schrijversalmanak voor het jaar 1957; samengesteld door Bert Voeten en M. Beek. Amsterdam, G.J. van der Peet, eind 1956.

In: Podium, 12e jaargang, No. 2, maart 1957.

In: Podium, 13e jaargang, No. 2, november 1958.

Het dier heeft een mens getekend; 2e druk, 1963.

Ander omslag en andere pagina-indeling dan in 1e druk:

'Bomen' op blz. 119-148; tekst op achterzijde van Ton Neelissen [uit Elseviers Weekblad, 22 oktober 1960].

Verdere gegevens als bij eerste druk. Prijs f 8,60.

Het dier heeft een mens getekend; 3e druk.

In: Bert Schierbeek. De gestalte der stem. Het dier heeft een mens getekend. Ezel mijn bewoner. [Amsterdam] De Bezige Bij, 1981.

De 3e druk is een fotografische herdruk van de 1e druk.

[Ezel mijn bewoner]

Ezel mijn bewoner

Litteraire Pocket 110

Bert Schierbeek

Ezel mijn bewoner

1963

Uitgeverij De Bezige Bij
Amsterdam

Copyright 1963 by Bert Schierbeek Amsterdam
Druk Bosch Utrecht

253 (5)

voor Margreetje

[Ezel mijn bewoner]

de zee houdt op bij het strand, zei hij
 nee, zegt het kind: de zee loopt door onder het land,
 want onder het land, de ruige pels van beweging,
 beweegt de zee, die ik 's nachts zie
 de deinende golfslag van mijn adem, zei het
 een netwerk, zeg ik
 een levend netwerk
 wie kijkt er door?
 wie zit er in?
 waar is de spin?
 de spin zwart, met zijn poten harig, woont in mijn borst
 zoals de zee zwemt onder het land
 het land en de borst bewegen
 zij bewegen als uitlopers
 grondeloze dieren met de vangarmen open
 ogen aan elke hand
 zij zijn een web en geweven hangen zij in de bewegende
 de stilstaande
 de stotterende
 de zee
 die niet ophoudt bij het strand, zegt het kind
 samen met de dieren bewegend en bewogen
 zegt het kind: land
 en bewegen zijn voeten onzeker
 en hoort het de spin:
 het web weeft mij
 van daar mijn harige poten
 maar ik zeg:
 zie mijn borst is een gewelf

geweven uit de beweging
op het land en uit de zee
een schalen gewelf opgesteld
op de scharen mijn poten
uit de diepzeekeel der beweging zing ik het zelf dat
daar hangt
in de golvende schoot, de spin, de zwarte met
harige poten
aarzelend buigen de bergen tot dalen
gezichten vol maan en geleend licht
want aarzelend breken de ogen de bergen tot dalen
dalende wordt de berg geboren
de dakvorst staat gereed
hij zegt:
ik heb mijn hart in de macht
ik ben niet in de macht van mijn hart
ik ken de knechtsgestalte
vier soorten toehoorders
maar het woord komt tot een element
een ezel staat tussen twee hooischelven
en zegt ia ia
en wordt sacrament
in de trillende leegte
de boezem van deze zee
waarboven ik sta
en zing
ik kom
ik kom terug
dus bewegen wij ons op een luchttafel

met de inschriften van een vergaan spraakvermogen
rode sneeuw op zwarte beelddrager
en zeggen maatvast in termen van metafysica
wat wij gewoonlijk existentie noemen
is een tussenbestaan en dus staan wij er tussen
zijn wij beelddrager en beeld
en sneeuwen naar boven rood
alle betekenissen liggen strak om de woorden
rafelloos snijdbaar
breken wij los uit het overheidsleven
en zeggen:
 statenloos
 schemerhart
 zeilsteen
een reus vol rottende kabouters kruipt naderbij
wij houden de adem in
het is feest daarbinnen
hierbinnen, zegt de reus
wij gaan naar binnen
een kabouter zegt:
 de borst is waar het begon
 mijn eerste bewustzijn, zei hij
hij rent weg
een tram van hout loopt rond in de rug van de reus
achterop het witte spook
er boven de spin van energie
de rug van de reus
de kabouters schreeuwen:
werldholte

wij wonen aan de wand
de wereld is hol en wij bewegen ons
en zien een gele hond met een rode bal in zijn bek
de aarde
de hond draait
een blauwboersage komt tot ontwikkeling
geleerden staan lachend
aan de kant
zij zeggen: de kaak omklemt het woord
blaft de hond dan valt de aarde
een rode bal
een sneeuwbus rood doorklieft het heelaal
als het woord valt valt de aarde
zo herkent de maansluiper de hemellichamen
op het inwendig kompas
een ingebouwd instinkt diep in zijn nieren
en zegt:
de verte vraagt
de verste verte is de mens
een trekvogel
die de verste verten zichtbaar maakt
want:
ongezien zijn de dieren
zijn zij ongezien
de verste verte van de mens die ziet
de trekvogel zich zelf
gidstype met inwendig kompas
vader, kijk, zei de jongen, een salamander!
zijn vader gaf hem een oorvijg

waarom?
niet omdat je een salamander zag, zei de vader
maar opdat je je leven lang niet zult vergeten dat je
een salamander *in het vuur* hebt gezien!
zo blaast de aetherwind uit duizend gaten
en maakt ons de luchttafel
zodat wij licht dansen
en lopen en zeggen:
 bloeiende materie
 vecht tegen
 de tegenmaterie
 en kent zich zelf niet
wij staan ertussen
want o wie gevoed wordt uit de ongeziene bergen
en zoekt naar het huis
die zegt:
 aan de zevenmuur van het licht
 staat de schaduwhand van de ruimte
 in de ruimte wankelt de mens
 zijn hand omklemt mathematisch het mes
 en deelt
want:
 in de denneappel woont een schorpioen
en o kristal hoe kan ik sterven
ik kristal
zo schreeuwt in mij de ruimte
gesneden
en textvast
en weefsel

en geweeft
en wever,
en alleen,
alleen ben ik,
en hang in de samenhang
blind
en zie
ik hef het toeval op
ben lade en wissel
blad en dekblad
o schone wonde
die de hersenschors mij gaf
verstijfd mijn ik
dromend in nevenverschijnselen
duurde de val 15 seconden
en wat zag ik
de binnenkant van een voorstelling
o kristal hoe kan ik sterven
terwijl mijn ezel balkt binnen zijn leerproces
drie mandjes in één hand boven de maaktafel
en meten
en ja drie
een cirkel vol smart
drie tranen drie keer
negen
in elke mand drie
een nieuwe filosofie
handgerold
want zo zei Kant:

het zal in de toekomst nog bewezen worden dat de menselijke ziel ook in dit leven nog in een diep en vast verband leeft met alle immateriële naturen van de wereld van de geest, dat beurtelings daarop haar invloed uitoefent en daaruit indrukken ontvangt, waarvan zij zich echter in de mens nog niet bewust is, *zo lang alles goed gaat*.

dat zei Kant, de dromer in 1766

en schreef men mij:

ik ben een cirkel vol smart
ik heb er veel last van dat men mij dag en nacht
maakt tot middelpunt
en over en tegen mij spreekt
het zou aangenamer zijn als men dat niet meer deed
en ieder zijn gang ging

ik weet:

er zijn er die beweren over een bepaalde levenswijze
dat die beneden is
en een andere die boven zou zijn

ik zeg:

ik dacht na en hoor mij zeggen dat het figuurlijk en
in waarheid gesproken beter zou zijn zoals ik vond,
dat men zijn of haar leven meer met een herenhuis
zou kunnen vergelijken
een amor intellectualis
zowel boven als beneden een mooie eenheid
dit bij wijze van spreken

want ik zeg:

ik ben een mens en ik woon in een huis

een herenhuis
ik zeg geen pièce-de-théâtre om mij heen
dan roep ik koest of stil of zwijg of weg
want ik bewoon een herenhuis
niet mij bespieden
door mij heen praten
of dat te laten doen wat ik doe
want ik ben gevoelig
en daarom zeg ik:
men dient achteruit te gaan
geen mededingers in mijn herenhuis
ik ben wat ik ben
geen kringetjesspuwers in mijn huis
zodat de golven breken
ik ken dat
en ik sla met de vuist op tafel
zoals gezegd wordt dat god dat doet als hij ziet
dat wat hoog is laag behandeld wordt
ik neem een voorwerp en ik gooi en sla er mee
en ik weet het
wie zich slaat slaat zichzelf
en daarom ben ik een cirkel vol smart
maar zeg ik ook:
alleen aanwezig en redelijk zijnde sprekende met
redelijke mensen, valt er met mij te praten
maar geen misdadig televisme
geen dóórpraters
geen geestelijk vandalisme
want ik woon in een herenhuis

en zo is het:

geen charmeschool in mijn huis

geen kaaslach

maar wat is mijn huis?

een cirkel vol smart

en daarom zingen wij de huizen leeg

zing ik uit de kraterpijp van mijn drift

en staan de opdrachtgevers klaar

om de cirkel te onderhouden

met het dekblad van gestorven vogels

maar ik zing

een droombrug over wild gras

want vogel ben ik

levend

een overgangsvorm

die rondrijft aan de oppervlakten

in het krachtveld tussen stof en vorm

aardwarm

luchtgekoeld

een gaatjesdrager die de woorden rondstrooit

gebaren als de schets van een haai

en ren als een loopvogel

over de stuwmeren van mijn ervaring

waarin een man zingt

die zegt

het is midwinter en wij blazen ijs en sneeuw

ons lichaam uit

de demonische zee die het eiland omspoelt

van de heiligen
overhuifd door het eigen gestoelte
in zwanendrift bijeen
want zo komt de lente in dit huisarchief
en blaast door de oorkonden van de tijd
nooit zo zei de man is de wereld klaar
in de geheime woede die de ezel ons spreekt
uit de lengte en breedte van zijn lichaam
hangend aan zijn oren
en wij zeggen het allen na
ia ia ia
ja, zei de man, het was voor ons aanvoerders een groot
genoegen en een meevaller dat wij nog juist de
gelegenheid hadden om de vertrekkende gezanten een
overwinningstrofee aan te bieden in de vorm van
honderd afgehakte hoofden
dat was het zeker, zei de man
en hij lachte in de prachtweide van zijn woorden
en hij zag niet de molendwang en het wasgeld
en de tolgelden in het windhuis
van zijn stem
en daarom zing ik zijn huis leeg van woorden
droomdrager haas en jager
ben ik wild gras
en zeg niets
en:
 kom in mijn kooi
 dan ben ik je vogel
of:

zeven rechters eten de lever van een gehangene
o:
o zie de gelaten blikken in de ogen
van hen die de vreemdeling moeten ontvangen
schaalfragmenten van een vergeten heelal
zee van bergen
ik droomde van drie pillen die wij moesten nemen
de eerste een verdoving
de tweede een droom
de derde een schaalverkleining van de mens
tot zijn verdwijning op aarde
zee van bergen
het binnenmeer ons hart
zijn wij rivier en stroomversnelling
regelend de loop van het leven
van hen die onze mond bewonen
ver in de branding
spreken zij over onze lippen
en werken op de resten
het patroon dat wij vormden
en nalieten
o de gelaten blik in het oog
van de vreemdeling
na drie pillen zo klein als het heelal groot is
en hij herkent zichzelf
en de duizenden cirkels die hem omgeven
uit de voortijd
gevormd zijn wij uit wandelende bergen
en hadden onze eigen schaduw en wierpen die

vooruit
en weten
één groot continent vormden alle landen der aarde
en de innerlijke legkaart ons hart
geen spookaap zo klein
of hij woont in onze lendenen
de werkers op de hellingen der bergen
de eigen schaduw
van de eigen droom
onder een strooien hoed
en wanneer zullen wij ons wassen
wij astronauten en geologen
met de mythe van vergane goden
o de metafoor van een draaiende
vol mensen en graven
een donderwolk in het hoofd
en een reis naar de maan
drie pillen in één
en ik wandel met een hand vol sterren
door de ruimte en zie
ik ben de raaklijn van de cirkels
die mij dragen
en dus zei zij:
er wordt suggestief op de muur geklopt
op no. 17a
dat hindert mij
ik zeg: alleen aanwezig zijnde op redelijke wijze
met mij praten
zo niet dan zeg ik: mijn broer heet Jan

vroeger zei ik: mijn broer heet Jan
en het was over
of ik zeg: dames en heren, ik roep u tot de orde of
zoals de generaal zegt: ingerukt mars,
rechtsomkeert, in looppas naar huis, laat mevrouw
met rust of ik zeg en ik roep: ik heb pensioen en men
hoeft mij niet voortdurend te laten doen wat ik zelf
doe
ik zag ook wel Artis en daarin de sarusvogel
wie, vraag ik, is daarnaar genoemd, die mij sart.
en wie zegt mij voor wat ik schrijven zal
waar blijft de spontaneïteit?
want wie weegt de lichtstraal
die ik zie
wie de ruimtelijn
die ik voel
zoals de pastoor zei: ik leef met één oog op het
brevier en met één oor op mijn automatische hengel
verwilderd
ja zeker!
maar als wij aannemen dat kevers zéér massief zijn,
dan kan geen van de beestjes de groep verlaten en
ontsnappen aan de zwaartekrachtwerking van de
groep
nietwaar?
maar gesteld wij lieten hen zwerven in een geheel
oneindige ruimte en onbegrensd en zonder de zware
massa's die hen hinderen
zouden zij blijven leven

zouden zij gelukkig zijn
 of zouden zij ontdekken het uitstervend heeal?
 dat tikt op de muur
 dat tikt uit no. 17a
 en wij gaan verder:
 wij zeggen nu: alleen zijnde en zichzelf en zonder
 potkijkers zeggen wij: wij zwerven helemaal alleen
 in de ruimte, onze ogen vol maan
 en aarde vergeten
 wat zouden wij
 zouden wij sterven
 of ons gewicht verliezen
 en alleen zijn
 als nu
 en ik vraag: antwoordt nu no. 17a?
 en zo niet
 dan weg
 want mijn broer heet Jan
 en als we nu... met het oog op het brevier
 en mijn broer die Jan heet
 en ik... en ik de kever was
 en het licht wogen en te licht waren?
 en dan luid ik de duivenklok
 ik weet 17a antwoordt niet
 want wij leven de evidenties
 en de vraag is: de juiste verhouding te vinden tussen
 onthullen en verbergen en ik weet mij een blinde
 blind in de oneindige ruimte zie ik in het heetst van het
 gevecht de ontelbare legerscharen de hellingen afdalen op

witte paarden voorafgegaan door witte banieren geheven
in de molens van de wind en bewogen en zij schreeuwen:
wij zijn de droefgeestige molenaars
wie zien de wieken malen
maar zoals wij vroeger de zeilen zagen
bol van de wind die voer over de geweldige zeeën
zo zien wij de wieken niet
wij vergeten nooit het schip 'de vijf wonden'
dat op de rotsen te pletter sloeg
in de nacht dat wij de witte paarden zagen
die joegen over de golven
gedragen door witte banieren
want wij dachten de dood zwart
maar zoals wij hem zagen komen
was hij de witte verschrikking
een maansikkel gevallen op aarde
verblindend ons oog gewend aan de nacht
want wij voeren ziende door de oneindige ruimte
door geen dagen beperkt
want de zon was verschaald door haar eigen kracht
zo bereikten enigen van ons het duistere strand
en al wat wij nu doen is vergaren
het dode hout van de vijf wonden
zilt van de zee en keihard
en nu ben ik alleen over
ik leef nog voort in het donker
ik heb de kisten voor allen gemaakt
die nu rechtop staan in het hout
van de vijf wonden

en zie voor mij de mijne
 de laatste
 mijn rustplaats veiliger dan ik ooit waande
 te zijn destijds te midden van de piranja's
 en soms kniel ik
 en zeg vreemde woorden die ik niet ken
 die ik nooit eerder hoorde en mij niemand
 leerde maar die vallen uit de verborgen
 ruimten van mijn hoofd
 en ik hoor:
 triltafel
 moederrol
 en textwals
 en ik denk aan het hout waarin de golven spreken
 het hout dat hen brak
 en het hout dat zij braken
 en ik weet o de blindpers op mijn ogen
 en zie wit
 wit is de nacht waarin wij leefden
 wit het schip dat ons bracht en brak
 uit vijf wonden bloed ik wit
 zo sprak de man uit het schip
 de molenaar die ik ben
 binnen de tastcirkel van het variabele woord
 en ik reis verwilderd van de ene plaats
 naar de andere en neem de vijf wonden mee
 om het toeval op te heffen
 want schoon weet ik was Ananda in het bos Gosinga
 waar het gezicht van de maan zich openbaarde

en keerde van de duistere kant
die wij nooit zagen
naar het licht
en daartussen wij de ondergrond zichzelf
en het bevel
geef woord aan de ongekende wereld
zo sta ik alleen tussen de bergen
een vaststaand panorama
en zie millioenen jaren
en vraag
en lees:
 uit reeksen blinde en zeer kleine cellen
 die zich tot draden verenigden, een soort
 splitszwammen, ontstond het leven
en zo is het mogelijk dat de ene man zegt tot de ander
bij de verkoop van een stuk land:
 u is het mes
 ik ben het vlees
 de eerste is arm
 de tweede is rijk
en ik zie de bergen, de pieken boven de boomgrens
en het oog valt en ik zie beneden tegen de helling
de boer die zaait zijn koren tegen een hoek van 45°
hij heeft zijn ezel, zijn vrouw, zijn kind
hij zaait en de helling wordt geel in de zomer
en tegen de helling oogst hij wat hij zaaide
en hij zegt 45°
en
 uit de reeksen cellen, blind en zeer klein en

verborgen, die ik plantte groeide de helling geel
tegen het grijs boven de boomgrens en hij slacht een
geit en zegt sprenkelend het bloed van de geit in de
voren uit reeksen cellen en blind en zeer klein ik heb
ik gezaaid in de bruine helling tegen de grijze en ik
kende de reeksen niet maar het resultaat is geel en ik
offer het bloed van een geit en wij eten het vlees en
wij weten niet maar ezel, vrouw en kind en ik eten
want ik ben het vlees en het mes en mijn land is de
moeder die mij baarde en voedde en haar schoot is
mijn land waar ik binnen ga al zaaiende en mijn
vrouw ontvangt en ik weet niet dan dat het kind is
uit het land dat ik bebouwde en naar men zegt uit
reeksen kleine cellen en het werk van mij, mijn
vrouw en de ezel

en 's winters komen de wolven
en loop ik rond in de cirkel
de tastcirkel van mijn adem
en maak de grootste stap die ik kan
over de moedervoor
nog is de aarde heet van de zomer
nog gloeit rood zand in mijn huid
ik ben droog en hard als wit sneeuw
en zie op de bergen kaal
als een kudde buffels
een huis van koud steen
de markiezin en haar minnaar
nee zeggen zij, wij hebben het niet verdiend
het kwam ongevraagd als winst

we lopen rond
blind de handen voor onze ogen
om het vuur niet te kennen
dat onze leden verschroeit
en daarom kochten wij de kaalste bergen
onder de heetste zon
om daarop niet te verdienen
op de steilste helling bouwen we ons huis
zonder schaduw
en als de bloem verschroeit
dan was zij niet sterk genoeg
rood in wit vuur is zij nu
en wij zien de boeren werken
wij plaatsen het moedervat in de wijn die wij oogsten
een echo is ons leven
iedere oogopslag kaatst terug van de bergen
en zegt hetzelfde de herhaling
die het lichaam vraagt
droog water voor de bloem
rood en wij horen de kippen kakelen
die van ons en die wonen aan de bergen in de dorpen
en horen het kan niet
wij zeggen het kan niet
onze ogen zeggen het kan niet
maar de oren horen
en zeggen het na
zeggen als ezels ja
horen zichzelf in de verschuiving van heet stro
leggen lava in onze woorden gestold geweld

van de aarde
distels rechtop
zonder water
zand is hun voeding
korrelig zand is de lucht
een gesmolten zon
de maan een gebaar boven koel water
de wind boort gaten in ons hoofd
bevriest onze blik en wij houden elkaar de spiegel voor
en zeggen wie haar laat vallen is verloren
zeggen de boeren waar de distel sterft
ontstaat een bron
zo vermoordde ik haar dus zei de man
ik was in engeland en ik sprak geen engels
er stak een hard mes op in mijn kop
en ik dacht aan mijn vrouw
die woont ver over zee en is zwanger
en het mes stak heviger en hoger in mijn kop op
en pijnlijker
zoals een riet de lucht klieft met een fel smal blad
en zij lag onder me en ik sprak geen engels
ik hoorde alleen het gefluit van mijn adem
de hare hoorde ik niet maar zij ademde wel
zij bewoog en het mes ging hoger en dieper
een mes van onderen en een mes van boven
en ik wist niet en ik sprak geen engels
een zwart gordijn met sterren dacht ik verdeelt mijn kop
ik zie één over zee en één hier
en deze hier beweegt

en haar lichaam kreunt zonder een woord
ik spreek geen engels
haar stem hoorde ik dus niet
het was roepen en schreeuwen en de aanduiding
van haar ogen
twee sterren
een teken
ik verstond haar niet
ik lag alleen op haar lichaam en de kramp daarin
die om het mes vroeg
één mes onder en één mes boven
beide messen heb ik gebruikt, zegt mijn tolk
want ik spreek geen engels
en hij zegt niet dat ik gelezen heb wat ik niet verstond
en dat ik de vraag beantwoord heb
en nu sta ik hier en is mijn vrouw zwanger
en wat zij zal zeggen daarop kan ik niet antwoorden
en ik spreek toch haar taal
haar vragen kon ik nooit beantwoorden
en ik sprak toch haar taal
hier heb ik een tolk die ik niet nodig heb
en daar had ik er geen omdat wij dezelfde taal spraken
en ik zeg ik begrijp niet dat dat zo was
en dat was misschien de pijn in mijn hoofd
het gordijn dat mij verduisterde de hand die het deed
want de hand wist maar ik niet
zij was de tolk van mijn hand en ze zei niets
toen het kwam
van onderen niet en van boven niet

ik las haar en heb haar vragen vertaald
dwz de hand deed
ik sprak geen engels
ik zag een gordijn met sterren zoals altijd
ik ben stuurman en gewend in de nacht de hemel te lezen
mijn tolk zegt niet dat ik de hemel las
maar ik weet zo zeggen de boeren
waar de distel sterft
daar ontstaat een bron
en zo heb ik haar gedood
en kan ik geen vraag meer beantwoorden
want ik spreek geen engels
mijn tolk praat en vertaalt niet wat hij zegt
zo min als ik
ik zie de bron
zo zitten er dan te praten een blinde en een politieman
hand in hand
de politieman kijkt in de zwarte spiegels van de blinde
zegt ja en nee
de politieman verzwijgt wat hij zag
zij zeggen het niet
zij zeggen ja en nee
en onder de woorden bewegen de galgen
wij zijn opgehangen, zeggen zij
wat we nu ook nog doen, zegt de blinde
ik meen zij die zien
wij hangen, knikt de politieman
ik ben van de veiligheidsdienst
wij hangen, zegt de blinde

maar wie, vraag ik me af, hebben ons gehangen
zegt de blinde, ik heb ze niet gezien
zegt de politieman, ik was er niet bij
en zij praten verder over diefstal
dwz de blinde
de politieman zegt niets
ogen steelt men niet, zegt de blinde
die worden weggenomen,
zegt de politieman: wij maken verschil tussen
wegnemen, ziekte of diefstal
wij zien motieven
bijv. een man neemt iets weg
bijv. de ogen van een ander, zegt de blinde
dan hebben wij de psychiaters
die laten jullie praten
zij verklaren alles
behalve het gemis
ik weet waarom ik blind ben
hoe dan?
ik had een droom waarin ik mijzelf terug zag,
in het donker, zoals ik me nu zelf vaak zie
in het donker, bewegend en zoekend
de warme wanden, de holle spiegel
waarin ik blind mijzelf was
een bal was mijn huis en zij omgaf mij
maakte mij vorm, maar dat wist ik niet
want ik zag mijn vorm niet
blind ben je bij je moeder, zegt de politieman
en als ze je 't licht doet zien, ligt het leven op de loer

dwz je ziet alles, maar verkeerd
het licht valt verkeerd
je moet er aan wennen, zegt de politieman
zonder ogen ben ik niets, vervolgt hij
hij zegt het drie keer
de zwarte spiegels kijken hem aan
het is waar dat de handen bouwen wat de ogen zien,
zegt de blinde
ik doe niets meer
ik probeer niet alles te zien, zegt de politieman
dan heb je geen leven, zegt de blinde
ik ben hardhorend, antwoordt de politieman en staat op
nee, horen doe ik goed
de politieman drukt beide handen van de blinde
dag, zegt de blinde, blij dat je er was
in het donker verveel je je soms,
maar wie heeft ons gehangen?
dan is het stil
pestilenties zijn de voleinding van deze oude wereld
zo ook de leerziekte
en het mysterie van de bruine melkflessen
zeker
de crisis is er juist omdat zich nieuwe mogelijkheden
voordoen
daarom vertrekken we naar de maan
nee
we overdekken de hele wereld met een antistralingsnet
dat deden we ook met de electriciteit
ik vertrek naar de maan

o de zanger
die de zeevlam ziet
en omvat
de beschonkene
zij omkleedt ons
en legt nacht in onze ogen
de zeevlam
die de dieren onzichtbaar maakt
en onthult de toppen der bomen
en de vogels
de bergen en vuurtorens
die boven haar uitkomen
zeevlam
zilveren leeuwin
met zachte klauwen
omvat de beschonkene
hij zingt
hij zingt de waarheid
de verre van achter zijn ogen
en weet
de richting is zuiver
geen spijtkever te zien
wel de zekerheid
van het moederhoofd
het steekt op
de zilveren knop
de wandelstok voor jong zaad
geen been te zien
en toch de zekerheid

het gaat lopen
maar de weg kent het niet
o zeevlam
de muis is niet te zien
maar knaagt aan de gang
de duistere gang van gaan
in het dubbel perspectief
dat de beschonkene ziet
de zeevlam
omvat ons met je zilveren vleugels
radar-gevederte
want o zeevlam
vreet wat zij omvat
en zegt niets
en ik
en wij
ik zing:
o ik weet
waterbestendig
mij en woon
in een ketel van riet
verborgen in een appel
mijn ziel
overzie ik het aanspoelen
der dieren
de overtolligen
die de zee prijsgeeft
vijfpuntige ster
het hart

mijn appel
lig ik temidden van hen
op de vloedlijn
en maak mijn adem
die het beeld
uitspreekt tot getal
en vraag
waar precies woont het beest
in zijn graf
mijn appel
ik weet
ik ben een traan van de zon
en maak vuur
voor een gezicht dat komt
weef wapenen van berg tot berg
en zit met een kop
vol gevechten
in mijn appel
mijn riet
kan een paardehoef
waarborg zijn
tegen het vergif
een wild waterwerk
een zuipschuit
van binnen
naar buiten de engel
met het verkeerde gezicht
een lichaam van dauw
badend in de wind

en woest rolt de appel
voort over de verten
de kim
een mes in het vijfvoudig hart
diep daaronder
leeft het land
voort aan de voeten
van de zee
ongekend als mijn appel
in mijn ketel van riet
en ik
een lach van duizend jaar
die ik hoor
omdat al duizenden jaren
de mens lacht
en het brons van verdriet
dat ik zie
omdat al duizend jaar de mens
weent
om het spoor
dat ik zie
o als de aarde van brons was
en een zwaluw kwam
om de duizend jaar met haar
vleugels haar beroeren
en de aarde dan uitgewist was
dan zou de eeuwigheid beginnen
zoals gezegd is
ik ken een vrouw die lijkt op jou

met haar gaat het goed
dus gaat het goed met jou
dat is de plaats van totale kennis
wij gaan uit van het verhaal
waarin de man sterft
het was een droom
en twintig jaar later sterven wij
op dezelfde wijze
als de man in het verhaal
dat is het gezicht dat wij kennen
en komt binnen het duistere plan
dat ons uitwijst en zegt
het deel is gelijk aan het geheel
en in de nacht schreeuwt er een mens
alleen onder de bomen
een man op het paard van zijn zee
en weent
en droogt zijn tranen
en zegt kalm en bewust:
ontvoogding
ontaarding
vervreemding
geen groter dief ik
dan de dief ik van mij
mijn nacht
en legt mij
op mijn steen
mijn aarde
mijn kop

een woeste droom
schiets er uit
en zegt
opnieuw geboren!

dwz:

nu is de plaats en de tijd *bier*
een andere meetkunde
een hogere lengte
een diepere breedte
en de zucht van de man op zijn steen
het kan dus zijn dat de geboorte van de mens
een schok was
een val
en dat met de man
de vrouw viel
en wakker werd
en zij zagen het gezicht
hun gelaat van voor de geboorte
dat kan zijn
en ook dat ontwaken is
verandering in bloeddruk
zenuwen gevoelens gehoor
en zeker van oogopslag
die het oog blind slaat
dat ziet
en dat zien
ziende blind is
en een stok van geest
achter de deur staat

met het woord in hout
en dat het rond is
als een zeer oude steen
woelend gedaald in de eindmorene
van een dode rivier
dat kan zijn

maar ook en hetzelfde is:

dat de vogel zingt
de tak breekt
de vogel valt
en de boom ontwaakt

ik zeg

als de ochtend valt
op het eerste gezicht van de zee
ziet het strand groen
en zingen wit de dode bomen

want

het kind is een maan
een sikkel in morgen en nacht
en verdeelt de stam
tot kruin van verwarring
maar het kind spreekt
en praat verder

want

de schok van de wind
in een boom
de vaart van een rivier
in de zee
geeft vogels en vissen

de vorm
en de aarde het gezicht
en ligt de man op zijn steen
valt de steen
vliegt de man
en men zegt nooit drogen de tranen van de mens
maar een hond weent niet
en zo staat
in de stier van de middag
brandend de man
bloedrood
vrucht van de maan roept hij
de zon doorsnijdt zijn eigen schaduw
en ziet niet
bloedrood
de vrouw van beweging
die komt met de traanbuis van eeuwen
verweerd glas
in haar hand broos
rust het zand van de middag
zij loopt door zwarte tunnels licht
en nadert de man
die staat voor de stier van de middag
en naderend geeft zij antwoord aan de dood
de schaduwslag
eivol geschreeuw
in het uur van de waarheid
als man en stier samenvallen
in de éne seconde van het eendere bloed

en zij zien naderen
bloedrood
de vrouw met de traanbuis
zij knielt en vangt de tranen
van de man
de menners zijn ogen
de dief zijn lichaam
en herkent de éne seconde
en beantwoordt het eendere bloed
snijdt van de stier het oor
en dekt zijn ogen toe
zoals hij haar
bloedrood
in de middag legde
de traanbuis gereed
in de stier van de middag
en het uur waar werd
van menner en dief
en de vorstin die weende
zo draagt zij nu
beantwoordt de traanbuis
door het zand van de middag
nooit drogen de tranen
en een dier weent niet
zegt zij
en als de mens verandert
verandert hij chemisch
draagt de een de ander door de schaduw
verweerd glas

de mens weent
het dier niet
ligt bloedrood naast de man van zijn middag
en spreekt nu de middag?
wij horen woorden
uit een geheimzinnig huis in het geweld der bergen
waar water en wereld gemaakt wordt
horen wij de groene krijgers
zij zeggen:
 wij regelen het ras
 wij richten de zaadbank op
bloedrood in de middag
de wacht staat op wacht en kent ons niet
de witte handen geschoeid
zijn wij haar melkweg
zij kent ons niet
de redelijken
die staan in het sacrament van het goede en het kwade
tussen hemel en aarde
zonder bedoeling gingen de daden over de aarde
van de anthropus robustus
omringd en geheiligd
in holen
de holbewoner
nevelmensen zijn wij, wij redelijken
en straks maken we een nieuwe
een met een eierhoofd
en heel kleine handen
groot genoeg om te telefoneren

wij zien zijn hoofd
vol planetair overleg
en zeggen stil en koel als hoge bergen:
 wij regelen het ras
 wij hebben een zaadbank
 een bloedbank wit in ons
 hoofd ons hol en klinken
 en maken en kennen de faktor
de resus
bloedrood
onze handen zijn zo klein dat zij niet kunnen vallen
niemand zou onze handen horen vallen
zo klein zijn onze handen
dat is over 100.000 jaar
maar ons hoofd is een berg vol geweld
gestileerd naar het ei
en net zo ingewikkeld
de ongeziene draden die er lopen zien wij
de relaties en het schaduwpatroon van ons krachtveld
onzichtbaar
bloedrood
en resus
zijn wij geheel resonabel
en de klank is het hol dat wij bewonen
en de stap van de mens maakt
ons hol is ons hoofd
en wij regelen het ras elektronisch
er zijn geen nieten meer
bestuurd tolt het zaad langs de bloedbank

wij zijn de middag
en maken de avond
zeker, zij zijn gestorven
want de apen konden niet spreken
en wij gooiden de eerste steen weg
waarom
een offer
en liepen in de koenoekoe
en herhaalden
de zuiderapen konden niet spreken
zij hadden niet de gevraagde vorm van spanning
zij kenden het woord niet
al liepen zij rechtop
want rechtop stierven zij
hun gelaten gekeerd naar vis en maan
zeker
de eerste steen gooien wij weg
en zeggen offer en zien weer een eerste steen
maar de zuiderapen spreken niet meer
en spraken niet zoals wij nu horen
eerst was de aarde plat
toen werd hij rond
nu is hij peervormig
maar wij weten dat zij meer en meer zal gaan lijken
op het hart van een mens
het bloedende hart opgehangen in het heelal
zuigend aan de melkweg
en zeggen wij dan: wij hebben de ruimte veroverd
wij zullen de ruimte veroveren

geen vlo meer te zien, zei de vrouw
dat is gek
er is geen vlo meer te zien
de mens is totaal rein geworden
in de ruimtespiegels die hij heeft opgesteld
en hij regelt het weer over heel de wereld
en weet:
als de maan leeg is
worden de vissen kleiner
en alle vissen
want de dood is een idee
en als het idee sterft sterft de dood
dat wordt gezegd
de uiterste waarheid
en geen vlo meer te zien
o groenland, de spreekmachines staan al weer opgesteld
zij zeggen:
het is toch gek dat wij nooit meer vlooiën hebben
en ook:
de eersten gooien wij weg
wij weten
de zieke zee ligt te wachten
en Okina en Uba in hun modelhuwelijk zeggen
onze grootste wens is zeggen zij de mensen te helpen
daarvoor gebruiken wij de waaier
het symbool van het uitdijend fortuin
de waaier kenden de zuiderapen niet
die gooiden de eerste steen weg
en hadden het woord niet

o spraakverloren
gaat de man
zijn ogen vol stenen
ter bedevaart
en hoort
tassawwuf
ons laagste niveau
en ziet
de schildpad trekt zijn spoor
een wedren naar zee
de parelmoeder
de man is op weg
ik zoek de vriend die mij bewoont
zegt hij
en ziet de zwarte plaatsen
spraakverloren
zij hebben dit niet gezien
de voorwereldlijken
terwijl men zijn handen bindt
en hij hoort roepen
extase
geleerde hand schrijft
mijn naam in de aarde
vrouwen bedansen
naakt de letters
o geen tastbaar fruit
roept voorstellingen op
in het oog van de
ingewijde

spraakverloren hangt hij
in extase alleen
en hoort roepen
de waarheid heeft een huis
de bijl is geheven
zij zeggen
waarheid, wij maken de lach
en als ik val
spraakverloren
zeggen zij er is de ruimte
om op bepaalde wijze
de kamer te doorkruisen
op één plek
naakt in mijn oog
staan zij
spraakverloren
en wuiven mij na
met mijn eigen handen
en schrijven mijn naam
met mijn eigen bloed
zien de zwarte plaatsen
vluchten en roepen
wij zijn op zoek
op zoek naar een vriend
en horen
zie zijn laatste niveau
tassawwuf
ben ik de gek
van de voet die mij gaat

of maak ik een muur zolang zwart
tot er een wit schaap overblijft
luister

er was een man die ging op een morgen het bos in
in het bos ontmoette hij een wolf die hem aanviel
in het gevecht sloeg de man de wolf een klauw af
de wolf vluchtte weg op drie poten
de man ging naar huis waar hij zijn vrouw vond
zij zat bij de kachel haar arm in verband, zij hilde
en zei dat zij met houthakken haar hand had afgeslagen
de man vertelde haar van de wolf in het bos
hij haalde de klauw van de wolf te voorschijn
en wat hij zag was de hand van zijn vrouw
en de man vroeg zich af
ben ik de gek van de wolf die ik zag
of maakte mijn vrouw de muur zolang zwart
tot haar de hand afviel
mijn oom echter zegt:
 wat inwoont werkt mee
 en als het huis klaar is
 begint de dood
en ook zei hij
in mijn droom zag ik mij staan
op een zon van brandend gas
de planeten vlogen fluitend voorbij
zij waren met dunne draden aan de zon verbonden
en draaiden zelf rond
en zo zag Niels Bohr in zijn droom
het atoom

dat zei mijn oom
een kogelschrijver
en met de kogel tekende hij een rode haan
en zei: zie
zie de kreupelen komen al voorbij
en dit zei hij
en nam de kogel
dit is een mistpiloot
en hier een gebedsgenezer
samen in een park
zij zeggen:
 wat de mens maakt kan hij ook zijn
 daarom is het paard menselijk
zij zeggen ook en het is waar: hier fixeert een man één van
5 kaarten op iedere kaart een andere voorstelling: een
cirkel, een kruis, een vierkant, een ster en drie
evenwijdige lijnen
tweeduizend kilometer verder zit een man onder water
in een onderzeeër en probeert te raden welke kaart de
man fixeert en tekent het op later ontmoeten zij elkaar,
jansen en pietersen en jansen ziet dat pietersen zeven op
de tien keer raak heeft geraden
nu vraag ik:
 is de mens wat hij raden kan?
 of raadt de mens wat hij is?
 o één glanzend paard
 is een optocht van duizend kreupelen
zei mijn oom
melancholiek

en zo blaast ieder zijn eigen huis
de deur is de wond van zijn kruin
de vensters de schreeuw van zijn adem
geef hem een klap, riep de dokter
en het kind blies een kreet
de kreet was het fundament van zijn huis
met vensters en deuren
zijn wonden
wie hoort, hoort hen spreken
onafhankelijk
met elkaar
tot de adem breekt
opnieuw
en opkomt
het instrument neemt en meet tot handen en lippen
onbeschermd ben ik en vervreemd
zeggen diepzinnig de lippen over hun adem
die gaat los van het lichaam der mensen
een vorm
een aap van muziek
de aap schroeft zijn oren af en legt ze te luisteren
en ja en ja schreeuwt de zeester in zesvoud
om mijn centrum te bepalen, roept oom
de klimmende aap weegt zijn weg in de takken
hij kent de boom niet waarin hij woont
hij kent de boom aan zijn vruchten
als een prins spreekt hij met zijn bewoners
de oude bewoners herkennen hun holen
oren vol dwarspraat

zij strelen hamer en aambeeld
slaan met hamers en bijlen
een nieuw geluid, roepen zij
de aap vlucht uit zijn boom
een wereld gestorven en herboren,
zuchten de oude bewoners
en strelen hun onvindbare oren
zij geloven hun oren niet meer
en op zoek ziet de aap de groene krijgers
zij naderen de boom waarin hij woonde
zij vellen zijn boom
in de verdorde bloesems richten zij een nieuwe adem op
de adem bevrucht hart en mond
hart en mond beginnen te zingen
uit dode vruchtbeginsels
twee nieuwe oren
en roepen:
 wie wil komt binnen
 breekt zijn adem
 staat daaruit op
 meet instrument tot lippen en handen
 en blaast zijn huis
de aap keert terug tot zijn woning
daar ziet hij zijn nieuwe oren
hij neemt ze tot zich
staat voor de spiegel en zegt:
 zie, een ieder blaast zijn eigen huis
zijn stilte uit wonden
twee oren

wat inwoont werkt mee, roept mijn oom
hoor!
o laurens, kind en ik, zolang wakker gebleven
zolang uitgekeken en gewacht
en je kwam
je zei niets
je was laurens, kind en ik
en wij wakker gebleven
je zei toch: zoveel miljoenen gedood
geen hulp van de hemel
geregistreerd en dood
kleren verzameld en hun gebit
zolang gewacht laurens
je zei geen woord
en toch zei je voor ze je hingen:
waar ik heenga daar komen jullie ook gauw
o laurens, kind en ik,
zolang gewacht en wakker gebleven
je vlegel sloeg over de vloer
de dorstvloer van ons allen
kind en ik lang gewacht en wakker gebleven
dorst
nu ben je bij de anderen laurens
ze zullen je niet meer kennen
er is geen verschil meer
ze hebben er lang over gepraat of je ook zou komen
ze hebben lang gewacht en zijn wakker gebleven
nu je er bent
zeg je niets

je was laurens, kind en ik
en lang wakker gebleven
lang gewacht
nu in slaap gevallen
kind en ik en laurens
offer en slachtoffer
we zeggen niets
we zijn wakker gebleven
we hebben lang gewacht
we sloegen de vormmantels om
en hoorden de kikkers kwaken
zij riepen: geef ons een herberg
de herberg is beter dan de weg
het binnen brood giste in onze mond
kind en ik
geen springrekel bewoog
om ons schroot rechtop geladen en plantaardig
wij wonen binnensmonds
zeggen geen woord
en wachten
kind en ik
wankelmotorisch in ons hoogheids gebied
de mantel groeit tot onbedekte ruimte
laurens woont in, zei het kind
hij wacht in ons
en ik knikte
kind en ik
en wachten
één randstoring nog: de ochtend

je vorm naderde
je was in ons
kind en ik
wat inwoont werkt mee
in dit huis is niet te leven
als ik de trap op loop alleen
is altijd een ander eerder boven
ik moet mijn voet dwars zetten op het licht
als ik de trap op loop
en toch is de ander eerder boven
en worden de o's veranderd in a's
komt de dubbelganger en zegt:
in een ruimte van 100
leven er 100 en één
die ene heeft niet zijn eigen leven
je kunt het zo gek niet bedenken
of er komt een gevangene bij te pas
hoor!
de hosenvogel uit grossenbroden praat mee
en zegt:
ik weet precies waar het van komt...
maar het gaat er ook van over
de roos van mijn moeder is groter
is groter dan de roos die je ziet
ik zag het toen zij lag te slapen
o kom en vooruit dan en pluk dan
de roos die je ziet
en je strijkt neer
een wesp

met het verstand van de wesp neem je
je eet van de taart
en je vraagt, de mond nog vol
hoeveel kost een pond geroosterde kastanjes
ik antwoord niet
want wat het ook is het is altijd iets anders
maar ik weet
mijn roos wordt zo groot als de roos van mijn moeder
maar:
de man zegt nadat hij opstaat uit het weiland
zijn huid beziet
zijn woorden telt:
mijn huis krimpt elke dag
dwz mijn huis wil met mij niets meer te maken
hebben
en dat ben ik
en ik woon in
en werk mee
met minder- en meer-werk
en ik reken
en kom niet uit
maar zeker is dat de roos zal groeien
en ook; dat het aan geen twijfel onderhevig is, dat een
grote menigte verschillende uitstralingen, die men zo
men wil, stofdelen, ionen, of golfbewegingen kan
noemen, van onder de aardoppervlakte doordringen naar
boven en daar een zekere invloed uitoefenen, op de
verdeling van het leven in dat gebied, een verdeling
afhankelijk van het stralingspatroon...

alleen wij kennen niet het patroon en niet de aard der
stralen wij noemen ze evenwel: aardstralen
zo slaat de wajong mijn hand toe
de machtige

en weet:

de machtige is niet meer
het dorp is zwak geworden
men rekent en telt zijn kracht
men ziet niet meer

wie roept daar?

een man met een loden rammelaar
hij loopt rond en verkondigt de stilte
over de melkweg zegt hij tussen nevels vol sterren
praten er twee met elkaar
navelstreng het woord
in staalblauwe ruimte

in de ruimte mijn hand

mijn wajong

twee houten oren gespist

en luistert

en hoort:

saffraangeel lag ik op het witte bed
rookte een pijp en zag in de rook opstaan
een zwarte roos
in het hart van de roos een meisje
rose
en naderde mij
een zacht mes vol ontleding
en opende mij

een wit lam in haar handen
 ik schreeuwde
 wij hoorden de ruimten spreken
 de staalblauwe en kleurde mijn buik
 vol bruidsuikers rood
 in het woord verbleekten wij blauw
 tot hooggesproken ruimtevaart
 ons onthulde de daad
 ons ontvoer

want weet:

de machtige is niet meer
 het dorp is zwak geworden
 Tamba en Keba zijn op jacht
 zij kennen zichzelf niet meer
 zij praten samen in de ruimte
 en verstaan hun woorden in duisternis
 ik zal je bidden
 je doodbidden zal ik
 de kruiken staan opgesteld in de vlakten
 de bomen hangen vol bedden
 de mens ontvlucht de aarde

zo zei de man:

zo heb ik mijn erf verlaten en een kuil gegraven in het erf
 van een ander een geul om de kuil waarin ik leef met
 verlof in de geul mijn tandenborstel mijn beker, mijn
 handdoek, mijn tandpasta en mijn zeep en zo ben ik
 mijzelf en keer niet terug naar de plaats des onheils, de
 ruimte die mij baarde, mij opslokt en zal dempen de put
 die mij redt en ik zelf maakte

men kwam
men haalde de man uit zijn put
de man was niet meer
de bewoners van ons hart
ons hart is open
en zegt
kom tot ons
zeggen zij
het land wordt verlaten
de ouden sterven af
het land ligt alleen
rose het huis met de blauwe vaan
het vrolijk gedierte
dat jammert nu
en de boom die zingt in de vogel
de enige
en eenzaam de stoep waarop wij zaten
de geur van verbrande veren
zwarte vogels naakt op de nok van het dak
schildpad van tijd in verbrijzelde steen
waarmee wij bouwden
ja: op het huilen van de uil, zei mijn vader
trekt de geest zich terug
legt zich terusten
en geniet
want twee helften van de mens worden verzoend
de zon in de maan
de maan in de zon
en zo ontvluchten wij het wiel dat ons draait

nietwaar
door dit werk kruipt het dier
dat zonder ogen de wereld rondziet
het beweegt zich traag heen en weer
op zij en op zij en omhoog
tot het staat naast het eigen spoor
en ziet het patroon dat het trok
in ongekende ruimten
en zichzelf werd
en ziet het land wordt verlaten
waar wij woonden
raven plunderen de put
de ouderen zij gaan
en zoeken een plaats om te sterven
dichtbij in het verlaten huis
binnen de uitgedroogde vloer van hun
gebaren
zij horen de raven krijsen
de schoonmakers
als gieren
en het dier kruipt verder
op zijn schild een toren hoog en trots
en maakt het wiel dat het kent
en telt de spaken
iedre spaak een houvast voor een ander
en schudt zijn hoofd
de hoepel of de spaken
de danser of de dans
het wordt inéén voltrokken

het dier construeert zijn eigen cirkels
en ontmoet zichzelf
o de bewoners van ons hart
zij reizen eenvormig door de systemen
nauwelijks zichzelf
en onbekommerd komt het verdriet
waartegen zij bouwden
zie de zeeëgels der bergen groeien uit
tot zingende minaretten
aan de Neretva hoog en wit roepen zij
de stem geheven aan de wanden van bergen en water
trek uw schoenen uit
ontbloot uw voeten
hoort wat de stroom schrijft aan letters
letter voor letter
het gruis voor hun woorden
zie Husein, hij schrijft
één brief aan zijn moeder
één brief aan de meisjes in Tuzzla
hij schrijft letter voor letter
en vormt de zingende vogels in de zwarte holen
aan de bergen van Tuzzla
elke letter een druif, zegt hij
en eerst ik eten en dan de anderen
zijn vingers omschrijven de torens geluid
die de kamers zijn hart bewonen
een man met drie harten ben ik, zegt hij
en drie maal drie is negen
wit aan de Neretva hangt zijn stem

de stem van zeven volken
een uitgedroogde zee vol wolven
en ieder daarin met ieder verbonden
en alleen, zegt hij
gescheiden door de ruimten die hun lichamen hun meten
de zee is zo ver als je hem ziet
de tijd duurt zolang als je haar hoort
en soms verheft zich de stem:
schoenen uit
ontbloot uw voeten
dan dragen de ezels de manden aan
zwarte raven van jaren de vrouwen
zij staren naar de zee die zij voor het eerst zien
een verblindende vorm van vrijheid
vertrouwd lijkt het beeld der verminkten
die op de rotsen liggen te verbranden
nu de afstand is afgelegd leggen zij hun kunstbenen af
te drogen in de zon
de rest wordt bruin
uw schoenen uit roept Allah
ontbloot uw voeten
zo verlaat uit vijf tenen de stem uw lichaam
een vlakke vloer voor uw voet
loop echt en leg uw kunstbeen af
het is betaald
o de stem van zeven volken
ontbloot zijn voet
glimlachende wolven huilen in zijn bergen
en roepen het tegendeel op:

het is betaald
ontbloot uw voeten
van vijand wordt men gast
leg uw benen te drogen
uw armen
ontbloot uw lichaam
herstel het evenwicht
hier zijn de druiven
zij zijn geteld
de witte de rode
een mens heeft drie harten
twee om te verliezen
die zijn gelukkig
het derde blijft tot het einde
en klopt de weg vol
tot begaanbare vorm
en wordt afgelegd

zo voeden elkaar de mussen
de ouden stoppen de jongen de mond vol
en roepen: kauwen!
leg je armen af
je benen
je hoofd
en kauw!

en zo komen zij voorbij wilt u tomaten niet duur

u heeft tomaten
niet duur
wij geen geld
niet duur
ik alleen vrouw, paard en voet
niet duur

o de bewoners van ons hart
wij voeden elkaar
niet duur
en hebben de mond vol
en zeggen vrouw
paard
voet
zijn alleen
en niet duur

Husein schrijft
machinaal
op één voorwaarde
elke letter één druif
elke druif
een vorm van hart
een voorwaarde

maar wat doet Carlatz de dokter?
wat doet Carlatz de dokter met zijn mooie vrouw?
zijn vrouw Hjuna
vijf weken getrouwd bindt hij haar vast op haar bed

neemt een mes en snijdt haar een borst af
waarom snijdt dokter Carlatz, chirurg,
zijn vrouw Hjuna een borst af?
vijf weken getrouwd
de mooiste vrouw met de mooiste borsten
hij snijdt met chirurgenhands één af
omdat één hem in zijn ogen stak en verblindde
zij verblindde mij zei hij
en waarom over haar mooi gezicht vitriool
haar gezicht verblindde mij, zei hij
haar ogen staken mijn ogen met blindheid
en uw handen?
mijn handen ook
ik droomde zij was geheel van mij
maar zij bleef zichzelf
zichzelf volmaakt in haar vormen die geen toegang gaven
ik had geen toegang, zei hij
ik wilde haar lichaam openen
het mooiste lichaam van de wereld
en haar ogen
waarin de mooiste ziel van de wereld
en haar borsten
waarin de hoogste trots van de wereld
maar zij bleef dicht
en ik opende de mooiste huid van de wereld
met vitriool omdat vitriool indringt
in alle plaatsen van de huid
en verschaft mij zo toegang tot haar wereld
door haar te schenden

omdat ik weet dat schenden de toegang geeft
het veranderen van het andere in het eigenen
is de toegang
zo maakte ik de toegang tot haar
door haar te veranderen
en van mij te maken
en slechts één deel met het mes
en al het andere met een bijtend zuur
want zuur bijt door en legt alles open
verschafft toegang
en het was uit liefde dat ik het deed
want zij verschafte mij geen toegang
de volmaaktheid van haar vormen
was de ontoegankelijke gestalte
nu is zij van mij
en voor mij alleen een geopend boek
ik heb het opengesneden op elke letter
en meer dan een pagina apart
dat is de liefde die ik leerde
nu is zij van mij
geopend tot ingang
en toegang vrij
een schrik voor een ander
een huis van mij
en als zij sterft ben ik gestorven
en is het mijn tijd.
o de bewoners ons hart
het zijn de mensen die de wereld maken
wie zei het?

de schaduwvormen van onze wensen
de wensen gaan hun gang
en vormen een andere schaduw

wonderlijke machines
boten
een schot
vrij als een vogel
aan stuurman
en schutter
en veren gebonden

de bewoners
zij sleepten op bevel van hun koning
een biljard de zwarte bergen op
vier muilezels voor vier poten
het laken als plafond
droegen vier mannen
en het bracht schaduw
nu ligt er het plein
Biljarda
geen bedelaar onteerd
de koning is dood

o zeker wij drinken
als bisschoppen
wij

en wij dansen voor Blake

want Blake is jarig

wij veroveren de ruimte
en zijn onbevangen
in termen van economisch gedrag
is de mens niet te meten

traag zeult de ezel de bergen op
en droomt van steden door vrouwen gebouwd
geen stad echter
is heel gebleven

rozen op zee
wij zien ze drijven
tussen de bergen
zij lachen niet
zij zijn kaal
hun is de vogel ontvlogen
o de bewoners
de wonden spreken mee
als de wind
en maken stormen
of vruchten
zij roepen het tegendeel op:
de wurger met zijn rode rug
een prachtige vogel
is met zijn kinderen onderweg
zondagskinderen
zij sterven snel

vergeet nooit de prijs der vrijheid
zeggen zij
vlammend is het woud
en net zo hoog de toren
negenhonderdtweënvijftig gevilde schedels
de Ćele Kula
de wurger onze bewoner
is onderweg
vogelstemmen gaan hem vooruit
en zingen
geitevles is taai
de negendoder
en de doorndraaier
zij komen
28 soorten zangvogels
voorop
en wij zeggen
onze bewoners
daar komen zij
onze gedachten
wij hadden hen
niet verwacht

geen buffel der aarde
breedhoornig en zwart
had zo snel kunnen denken
dat zeggen wij
o bewoners ons hart
twee kilometer per uur

en toch naar de maan
op een luchtkussen
en perzisch tapijt
wij

hier eet mijn druiven
waarom?

omdat u elke dag goeden dag zegt
en drink mijn koffie
waarom?

omdat u elke dag goeden dag zegt
en maak mijn huis uw huis
waarom?

omdat het de ruimte is die ik gemaakt heb
daarom!

wij hadden het stentijdperk, het bronzetijdperk en
het ijzeretijdperk en dat was veel

hout op hout, riep de meester
was woedend

en gooide brandende kaarsen naar ons hoofd
want één splinter in het hart is voldoende
zei hij

het houtetijdperk

is hout op hout zei hij

het is nuttig het beest te signaleren
en vorm te geven

dat is ruimte

dat betekent het beest ombrengen

dat is de begrenzing van het beest
en ruimte

want het raadsel is waar
bewegende man en maan
maken samen een venster
tegen kunstlicht
samen zijn zij waar
om de ruimten die zij omschrijven
de ruimte zelf beweegt niet
o de schepen met ogen in de voorplecht
zij vinden de route
over een zee van wisselend
licht en donker
en scheppen zichzelf
de weg
de begaanbare
een streep in de ruimte
en zeggen niks
want de bewoners zij kennen zichzelf niet
zij ontmoeten zichzelf
zij ontmoeten elkaar
in dezelfde kamer
maar de bestekamer is voor de visite
iemand die langskomt
en weet:
dit vierkant
onze burcht
rechtdoorsneden
huis aan huis
tafel aan tafel
de hoer van de hoek

is niet te zien
zo is het
een vierkant
welomschreven
het woord
hout op de tong
en geen woord teveel

bewoners!:

hoeveel kosten de druiven
zij zijn niet geteld

kijk:

de dynamietvissers staan klaar
op het beste punt
zij zien de verzamelplaatsen der vissen
zij staan klaar
telmachines hun ogen
in hun vingers radar

o de vissen
onze bewoners
zij zwemmen in scholen voort
groeten elkaar
en zeggen
zie de koffie is goed
het weer is te mooi voor de hollen
wij zwemmen rond
en vormen gemeenschap

de dynamietvissers echter staan klaar

op de beste plaatsen zitten zij
zij tellen
zij zeggen zij zijn nog niet geteld
zij zijn ontelbaar zeggen zij
zij houden de bom in de hand
een kleine
een onhoorbare bijna

maar de vissen zwemmen rond in hun scholen
zij verlaten de groep niet
snaterend water
ziet de ogen niet
van de visser

onder water, zei de meester, breekt het normaal
perspectief
onder water leven wij de prisma
onder water zijn wij vierdimensionaal
dwz: gebroken

nu staan de vissers op en overzien hun scholen
lichte trilling woont in hun hand
zij zijn zeker van hun buit
als het lont de bom doet ontbranden
later, zeggen zij, tellen wij de vissen
de dode

zo worden in de zekere zwaai van de armen
lanszuiver gericht

en pijlsnel geschoten
de scholen vernietigd
en kleurt het water rood

de anderen zeggen
de zon gaat onder
en trekt een rode baan
naar zijn graf

o de baders in zee zij zien hun burens niet
soms wordt er een vader gedood
in stukken drijft hij aan
dan ziet zijn zoon hem
en herkent de scherven
uit zijn hand
hij zegt: ik ben dynamietvisser
ik mis mijn linkerhand
zal ik mijn rechter missen
dan gooi ik met mijn tanden de bom
de vissen zwijgen
in de scholen heerst rouw
de kinderen dragen zwart
en nemen hun pet af
o de baders in zee
in hetzelfde water
zij zitten op de rotsen
en herkennen hun burens niet
hun rode bewoners
met de ogen gericht

op de scholen
de vissen zwijgen
zij sluiten één dag hun school
één dag per jaar
en herdenken
en nemen hun pet af
op een rots zitten twee geliefden
de ene donker
de andere blond
zij is blond en leest over Tristan en Isolde
hij ziet de schepen varen
en denkt aan de tocht van de vissers
in zijn handen houdt hij een steen
zij zegt een mooie steen
hij knikt en werpt met een zwaai de steen in het water
hij glimlacht en zegt
het is mijn werphand
zij knikt en kust zijn hand

o de baders in zee zoals zij in tenten wonen
buren
zij kennen elkaar niet
zij zwemmen en zwijgen
tussen de vissen
en samen in zee staan op de rotsen de hanen te kraaien
zij schreeuwen om vuur
's nachts in de stilte roven zij de maan
maansverduistering roepen de geliefden
en leggen elkaar in de werphand

de stilte staat als een distel rechtop
ontplooit zwart
haar stekelige bloem
o als de bloem wakker is
en de mens verslaapt zijn maan
dan duurt voor de roeiers
de nacht lang
mensen
onze bewoners
zij rijden, varen en vliegen
maar voor de roeiers
duurt de nacht lang
sterk
staat de distel recht
en ontplooit in haar stekels
de sterren
wij worden genodigd
zijn gast
wilt u koffie
zwart en turks
onder de tulband leeft een ander werk
de tulband is groot en lang
men kan mij er in begraven zei Husein
een dodendoek bij het leven
een denkzegel op ons hoofd
want wij weten
de bloem sterft nooit
noch haar stekels
als de luizen ons eten

als de vlo niet sterft
draagt ons de band
van navel tot adem
de laatste
dan ontvouwt zich ons lichaam
gebogen
tot stengel
en alfabet
een rode bloem in de nacht
dan is de maan niet geroofd
maar voltooid
onze ronde buik volgegeten
zoals wij haar droomden
ons leven lang
o als de bloem ontwaakt is
en wij zijn ingeslapen
begint het leven opnieuw
de tak breekt niet
de hanen kraaien
de katten sluipen om onze tenten
maar de tak staat recht
en draagt de ster door de nacht
die de maat van mijn tulband is
en kende
voor ik werd losgesneden
o geheel kartografies bepaald, zei de man
wat inwoont leeft mee
en wat de kat in donker ziet
de hand van een ander

geheel kartografies
de vissers varen uit in de regen
in de regen bijten de vissen het best
zeggen de vissers en kijken in de lijnen van hun hand
in de hand staat alles
in de lijnen de vormen der vissen
en de hoeveelheid van vangst
zij zijn gegeven als wet
plus de verandering die wij haar aandoen
wat wij maken binnen en buiten de lijnen
dat is de wet die wij maken
een persoon zo groot als de grootste vis
die wij dromen
wij raden de weg
en vinden de parels in de Kalahariwoestijn
daar knielen de kamelen voor de priesters
werkdieren
een groot offer
zij knielen en laten zich levend en geluidloos villen
dan de poten er af
tenslotte de kop
de kamelen bewegen zich niet
hun ogen blijven open
langs de weg...
de weg die wij radende maken
staan de vrouwen te klossen
een tulband
een lijkkleed
voor het leven

een ster die valt
de ogen gericht op de schapen
zij eten mee van de kamelen
zij geven wat er is
en veranderen aan de lijnen niets
hun handen gevormd
voor één keer
éénparig
de ster die valt
volgens zijn eigen baan binnen de lijnen
in de nacht zijn allen eender
o
het onbekende beest
de zee
graast aan haar kusten
's morgens vindt men zijn sandaal
zijn linker
gevlugeld ging het verder

waar wegen elkaar ontmoeten
wordt het hart zwart
van waarheid
een steenworp de mens
wat hij maakte
naakt op zijn bergen

en zegt
en ziet

waar de wind waait
wordt de wereld rond
en herder
buijt hij zich
in zijn schaduw
oud linnen
en roept
te paard
drie wensen
te paard
zij overvallen elkaar
middelpunt zoekend
en vinden het beeld
dat het eigen beeld doet vergeten

o

waar de wind waait
rijden wij boven de wolken
een onbekend beest
grazende in de vorm
een traan
het spiegelbeeld
geheel concentrisch
en gevleugeld

o

het beeld van de turk
op een ezel van linnen
wij zijn aan u voorgesteld
als een onbekend beest
grazen wij

aan onze kusten
de wereld rond
en geel
als de waarheid
in de nacht
zijn allen eender
maar 's avonds gaan de steden leven
de stad
zij ligt aan zee
als een demon
langs de weg worden
de legerkampen verlaten
de stad
uit zijn tenten kruipt
de mens
als een fatamorgana
en ziet heet zand
en kamelen
boven de walvis
van IJsland
de stad
dode goden eten niet veel rijst
zegt men
zij zijn been onder water
maar de stad
de stad leeft
eet en denkt
ja zeker
de stad maakt de wereld nieuw

verandert zijn aangezicht
uit de sterren
en wij vragen
binnen welke dienst
van de zeevaart kan men
het goede rustig
overnemen
maar de stad
het eigen leven begrensd
maar vol in- en uitgang
een sahara boven een poolzee
en alles te eten
de stad
ligt als een demon
aan haar zee
en spreekt luid
en zingt van honger en dorst
zodat de vissen
zwijgen
in schijndood bijeen
in hun scholen
en zij wordt gebouwd
afgebroken
vol plan gedacht
de stad
en zij leeft het plan te buiten
en zegt
ik ben de stad
ik eet van het land

en geef het zijn aangezicht
zo komen de schapen binnen
en blijft de ezel zichzelf
de stad

tot wij roepen:

te paard zonder poten
te paard
geen hemel zo hoog
of de voet drijft in sneeuw
te paard
geen stad meer te zien
o zigeuner van tijd
wie in huizen wonen
worden onrustig
geen muur staat vast
te paard
te paard zonder poten
zigeuner te paard
onrust woekert de bewoners tesamen
zij kunnen elkaar niet zien
op hun tong smelten de woorden
zij spreken sneeuw voor de zon
en horen niet wat zij drinken
te paard
te paard zonder poten
zigeuner
geen mens meer te zien
het huis is verwoest
de stad

de daad en de steden
te paard
te paard zonder poten
zigeuner
het windhuis wacht
en staat overeind
geen muur staat vast
een wapperende lap
en drinken en praten
en elk woord een vreemde
een hamer op het erf
te paard zigeuner
te water
bewegende steen ons hart
en bouwen geen muren
en niets staat vast
dan bewegende steen
te paard
te poten
te water
o zigeuner
geen stad meer te zien
te paard
te poten
het was nacht
zwevende de dingen
de vormen vaag
en overvloeiend
van ongeziene gestalten

de nacht
demon en sirene
geen muur meer vast
behalve de meegaande
onze schaduw
zigeuner
in één ademtocht
liggen rode kracht
en zwarte spin
is de stuurman gebonden
en zingt
als de zwaluw vliegt
worden de kraaien wakker
nu rusten zij als wolken
op zee
fatamorgana van koele koe
drijvend boven hun melkweg
maar op de bergen
slaapt de demon
met één oog open
en houdt de hand
mijn zigeuner
bewegende sneeuw nog
ons verblijf
één ademtocht
en die zingen wij
grazende zonder poten
de mist
van het ondergrondse verkeer

één ademtocht
zigeuner
mijn hand
wij hebben andere molens nodig
om wind te maken
die zingen wij
een andere morgen
te paard
te poten
trekken wij opnieuw de stad in
houden de hand op
en straffende de geveer
maken wij van de vierhoek een veelvoud
en roven zijn maan
o te paard en te poten
zigeuner
in één ademtocht
een appel, een meer en een morgen
veranderen wij mensen en meisjes
in één ademtocht
zigeuner
maar in de morgen loopt er onder ons een man
één been lang en één been kort en hoorden hem zingen
van groene ogen en koppensnellers
hij hield zijn hand op terwijl hij voortging
niemand zag hem
één been kort en één been lang
en hij zong:
ze zijn tegen elkaar en met elkaar tegen mij

tegen ons
ze verdelen de wereld in tweeën
van twee benen maken ze één
één been kort en één been lang
en ik zing
van groene ogen, een rots en een zee
een adder in 't gras die de kikker vreet
zie de schotels vliegen
bewoond
onzichtbaar zijn zij
want zij hebben de gave
één been kort en één been lang
ook de korte draagt een schoen
de schoen draagt de korte niet
en ik zing
van groene ogen en koppensnellers
en trek mijn ene been
zij dragen een bril en hebben lange vingers
zij zitten als raven bijeen
verdelen het goud
en roven ons zilverwerk
één been lang en één been kort
trek ik
over de weg en hoor de verschrikte vogels
zij zingen met en tegen elkaar
een toren vol schedels
daar zitten ze op dode koppen
gesneld
één oor kort de mond te lang

en zien de spiegel niet
en één been kort
en één been lang
zing ik van ogen groen en koppen die sneller
en de toren gebouwd zonder ogen
de tanden allen spreken zonder bewegen
van de zondag te kort
de maandag te lang
en de raven roven het zilverwerk
zo zong hij en terwijl hij bleef staan
liet hij de schoen aan het te korte been poetsen
de zondagsschoen
en vroeg
hoe groot moet een hoofd zijn
dat het niet smelt
geen antwoord
en vroeg:
en de kooi voor de raven
en terwijl hij spreekt
loopt er een blind paard door de straat
alleen
zonder meester
als het auto's voelt blijft het staan
het wacht
hoort het niets gaat het verder
langzaam
één been kort
één been lang
vraag

zo groot als de kooi is
wie moet hen bewaken
één been kort
één been lang
en hoeveel schoenen
hoge voor de vissen
om zich niet te laten vangen

zie

het paard loopt verder
paarden en mensen zijn één
zij worden op elkaargeboren
man en paard
en wij noemen het
één been lang

o mijn oom
wat inwoont werkt mee
en zo sterven wij
één been kort
en één been lang
vertrouw de schakers niet
de stukken vallen
wees niet stuk
de matroos is al om
als het schip vertrekt
geen paard springt recht
één been kort
en één been lang
en niet de zangers

van zondag
het had anders kunnen zijn
geen schaker waaraan men zich geeft
noch als bord
noch als stuk
zwart wint
één been lang
één been kort
het blinde paard liep verder
men zette de stoplichten op rood
geen blind paard kan hier kwaad doen
en allen staan stil
het paard trekt verder
op zoek naar zijn stal
het ziet niet
het volgt zijn neus
stampvol zijn de nachten
laat af
licht je hand op
zeg tot weerziens
zeg welkom
de mens
wij
wij leven in de schemer
en stampvol de nachten
natuurlijk is het zo dat de zon aan de achterdeur staat
en dat er metaal is voor de weerstand
en een drum voor het kloppende hart
en ook het middel het zachtste

om de nacht onschadelijk te maken
zeker wij incorporeren de droom
en als de droom niet opgaat
het hart houdt niet op
geef mij de kogel, roept mijn oom
en wat zegt de vrouw
die de geluiden ziet
ga weg van mijn oog
een gat in de dag
het woord dat ik hoor

o stampvol zijn de nachten
de negers geven hun klaagliederen op
zij buigen ze om
op dezelfde wijs het woord
een zwaard in tafelen gebroken
en geven een ander lied
aan de horizon verheffen zich de ruïnes
vol rozen en mozes
maar het was onze nacht
wat er nu staat
is de ondoordringbare schaduw
de gekartelde rand
van een hart
kloppend
stijgend
dat spreekt en zegt
o de nacht
stampvol van schaduw

en dageraad rood
stampvol
het haar van de nacht
de beenderen wit
en het wit van ons oog
wij zien
stampvol
en raken een witte hand
een groen blad tussen het zwart
er ontstaat een fontein
onstelpbaar
en stampvol
en mijn oom zegt: in het pak ben je al verloren
en Plato, die ik zag op de Acropolis zei
zo bewegen ze dan maar weten niet dat zij bewogen
worden
de anderen zingen gewoon door:
de groene kaarsen
het leven een blad
de regen valt
de doden gaan hun zomer beginnen

rood graan
de vingers van allen
een poort tot het uiterste
wij sluiten onze ogen
zijn verloren in stilte
en verheffen onze stem

o stampvol

het luisterende vuur
in de gesproken dag
en de nacht in vaten
opent de kraan
stampvol zij die niet sliepen

zie de zwerver en zijn schaduw, zij zien elkaar in het
donker en de horizon niet en de landschappen worden tot
toevluchtsoord en eender, en steppe en huis en zo wordt
hij zigeuner en deel van niemand en weet zijn deel in allen
sta op in de verdeelde zee
en tel de vissen niet
drie zielen maken vrede met de zon
vrees niet en kom aan het eind van de reis
want stampvol zijn wij
en zonder eind
o ik weet
ik reis met een keizerin
en ik zal haar niet kussen
ik zal haar merken
en merkende maken wij van het woord
een tent
waarin wij kruipen
en de duisternis zien
die elke schaduw tot nacht maakt
en stampvol
en allen de klaarte ontnemen
want zo is de nacht

stampvol
mijn oom zegt, die de schaduwen, kent wat inwoont
werkt mee en als het huis klaar is, zo zei Petropoulos dan
geef ik het aan mijn zuster, mijn zuster wil een huis want
zij heeft een man en wil stampvol de nachten
waarom broeder
waarom zijn je handen zo rood
van het vergoten bloed
broeder
en zolang tot de keizerin komt
met het water
broeder
want
de doden zijn op weg
en wij vragen waarheen
er is geen getuigenis
wij ontsteken de kaarsen
zetten vol wierook
de straat
waarin onze broeders gaan
en waarom
waarom zo rood je handen van bloed
in het pak zei mijn oom ben je al verloren
je loopt in de snit van een ander
en wie het is
vraag het
ik zie hem
want kleermakers gaan naar de dierentuin
vraag het

ik zie hem
ik ben op reis
ik was agent
en neem de boot
ik zie een zeemeermin
en geloof
ik trek mijn pak uit
het zwaard heb ik afgelegd
ik ben gepensioneerd
en speel
want in het pak
weemoed mijzelf
zag ik mijn snit niet
en ik vraag
vreemd genoeg
wat is de herinnering
ik graas aan de omtrek
en zeg
stampvol
en zie ze gaan
ze zijn op weg
mijn grens
ik graas
onsterfelijkheid is herinnering
mijn oom zegt, wat men onthoudt vergeet men niet
en onthouden velen hetzelfde dan is het onsterfelijkheid
dwz
wat in ons woont
werkt mee

als het huis klaar is
begint de herinnering
aan het bouwen, zei mijn oom
wij zien
de gezichten half
in de muur gezakt
op weg
de heiligen die komen
als dolfijnen
een doorzichtige reis
zonder plan
en god worden
een man alleen
op een eindeloos veld
raapt droge stenen

o
de voorhoede der zwervers
is ongevormd
als de wind
en
na het bouwen van de stad
sterft zij
en hoort men:
positie kiezen
geen lucht meer te zien
de voorhoede
zij sterft in haar gebouwen
een god die kwam

o
laat ons in onze zorgen alleen
en zeg kishmet
vergeet uzelf
het gesneden beeld
en zwerf verder
zit stil
zeg niets
lig als een blad op zee
en zonder genade
een mes
dat de grens doorsnijdt
en eilanden bouwt
boven het water

de vechtende lokomotieven
verpletteren hun ingenieurs
een droom die nergens naar toe gaat
zo gauw men de ogen opent

o
de voorhoede sterft langzaam
en alleen
een eenzame bok aan zee
die stenen vreet
en wij zien de gezichten
die onze muur bouwden
een onzichtbaar plan

het duikt op uit zee
het ligt langs het strand
een alfabet
en ook:
omdat ik adem hoop ik

o de vissers
rood varen zij uit
als vogels drijven hun eilanden
als vissen hun bergen
in zee
op de vleugels
van hun vogels de vissers
rood
de wolken ademen hun namen
en zeggen niets
twee kinderen aan zee
vechten met de woorden
en zeggen wind
en schepen vliegen boven het water
waarom
de mensen eten onder de bomen
een zondag leeg
en zeggen, wij zien blauw

maar de vissers
zij komen terug
en roepen
de vogels

de vissen
de jagers
de meiden

o rood voeren wij uit
op de blauwe buik
van de zee
en bouwden een dolfin
een theater
voor woorden
de tongen gescherpt
en ingeënt
zingen wij

de wolken
de wolken ademen onze namen
die wij niet kunnen lezen
en langzaam sterft de voorhoede
gevormd
maar ongezien
als bergen drijven hun namen in zee
en zingen van goede straten
onzichtbaar
als men de ogen opent
o rood voeren wij uit
en stervensbleek
onze vis
pas op vrienden, generaal teufel komt voorbij
door zijn eigen windkanaal en lacht naar alle kanten

de hoer van zijn zee volgt hem en lacht
en zegt nee, een klacht van linnen op haar lippen
en lacht en zegt ja en ranselt de kat
de generaal lacht en zegt ja en teufel ik
en drinkt en danst en slaat zijn hoer en zegt
teufel ik en zij schreeuwt en krabt de kat
pas op de generaal rijdt door zijn windtunnel
en gooit de dieren met stenen en lacht en ik
en teufel ik en de dieren scholen samen tot mikpunt

de ingenieurs intussen bouwen verder
zij maken hun eigen machines
en graven de bergen af
stenen om te gooien

en de generaal zegt 's morgens
als ik win is de troon en het koninkrijk voor mij
als ik verlies
zal ik vijftig jaar lang deze weg niet meer gaan
en zijn hoer lacht en ziet de grenzen der zee
en graast verder
waren wij drieogig
en niet twee
waarvan één blind
zingen de dieren

een waternymf
springt verder
dan de zee groot is

en kent haar kusten
haar generaal echter ontmoet zijn vrienden de generaals
echter en zij zien in groepen hun kuddes voorbij trekken
en groeten hen een middag lang, dan gaan zij dansen, de
generaals en schudden hun handen en plannen en weten
als ik win zal ik deze kudde vijftig jaar lang niet meer
groeten maar nu groeten zij mij

ondertussen
stelen de kinderen
het brood
spelen windtunnel
arkadië ligt doodstil
in hun handen
vlas zijn hun ogen
en ongesponnen
wat er klaar staat
om hen te breken
en de vezel te vinden
ondertussen
is onzichtbaar
stralend begroeten zij
hun generaals
de nachten echter zei mijn oom
bewegen zich in hun eigen ruimten
en achtervolgen ons
zegt hij
zo berijden ons de merries
leggen ons neer
binden ons handen en voeten

wrijven ons langs de bast
een ruwe boom
tot bloedens toe
en rollen ons de rotsen af
baders en broeders
in gelijkheid
begrepen in de oogst
onzichtbaar
worden zij bereden
en gaan als wolken op straat liggen
onzichtbaar
onze bewoners en kreunen
en zingen
en trekken langs de gestalten
onvergetelijk gekleed
in de kleuren die de dag spaarde
en de huizen rood behing
met pepers
paars de wanden der bergen
de schepen fatamorgana
geheven boven het water
overziet hoog de hond zijn schapen
en blaft
de bewoners
geen vrouw die lacht
het weer is de aanwezige ezel
altijd
zo liggen zij
in de spinkamers

en weven hun aangezicht
in de hengst van de nacht
en worden bereden
trekken nog éénmaal op
en herkennen zichzelf niet meer
o de nachten
gerezen dagen
hebben hun eigen ruimten
en bewegen zich
door onze bewoners
de trekkenden op honden en ezel
en ja en nee
en waarheen
o hun nachten
hun ruimten
hun ezels
zo zegt mijn oom
komen de gestalten vrij en krijgen hun ruimten vorm
dan komen de filosofen
hoor hen ruisen
de orakels zijn kort en klaar
hoor hen ruisen
wij waren al gaan slapen
toen hoorden wij het onweer
wij dachten
de wijn heeft zijn eigen waarheid
het wordt weer regen
hoor haar ruisen
deze zomer valt de stad

want kort en klaar zijn
de orakels
als een zeker been
van een zekere held
het kamp bereikt
is het zeker
hoor het ruisen
wij werden wakker
bij de eerste slag
geen ton bleef heel
de lampen sloegen uit
onmiddellijk
pasten wij toe de droom
op de werkelijkheid
en zagen een hoofd
slapende in zijn dorre huid
hoor het ruisen
wij kochten dadelijk olie
en de huid van een wolf
pas geschoten
nog warm
o ons hoofd
en trokken een prachtig gezicht
en dachten
o het ruisen
een geit gesmoord in de nacht
twee snikken
één tong
een dief met twee horloges

doorbreekt de muur van ons gehoor
de olijfboom draagt zijn bladeren zwart
hoor hen ruisen
nu komen de filosofen
hun taal is klaar en kort
hoor hen ruisen
daar komen de regenmakers
een gemeenschap van springende priesters
als geld en goederen vallen
de woorden van hun lippen
regelen het heelal
en vullen de wind met bloed
hoor hen ruisen

de afstanden worden korter
wij komen dichterbij elkaar
tweelingen vechtend in dezelfde buik
een houten paard vol mensen
rent blind over de wegen

o mijn bewoners
wat gebeurde er
de bomen stonden in vlam
tegen hun bergen
wij trokken mijlen ver
en wat gebeurde er
regen werd zwart
en water zwaar
en wij vroegen mijlen ver

de tijd sterft
wij komen dichterbij elkaar
mijlen ver
in doodstille vormen
het hoofd afgewend
van mijlen ver verenigen zich
onze vrienden
mijn bewoners
en waar zij komen
wordt de diskus gemaakt uit ezelsbeen
geworpen
de basis van een huis
maar zij trekken verder
een houten paard vol
vol nieuwjaarskinderen
en gooien zout over hun schouders
en schamen zich voor de afstand
mijlen ver
hun ogen verbranden
in de traan
tot bloedende stenen
en roepen mijlen ver
wij komen dichterbij elkaar
wij wonen in een wolk
als druppels
en wit als sneeuw
en leggen ons uit over de afstand
mijlen ver
een melkweg wij over de wereld

mijn bewoners
en mijlen ver

hoor hen ruisen
wij weten, wat inwoont werkt mee tot het huis af is en zij
de nacht ingaan, onze bewoners, de levenden en de doden
samen de afstand afleggen en elkaar weerzien en
herkennen want er ligt over hen het gelaat van de
fontein die hen besproeide
onderweg
een wachter en waker van hun dromen die nu ook
samengaan en hen vormden de levenden en de doden
samen op reis en de gestalte liet zien waarin zij altijd
samen waren en ineenvloeiden zoals het was op de eerste
dag en de laatste reeds in schaduw aanwezig
een droom zo groot als de afstand oneindig die zij samen
maakten om één te worden

mijn bewoners
wij hebben u gezien
de laatste adem
even moeilijk
als de eerste

hoor hen ruisen
wij zagen alles wat zij gebouwd hadden en wat zij
bouwen en de grauwe honden die zij maakten en
voedsel gaven en hun gedachten die staan als ruimten om
ons heen en sommigen nog leeg als had ieder een huis
de deuren staan open

en wij weten
de vissers staan klaar
zij loeren op de scholen
die drijven in hun zee
niet weten
voelhoorn gevaar
en siddering
hun lichaam verschoven
in het perspectief onder water
een trilling
niet meer

hoor hen ruisen
wat inwoont werkt mee en bouwt het huis af en geen
dood zullen zij zien wel de zwarte mantel vanaf het begin
om hun schouders geworpen maar een rode veer in de
nacht zij
onze bewoners

hoor hen ruisen
de mantel geeft zwart licht aan de sterren die onder ons
wandelen en meewerken in het verband waardoorheen en
waarop alles functioneert eerst nog eigenzinnig

hoor hen ruisen
en gewild

hoor hen ruisen
maar later overgegeven aan de ontdekkingen van het

netwerk en zonder wil de weg gaande van de
openbaringen die elke stap de volgende gaf

hoor hen ruisen
een richting
een zekerheid
want wat inwoont werkt mee en laat niet los
tot het huis klaar is
 op de rotsen
 de vogels
 de snavels gekromd
 overzien zij het dal
 en roven de kinderen

hoor hen ruisen
maar het huis komt klaar waarin leven, droom en dood
samengaan tot het ongevormde geheel dat zij vrij laten
om in te ademen
onze bewoners
zij worden zich bewust van hun vrijheid
hun richting
de niet-wil om te volgen
geen ander dan zichzelf dat zijn ik verloor
om het te vinden
 zie
 zij maakten hun eigen kleren
 zijn aan hun snit ontgroeid
 gooien de knopen los
 regeren hun eigen beweging

hun tred die de pijpen verlaat
en afstand wordt
de oneindigheid zichzelf

hoor hen ruisen
zij zitten op de horizon en zeggen zeker de zee loopt door
onder het land en is onze beweging waarin wij wenden en
keren en ziet over water en land de weg van onze
bewoners zoals zij zich bewegen samen met de dieren en
de werktuigen die zij vonden
want wij zullen naar de maan gaan
een rode veer geschoten door een diepe nacht
en zullen dezelfde weg afleggen als op aarde
maar gewichtsloos zullen zij zijn
en zonder wil
en wij zullen veranderen
in scholen bijeen zullen wij de vissers zien
de vogels die loeren
en zeggen
een netwerk zie
en levend
ook de zwarte spin in onze borst
en de stotterende
de zee
wij

hoor hen ruisen
wat inwoont werkt mee en hoort opnieuw en bouwt af
tot het huis klaar is

ik heb mijn hart in mijn macht
maar ik ben in de macht van mijn hart
mijn toehoorders
wij
mijn bewoners
de verte vraagt
en de verte zijn wij
een trekvogel
een blaffende hond
hoor de boeren schieten in het weer
om de hagel te verdrijven
zeker
zeker wij zullen naar de maan gaan
want wij kennen het woord maan

hoor ons ruisen
al voortgaande meten wij de afstand en leren onze
oneindigheid kennen
onszelf

hoor ons ruisen
het was geen schok toen we op de aarde kwamen
wij kwamen met velen
en tegelijk
en overal
en woonden in en werkten mee
maakten onszelf
en ruisten
en zie de dieren

onze bewoners
zij kijken toe
hebben hun wil
en weten niet te ontkomen

hoor hen ruisen
al jagende gaan zij voort en vinden hun prooi
hun vreemdeling
en kennen hem niet

hoor hen ruisen
als alles goed gaat
en de versterkers zijn uitgevallen
wij aan onszelf overgelaten
wij
in vast verband wij
met de wereld die wij zien
en maken
en ons maakt
en wederkerig
wij
gevormd
en indrukken
en mens
want wat inwerkt woont mee tot het huis klaar is
en hoor hem
mijn ezel
mijn bewoner
die ja zegt

begonnen 1960
geëindigd 1962
l'Horizon, Opio AM

[Flaptekst]

Een nieuwe Schierbeek! Bouwend aan een oeuvre, waarin elk boek zijn eigen en onvervangbare plaats inneemt, laat deze unieke schrijver zijn nieuwe boek *Ezel mijn bewoner* eerder aansluiten bij *De gestalte der stem* dan bij zijn voorlaatste *Het dier heeft een mens getekend*. Geen reisgids voor dovemansoren, want zelf formuleerde Schierbeek eens de eisen waaraan zijn lezers horen te voldoen: 'Ik ben een reisgids, kinderen, leer mij lezen.' Van een reis door Griekenland en Joegoslavië bleef in dit boek de verbolgen toon over, die hoort bij het protest tegen de roofvogels die klaarzitten om mensen te verscheuren, tegen de vissers ook die de mens willen voeden met het dynamiet als onmenselijk aas. De mens, die zich van de omvang van zijn geest, waarin een ezel woont, nog niet bewust is: 'want zo zei Kant' citeren wij Bert Schierbeek uit dit boek 'het zal in de toekomst nog bewezen worden dat de menselijke ziel ook in dit leven nog in een diep en vast verband leeft met alle immateriële naturen van de wereld der geest, die beurtelings daarop haar invloed uitoefent en daaruit indrukken ontvangt, waarvan zij zich echter in de mens nog niet bewust is, *zo lang alles goed gaat*.' Misschien gaat alles niet zo goed in deze wereld, maar onderwijl schept Schierbeek een wereld waarin een ieder zich mag en kan herkennen: 'alleen ben ik/en hang in de samenhang/blind/en zie.' Bloemlezing van zijn werk vertaald in Joegoslavisch.

Omslag: afbeelding uit 'A la découverte des fresces du Tasseli'

LP110/250/45

Ezel mijn bewoner
drukgeschiedenis

Ezel mijn bewoner. Amsterdam, De Bezige Bij, 1963.

18 × 10,5, 110 blz. (Literaire pockets; No. 110.)

Typografische verzorging Karel Beunis GKf. Prijs *f*2,50.

Opdracht: voor Margreetje.

Voorpublicatie:

In: Podium, 16e jaargang, No. 7, april 1962.

Ezel mijn bewoner; 2e druk.

In: Bert Schierbeek. *De gestalte der stem. Het dier heeft een mens getekend. Ezel mijn bewoner.* [Amsterdam] De Bezige Bij, 1981.

De 2e druk is een fotografische herdruk van de 1e druk.